

REVIZIJSKO POROČILO

Zagotavljanje informacijske podpore delovanju sodišč

eSodstvo
podportal eZK

Javni izpisi in objave

Prilagoditvena navodila

Navodila za eZK-opravitila, 1. del, Splošno, Izpisi in objave

Navodila za eZK-opravitila, 2. del, eZK-predlogi / obvestila in eZK druge vloge

Neuradno prečiščeno besedilo Zakona o zemljiški knjigi

Pravilnik o elektronski izmenjavi podatkov v zemljiško knjigo in katalstri

Pravilnik o zemljiški knjigi

Javni izpisi iz zemljiške knjige in objave

- ▶ 03-001 - Redni izpis iz zemljiške knjige
- ▶ 03-002 - Zgodovinski izpis iz zemljiške knjige (c)
- ▶ 03-003 - Redni izpis izvedene pravice / pravne
- ▶ 03-004 - Sestavljeni izpis za parcelo iz zemlji
- ▶ 03-005 - Sestavljeni izpis za stavbo / del ste
- ▶ 03-006 - Izpis plomb za novo nepremičnin
- ▶ 03-011 - Izpis iz zemljiške knjige - stanje
- ▶ 03-012 - Zgodovinski izpis iz zemljiške
- ▶ 03-013 - Zg
- ▶ 03-101 -

2019

16

MIR, PRAVIČNOST
IN MOČ INSTITUCIJE

CILJI
TRAJNOSTNEGA
RAZVOJA

POSLANSTVO

Računsko sodišče pravočasno in objektivno obvešča javnosti o pomembnih razkritjih poslovanja državnih organov in drugih uporabnikov javnih sredstev ter svetuje, kako naj državni organi in drugi uporabniki javnih sredstev izboljšajo svoje poslovanje.

REPUBLIKA SLOVENIJA
RAČUNSKO SODIŠČE

REVIZIJSKO POROČILO

Zagotavljanje informacijske podpore delovanju sodišč

Številka: 320-10/2018/27

Ljubljana, 25. novembra 2019

Povzetek

Računsko sodišče je izvedlo revizijo *učinkovitosti Vrhovnega sodišča Republike Slovenije* (v nadaljevanju: vrhovno sodišče) *pri zagotavljanju informacijske podpore delovanju sodišč*. Revizija je obsegala obdobje od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2018.

Informacijska podpora delovanju sodišč je v Republiki Sloveniji centralno organizirana v okviru vrhovnega sodišča, ki sodiščem zagotavlja več kot 20 po meri razvitih informacijskih rešitev in tehnično infrastrukturo, na kateri delujejo. Vrhovno sodišče zagotavlja tudi podporo uporabnikom, vključno z uporabniško strojno opremo. V triletnem obdobju, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče za informacijsko podporo okoli 4.200 notranjim uporabnikom na 85 lokacijah skupaj porabilo nekaj manj kot 11,9 milijona evrov, kar je predstavljalo 2,4 odstotka vseh proračunskih odhodkov za delovanje sodišč.

Vrhovno sodišče je prve izmed informacijskih rešitev, ki so v obdobju, na katero se nanaša revizija, podpirale delovanje sodišč, uvedlo že leta 2000. V skladu s svojimi strateškimi usmeritvami je prednostno obravnavalo področja z velikim obsegom razmeroma ponovljivih postopkov, torej področja izvršbe, zemljiške knjige in postopke zaradi insolventnosti ter prisilnega prenehanja gospodarskih subjektov. Ta področja (in tudi nekoliko manj obsežno področje overitve javnih listin) je vrhovno sodišče organiziralo kot elektronsko poslovanje z visoko stopnjo avtomatizacije postopkov. V obdobju, na katero se nanaša revizija, so sodišča na ta način v povprečju letno obravnavala 64 odstotkov vseh zadev.

Vrhovno sodišče je razvilo tudi več informacijskih rešitev, ki so podpirale upravno poslovanje sodišč. Med drugim je informacijska podpora delu s pošto omogočila centralizacijo tiskanja, kuvertiranja in odpreme poštnih pošilk. Rešitev za poslovno poročanje je omogočila spremljanje učinkovitosti dela sodišč, vključno s sodnimi zaostanki. Vrhovno sodišče je uvedlo tudi informacijsko rešitev, s katero je podprlo velik del notranjih procesov sodišč in vzpostavilo pravno-informacijski sistem, ki podpira strokovno delo zaposlenih.

Kot enega izmed primerov dobre prakse računsko sodišče izpostavlja, da je vrhovno sodišče vzpostavilo več spletišč, s katerimi je v informacijsko poslovanje sodstva vključilo notarje, odvetnike, stečajne in likvidacijske upravitelje ter druge profesionalne deležnike, ki lahko prek spleta izvajajo številne korake v izvršilnih, insolvenčnih in zemljiškoknjižnih postopkih. Tudi širša javnost lahko prek spleta pridobi zemljiškoknjižne podatke, prične postopek izvršbe, postopke overitve javnih listin, poleg tega pa lahko vpogleda tudi v sodno prakso. Najbolj široko uporabljane zunanje storitve, ki jih omogoča informacijska podpora vrhovnega sodišča, so storitve zemljiške knjige, ki jih je ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, uporabljalo okoli 130.000 zunanjih uporabnikov.

Med dobre prakse računsko sodišče šteje tudi dejstvo, da je vrhovno sodišče pri razvoju informacijskih rešitev v veliki meri upoštevalo načela enotnega razvojnega okolja, trinivojske arhitekture, modularne

zasnove, ponovne uporabljivosti, povezljivosti in uporabe odprtih standardnih formatov za izmenjavo podatkov in obdelavo dokumentov. Sodišča uporabljajo odprtokodna brezplačna pisarniška orodja, s čimer je vrhovno sodišče doseglo pomembne finančne prihranke pri 4.200 uporabnikih, ki pri svojem delu skoraj brez izjeme potrebujejo pisarniške informacijske rešitve.

Vendar pa so bila nekatera področja delovanja sodstva ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, le deloma informacijsko podprta. Civilni postopki, zadeve s področja delovnih, socialnih in upravnih sporov, kazenski postopki in prekrškovni postopki so namreč v različni meri še vedno zahtevali tudi uporabo dokumentacije v fizični obliki. Vrhovno sodišče poleg tega še ni ustrezno podprlo dela s sodnimi taksami in drugimi finančnimi obveznostmi, ki izvirajo iz sodnih postopkov. Je pa vrhovno sodišče ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, vodilo projekt Slovensko sodstvo 2020 – Sodimo skupaj, za katerega je pridobilo sredstva Evropskega socialnega sklada, v okviru katerega načrtuje nadgradnjo informacijske podpore navedenim področjem.

Vrhovno sodišče je zunanje storitve, ki jih je potrebovalo za informacijsko podporo delovanju sodišč, večinoma naročalo z natančno pripravljeno razpisno dokumentacijo, jasno postavljenimi razpisnimi zahtevami in vnaprej pripravljenim podrobnim osnutkom pogodbe. Izjema je bilo javno naročilo za izdelavo sistema komuniciranja med sodiščem in javnostmi, katerega rezultat je bilo med drugim spletišče *Na sodišču*. Tako javno naročilo kot na njegovi podlagi sklenjena pogodba sta odstopala od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore.

Računsko sodišče je v skladu s sodili za oblikovanje mnenja, ki si jih je postavilo za oceno učinkovitosti in ki temeljijo na okviru dobrih praks COBIT 4.1, izreklo mnenje, da je vrhovno sodišče v obdobju, na katero se nanaša revizija, *učinkovito zagotavljalo informacijsko podporo delovanju sodišč*, ter mu podalo nekatera *priporočila* za bodoče poslovanje na tem področju.

KAZALO

1. UVOD	8
1.1 OPREDELITEV REVIZIJE	8
1.2 OBSEG REVIZIJE	9
1.3 REVIZIJSKI PRISTOP	9
1.4 SODILA	10
2. PODROČJE REVIZIJE	11
2.1 DELEŽNIKI	12
2.1.1 Vrhovno sodišče in Center za informatiko	12
2.1.2 Službe za informatiko na posameznih sodiščih	14
2.1.3 Svet uporabnikov	14
2.2 INFORMACIJSKO OKOLJE SODIŠČ	15
2.2.1 Informacijske rešitve	15
2.2.2 Načrti za prihodnje informacijske rešitve in storitve	18
2.2.3 Tehnološka infrastruktura	21
2.2.3.1 Strežniško okolje	21
2.2.3.2 Komunikacijsko omrežje	21
2.2.3.3 Uporabniška strojna oprema in podpora	22
2.2.3.4 Upravljanje uporabniških dostopov in naprav	22
2.3 STROŠKI INFORMACIJSKE PODPORE	23
3. ZAGOTAVLJANJE INFORMACIJSKE PODPORE DELOVANJU SODIŠČ	25
3.1 OPIS PODROČJA	25
3.1.1 Ugotavljanje potreb in opredelitev informacijske podpore	25
3.1.1.1 Organizacija informacijske podpore sodiščem	27
3.1.1.2 Informacijska podpora civilnim sodnim postopkom in zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov	32
3.1.1.3 Informacijska podpora prekrškovnim postopkom	34
3.1.1.4 Informacijska podpora izvršilnim postopkom	36
3.1.1.5 Informacijska podpora insolvenčnim postopkom	38
3.1.1.6 Informacijska podpora kazenskim postopkom	38
3.1.1.7 Informacijska podpora zemljiški knjigi	40

3.1.1.8	Informacijska podpora overitvam javnih listin	43
3.1.1.9	Informacijska podpora delu s pošto	44
3.1.1.10	Podatkovno skladišče in poslovno obveščanje	47
3.1.1.11	Informacijska podpora poslovanju sodne uprave.....	49
3.1.1.12	Informacijska podpora izmenjavi podatkov.....	50
3.1.1.13	Pravno-informacijski sistem vrhovnega sodišča in spletišče <i>Sodna praksa</i>	51
3.1.1.14	Spletišče <i>e-Sodstvo</i>	51
3.1.1.15	Spletišče <i>Na sodišču</i>	52
3.1.2	Pridobivanje, vzpostavitev in vzdrževanje informacijskih rešitev	52
3.1.2.1	Zasnova in razvoj informacijskih rešitev sodišč	53
3.1.2.2	Varnostne in druge kontrole informacijskih rešitev	55
3.1.3	Pridobivanje in vzdrževanje tehnološke infrastrukture	57
3.1.4	Priprava informacijskih rešitev za uporabo in usposabljanje uporabnikov.....	59
3.1.5	Zagotavljanje virov za informacijsko podporo delovanju.....	60
3.1.6	Upravljanje sprememb	65
3.1.7	Namestitvev in potrditev sprememb in nadgradenj	67
3.2	OCENA ZRELOSTI PODROČJA	68
4.	MNENJE	73
5.	PRIPOROČILA	75

1. UVOD

Revidirali smo učinkovitost Vrhovnega sodišča Republike Slovenije pri zagotavljanju informacijske podpore delovanju sodišč. Revizijo smo izvedli na podlagi Zakona o računskem sodišču¹ in Poslovnika Računskega sodišča Republike Slovenije² ter v skladu z mednarodnimi revizijskimi standardi, ki jih določa Napotilo za izvajanje revizij³. Sklep o izvedbi revizije⁴ je bil izdan 20. 6. 2018.

Naša pristojnost je na podlagi izvedene revizije podati opisno mnenje o učinkovitosti vrhovnega sodišča pri zagotavljanju informacijske podpore delovanju sodišč. Revizijo smo načrtovali in izvedli tako, da smo pridobili zadostna in ustrezna zagotovila za izrek mnenja.

Revizija je obsegala obdobje od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2018. V poročilu opisujemo tudi dejstva, ki so nastala pred obdobjem, na katero se nanaša revizija. Vrhovno sodišče je namreč večino pomembnih informacijskih rešitev sodstva uvedlo pred obdobjem, na katero se nanaša revizija. Naše mnenje smo oblikovali zgolj na podlagi aktivnosti uporabe, vzdrževanja in nadgradenj teh informacijskih rešitev v obdobju, na katero se nanaša revizija.

1.1 Opredelitev revizije

Informacijska podpora delovanju⁵ sodišč je povezana z različnimi ukrepi, s katerimi je sodstvo pristopilo k povečanju učinkovitosti svojega delovanja, zlasti k problematiki kršitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja in sojenja v razumnem roku. Za obdobje od 1. 1. 2005 do 2. 12. 2010 smo revidirali področje odprave sodnih zaostankov in med drugim zaključili, da se informatizacija sodstva pospešeno izvaja, vendar se pozitivni rezultati in vplivi šele začenjajo kazati⁶. V obdobju po izdaji revizijskega poročila je vrhovno sodišče v podporo delovanju sodstva uvedlo vrsto novih informacijskih storitev in rešitev. Informacijska podpora delovanju sodišč je predmet te (nove) revizije.

¹ Uradni list RS, št. 11/01, 109/12.

² Uradni list RS, št. 91/01.

³ Uradni list RS, št. 43/13.

⁴ Št. 320-10/2018/3.

⁵ Za namene tega poročila pojem "informacijska podpora delovanju" zajema informacijske rešitve sodišč, tehnološko infrastrukturo, na kateri delujejo, in podporo, ki jo uporabniki potrebujejo za nemoteno delo. Za namene revizije smo med tehnološko infrastrukturo, na kateri delujejo informacijske rešitve sodišč, šteli strojno opremo, zbirke podatkov in sisteme za njihovo upravljanje, operacijske sisteme in različno komunikacijsko strojno in programsko opremo in z njo povezane operativne postopke, kot na primer zagotavljanje neprekinjenega poslovanja, izdelava varnostnih kopij in okrevanje po katastrofi.

⁶ Revizijsko poročilo *Odprava sodnih zaostankov*,
[URL: <http://www.rs-rs.si/revizije-in-revidiranje/arhiv-revizij/revizija/odprava-sodnih-zaostankov-1419/>], 5. 11. 2019.

Cilj revizije je izrek mnenja o učinkovitosti vrhovnega sodišča pri zagotavljanju informacijske podpore delovanju sodišč.

Da bi lahko izrekli mnenje, smo si zastavili glavno revizijsko vprašanje, *ali vrhovno sodišče učinkovito zagotavlja informacijsko podporo delovanju sodišč*.

Za presojo smotrnosti zagotavljanja informacijske podpore delovanju sodišč oziroma za oblikovanje podvprašanj revizije smo smiselno uporabili domeno "Nabavite in vpeljite"⁷ okvira dobre prakse upravljanja informacijske tehnologije COBIT 4.1⁸.

1.2 Obseg revizije

Revizija je obsegala presojo informacijskih rešitev vrhovnega sodišča, ki so v obdobju, na katero se nanaša revizija, podpirale delovanje sodišč⁹, in organizacijskih ukrepov, s katerimi je vrhovno sodišče podporo zagotavljalo¹⁰. Revizija ni obsegala podrobnega pregleda nastavitve tehnološke infrastrukture¹¹, na kateri so delovale informacijske rešitve sodišč, pregleda postopkov pridobivanja in uporabe zunanjih zbirk pravnega znanja in informacijskih rešitev, ki jih kupujejo in upravljajo sodišča sama.

1.3 Revizijski pristop

Odgovor na glavno revizijsko vprašanje smo pridobili predvsem pri vrhovnem sodišču in pri izbranih sodiščih. Pri izvajanju revizije smo uporabili različne kvalitativne in kvantitativne metode in tehnike revidiranja, predvsem:

- proučevanje pravnih in drugih podlag, ki opredeljujejo informacijsko podporo delovanju sodišč;
- zbiranje, pregled in presojo dokumentacije o informacijski podpori delovanju sodišč;
- pregled uporabe in delovanja pomembnejših informacijskih rešitev sodišč;

⁷ Angl.: *Acquire and Implement* – AI.

⁸ Angl.: *Control objectives for information technology*. To je okvir za upravljanje in nadzor informacijskih tehnologij, ki omogoča razvoj jasnih usmeritev in uvedbo dobrih praks kontrol informacijskih tehnologij, s poudarkom na skladnosti z zakoni, predpisi, notranjimi usmeritvami organizacije in standardi. COBIT 4.1 je izdal Inštitut za upravljanje informacijskih tehnologij – The IT Governance Institute (ITGI). Slovenski prevod okvira COBIT 4.1 je na voljo na spletni strani ISACA, [URL: <http://www.isaca.org/Knowledge-Center/cobit/Documents/Forms/DispForm.aspx?ID=7108>], 14. 11. 2019.

⁹ V revizijo nismo vključili oziroma smo v omejenem obsegu vključili nekatere generične informacijske rešitve sodišč, med drugim informacijske rešitve za podporo pisarniškemu poslovanju, informacijske rešitve za podporo računovodstvu in druge rešitve, ki niso neposredno povezane s temeljnimi nalogami ali poslovanjem sodišč. V revizijo poleg tega nismo vključili področja fizičnega in elektronskega vročanja poštnih pošilk, ki ga vrhovno sodišče v letnih poročilih o učinkovitosti in uspešnosti delovanja sodišč včasih prikazuje skupaj s področjem informacijske podpore.

¹⁰ V povezavi z zagotavljanjem informacijske podpore delovanju sodišč smo se osredotočili zlasti na pridobivanje in uvedbo informacijskih rešitev in prilagoditev teh rešitev novim zakonskim zahtevam in različnim organizacijskim potrebam sodišč.

¹¹ V revizijski pregled smo skladno z izbrano domeno okvira dobre prakse upravljanja informacijske tehnologije COBIT 4.1 vključili zlasti postopke pridobivanja in nadomeščanja tehnološke infrastrukture.

- ogled strežniških in drugih prostorov, pomembnih za izvajanje informacijske podpore delovanju sodišč, in
- razgovore s predstavniki vrhovnega sodišča in drugimi deležniki (predvsem uporabniki na posameznih sodiščih).

1.4 Sodila

Mnenje o učinkovitosti vrhovnega sodišča pri zagotavljanju informacijske podpore delovanju sodišč smo oblikovali tako, da smo proučili, kako vrhovno sodišče izvaja procese:

- ugotavljanja potreb in opredelitve informacijske podpore delovanju sodišč;
- pridobivanja, vzpostavitve in vzdrževanja informacijskih rešitev sodišč;
- pridobivanja in vzdrževanja tehnološke infrastrukture;
- priprave informacijskih rešitev sodišč za uporabo in usposabljanja uporabnikov;
- zagotavljanje virov za informacijsko podporo delovanju sodišč;
- upravljanja sprememb informacijskih rešitev in
- nameščanja in potrjevanja sprememb informacijskih rešitev.

Zasnovo in izvedbo naštetih procesov zagotavljanja informacijske podpore delovanju sodišč smo primerjali z zrelostnimi modeli sedmih procesov domene "Nabavite in vpeljite" okvira COBIT 4.1. Na podlagi primerjave smo vsakemu procesu informacijske podpore določili oceno v območju od 0 do 5 s korakom 0,5. Iz povprečja ocen posameznih procesov smo oblikovali skupno oceno učinkovitosti zagotavljanja informacijske podpore sodiščem. Opredelili smo, da bomo v primeru, če bo skupna ocena enaka 3 ali več, zagotavljanje informacijske podpore sodiščem ocenili kot *učinkovito*, če bo skupna ocena enaka ali večja od 2,5 in manjša od 3, jo bomo ocenili *delno učinkovito*, če pa bo skupna ocena manjša od 2,5, pa zagotavljanje informacijske podpore sodiščem *ni bilo učinkovito*.

2. PODROČJE REVIZIJE

Sodni sistem Republike Slovenije sestavljajo sodišča, ki se glede na svoje pristojnosti delijo na sodišča s splošno pristojnostjo in specializirana sodišča. Sodišča s splošno pristojnostjo so organizirana kot 11 okrožnih in 44 okrajnih sodišč ter štiri višja sodišča. Okrajna sodišča so organizacijske enote posameznih okrožnih sodišč z njihovega območja, razen Okrajnega sodišča v Ljubljani, ki je samostojna organizacijska enota¹². Med sodišča splošne pristojnosti se uvršča tudi vrhovno sodišče, ki je najvišje sodišče v državi. Specializirana sodišča delujejo kot tri delovna, eno delovno in socialno prvo stopenjsko, eno višje sodišče na področju delovnega in socialnega prava ter višje sodišče na področju upravnega prava. Obseg dela sodišč v obdobju, na katero se nanaša revizija, prikazuje tabela 1.

Tabela 1: Obseg dela sodišč v letih 2016, 2017 in 2018 (zaokroženo)

	2016	2017	2018
Prejete zadeve	907.000	868.000	838.000
Rešene zadeve	950.000	892.000	853.000
Nerešene zadeve na dan 31. 12.	184.000	160.000	145.000

Viri: letna poročila o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leta 2016¹³, 2017¹⁴ in 2018¹⁵.

Okrajna sodišča so prvo stopenjska sodišča, ki so pristojna za spore nižje vrednosti oziroma kazniva dejanja, za katera je zagrožena kazen zapor do treh let. Okrajna sodišča vodijo tudi zemljiško knjigo in odločajo v izvršilnih postopkih. Okrožna sodišča so prvo stopenjska sodišča, ki so praviloma pristojna za spore višje vrednosti oziroma kazniva dejanja, za katera je zagrožena kazen zapor nad tri leta. Okrožna sodišča vodijo tudi sodni register, odločajo v postopkih zaradi insolventnosti in prisilnega prenehanja (v nadaljevanju: insolvenčnih postopkih), o gospodarskih sporih, družinskih zadevah, pravicah intelektualne lastnine in podobno. Višja sodišča odločajo o pritožbah zoper odločbe prvo stopenjskih sodišč z njihovega območja ter tudi o morebitnih sporih o pristojnosti med temi sodišči. Vrhovno sodišče odloča o rednih in izrednih pravnih sredstvih zoper odločbe nižjih sodišč v civilnih, kazenskih, gospodarskih, upravnih ter delovnih in socialnih zadevah. Poleg vsebinskega odločanja v sodnih

¹² Vrhovno sodišče, Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč 2017, [URL: http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=2018051513241144], 14. 11. 2019.

¹³ Vrhovno sodišče, Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč 2016, [URL: http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=2017051514342635], 14. 11. 2019.

¹⁴ Tako kot opomba 12.

¹⁵ Vrhovno sodišče, Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč 2018, [URL: http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=2019051513002904], 14. 11. 2019.

postopkih vrhovno sodišče odloča tudi v sporih o pristojnosti med nižjimi sodišči ter o prenosu pristojnosti na drugo sodišče v posameznih primerih ter skrbi za evidenco sodne prakse. Opravlja tudi druge naloge, ki pa so vezane na širše delovanje sodišč: dodeljevanje kadrov, priprava proračuna za sodišča, informatizacija sodišč, mednarodna poročanja in podobno. Specializirana sodišča delujejo na področju delovnega in socialnega ter upravnega prava. Delovno sodišče odloča v individualnih in kolektivnih delovnih sporih. Socialno sodišče presoja v socialnih sporih in preverja pravilnosti odločitev in dejanj pristojnih organov o pravicah, obveznostih in pravnih koristih na področju socialne varnosti. Upravno sodišče zagotavlja sodno varstvo glede izdanih upravnih aktov ter ima status višjega sodišča.

Na področju sodišč deluje tudi Sodni svet Republike Slovenije¹⁶ (v nadaljevanju: sodni svet), ki Državnemu zboru Republike Slovenije predlaga kandidate za sodnike in v nekaterih okoliščinah tudi njihove razrešitve, poleg tega pa opravlja različne druge naloge.

Tabela 2 prikazuje proračunske odhodke za delo sodišč v letih 2016, 2017 in 2018.

Tabela 2: Proračunski odhodki za delo sodišč v obdobju, na katero se nanaša revizija

	v evrih			
	2016	2017	2018	Skupaj
Proračunski odhodki za področje sodišč	158.855.160	163.152.732	168.135.154	490.143.046

Viri: Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2016¹⁷, Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2017¹⁸, predlog Zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2018.

Zaradi raznolikosti temeljnih nalog sodišč je informacijska podpora njihovem delovanju precej kompleksna: poleg temeljnih nalog sodišč¹⁹ je treba informacijsko podpreti njihovo notranje poslovanje, kar vključuje med drugim njihovo upravljanje, javno naročanje za njihove potrebe, delo s pošto, statistično spremljanje dela sodišč, komunikacijo z javnostmi in podobno.

2.1 Deležniki

2.1.1 Vrhovno sodišče in Center za informatiko

Za revidiranja smo določili vrhovno sodišče, ki kot najvišje sodišče v državi odloča o rednih in izrednih pravnih sredstvih. Poleg vsebinskega odločanja v sodnih in drugih postopkih ter pri drugih nalogah, ki jih

¹⁶ 130. in 131. člen Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97-UZS68, 66/00-UZ80, 24/03-UZ3a, 47/68, 69/04-UZ14, 69/04-UZ43, 69/04-UZ50, 68/06-UZ121,140,143, 47/13-UZ148, 47/13-UZ90,97,99, 75/16-UZ70a). Sodni svet je neodvisen državni organ, čigar delovanje ni predmet revizijskega pregleda in ga omenjamo le zaradi celovitosti opisa področja, na katero se nanaša revizija.

¹⁷ Uradni list RS, št. 78/17.

¹⁸ Uradni list RS, št. 78/18.

¹⁹ Za namene tega poročila smo temeljne naloge sodišč razdelili na sojenje oziroma odločanje o zadevah na civilnem področju in na področju delovnih, socialnih in upravnih sporov, v prekrških, v izvršilnih postopkih, insolvenčnih postopkih, v kazenskih postopkih in preiskovalnih postopkih kaznivih dejanj (v nadaljevanju: kazenski postopki), na področju zemljiške knjige in v postopkih elektronske overovitve javnih listin.

opravlja, je vrhovno sodišče zadolženo tudi za zagotavljanje enotne tehnološke in informacijske podpore delu vseh sodišč v državi²⁰, pri čemer pa se lahko sodišča neodvisno odločajo, kakšen del ponujene enotne tehnološke in informacijske podpore bodo vpeljali in uporabljali, in je vrhovno sodišče v odnosu do njih njihov zunanji izvajalec informacijske podpore.

Za vodenje in poslovanje vrhovnega sodišča je odgovoren predsednik vrhovnega sodišča. V obdobju, na katero se nanaša revizija, in med izvajanjem revizije sta bili za poslovanje vrhovnega sodišča odgovorni osebi, navedeni v tabeli 3.

Tabela 3: Odgovorni osebi vrhovnega sodišča v obdobju, na katero se nanaša revizija, in med izvajanjem revizije

Odgovorna oseba	Obdobje odgovornosti
Branko Masleša	do 13. 2. 2017
mag. Damijan Florjančič	od 14. 2. 2017

V okviru vrhovnega sodišča deluje med drugim Center za informatiko, ki zagotavlja enotno tehnološko in informacijsko podporo delu vseh sodišč v državi. Med naloge Centra za informatiko sodijo med drugim nakup in dobava strojne opreme, vključno z uporabniško strojno opremo za sodišča, zagotavljanje njenega vzdrževanja, zagotavljanje informacijskih rešitev za podporo organizacijskim procesom na sodiščih in tehnična ter vsebinska podpora uporabnikom. Center za informatiko poleg tega usmerja skladen razvoj²¹ informacijskega okolja sodišč in poenotenje postopkov in načinov dela²².

ZS določa, da Center za informatiko vodi predsednik sodišča ali po njem določen sodnik. V obdobju, na katero se nanaša revizija, predsednik vrhovnega sodišča za vodenje Centra za informatiko ni posebej določil sodnika, imel pa je imenovanega direktorja, ki je vodil vse posle, potrebne za izvajanje strategije razvoja računalniške podpore sodišč.

²⁰ Zakon o sodiščih (v nadaljevanju: ZS; Uradni list RS, št. 94/07-UPB4, 45/08, 96/09, 33/11, 63/13, 17/15) in Sodni red (Uradni list RS, št. 17/95, 35/98, 91/98, 22/00, 113/00, 62/01, 88/01, 102/01, 22/02, 15/03, 75/04, 138/04, 74/05, 5/07, 82/07, 16/08, 93/08, 110/08, 117/08, 22/10, 48/11, 15/15, 87/16).

²¹ Za namene tega poročila se pojem "razvoj" nanaša tako osnovni razvoj posamezne informacijske rešitve kot tudi na razvoj njenih nadgradenj in popravkov.

²² V obdobju, na katero se nanaša revizija, je delovanje področja informacijske podpore sodiščem urejal dokument Strategija razvoja računalniške podpore v poslovanju sodišč, ki ga je izdalo vrhovno sodišče v letu 2012 in je nadomestil strateški dokument, ki ga je vrhovno sodišče izdalo v letu 2008, [URL: http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=20170512093627], 14. 11. 2019. Dokument je zastavljen širše, kot je za strateške dokumente običajno: poleg vizije prihodnosti področja informacijske podpore delu sodišč obravnava tudi njeno organizacijo, umestitev in pristojnosti Centra za informatiko, področje sodelovanja z zunanjimi uporabniki in pristope k projektnemu delu. Zato se v nadaljevanju na ta dokument sklicujemo tudi v delih poročila, ki se ne nanašajo na strateško načrtovanje.

Center za informatiko je imel ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, 22 zaposlenih in je bil razdeljen na:

- Oddelek za produkcijo in vzdrževanje, ki je bil odgovoren med drugim za centralno okolje informacijskega sistema, tehnološko infrastrukturo, komunikacijsko omrežje, vključno z lokalnimi računalniškimi mrežami, pomoč uporabnikom, vzdrževanje strojne opreme in varnostno kopiranje podatkov;
- Oddelek za razvoj, ki je bil odgovoren predvsem za tehnični del načrtovanja in razvoja informacijskih sistemov, preverjanje ustreznosti novih tehnologij, enotno arhitekturo tehnološke infrastrukture in razvoj skupnih gradnikov informacijskega sistema²³, ter
- Oddelek za javna naročila, ki je bil odgovoren med drugim za načrtovanje in izvajanje javnih naročil, nadzor nad pravilnostjo izvajanja pogodbenih storitev, pripravo finančnih načrtov in evidentiranje opreme.

Vrhovno sodišče je ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, nudilo informacijsko podporo več kot 4.200 notranjim uporabnikom sodišč na več kot 85 lokacijah, poleg tega pa je vzdrževalo tri večja spletišča z različnimi storitvami za zunanje uporabnike. Nudilo je tudi informacijsko podporo na področju javnega naročanja in storitve podpore uporabnikom za Ustavno sodišče Republike Slovenije²⁴ (v nadaljevanju: ustavno sodišče) in sodni svet.

Center za informatiko pri uvedbi novih informacijskih rešitev in nadgradnjah obstoječih sodeluje s Službo vrhovnega sodišča za upravljanje projektov, ki je odgovorna za vsebinski del projektov na področju informacijske podpore in kjer je zaposlenih 11 strokovnjakov.

2.1.2 Službe za informatiko na posameznih sodiščih

Višja in okrožna sodišča ter Okrajno sodišče v Ljubljani imajo vzpostavljene svoje službe za informatiko, nad katerimi Center za informatiko nima formalnih pristojnosti, vendar pa s tem, da sodiščem nudi enotno informacijsko podporo, deluje kot področni koordinator. V 22 službah za informatiko je na sodiščih skupaj zaposlenih 33 sistemskih inženirjev, njihove naloge pa obsegajo predvsem neposredno podporo uporabnikom in naloge, povezane z lokalnim upravljanjem komunikacijskih omrežij. Center za informatiko in lokalni sistemski inženirji sodišč svoje delo usklajujejo na mesečnih kolegijih.

Sodišča za neposredno podporo uporabnikom najemajo tudi zunanje sodelavce.

2.1.3 Svet uporabnikov

Najvišje strateško telo na področju informacijske podpore delovanju sodišč je Svet uporabnikov za informatizacijo sodišč (v nadaljevanju: svet uporabnikov). Sestavljen je iz vodij služb za informatiko posameznih sodišč, predsednika vrhovnega sodišča, sodnika, ki je določen za vodenje Centra za

²³ Gre za posamezne informacijske rešitve ali dele informacijskih rešitev, ki so skupni dvema ali več rešitvam.

²⁴ Ustavno sodišče je ustanovljeno in izvaja naloge, ki jih določa Zakon o ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07-UPB, 109/12), in je najvišji organ sodne oblasti za varstvo ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ustavno sodišče je v razmerju do drugih državnih organov samostojen in neodvisen državni organ.

informatiko, direktorja Centra za informatiko, predstavnika sodnega sveta, državnega sekretarja in dodatnega predstavnika Ministrstva za pravosodje ter direktorja direktorata, pristojnega za informatiko javne uprave. Svet uporabnikov sprejema strategijo razvoja informacijske podpore delovanju sodišč in programe dela po posameznih projektih, spremlja izvajanje teh projektov, določa minimalne tehnične zahteve za strojno opremo in informacijske rešitve in spremlja izvajanje izobraževanj uporabnikov za uporabo informacijskih rešitev.

2.2 Informacijsko okolje sodišč

2.2.1 Informacijske rešitve

Vrhovno sodišče je sodišča in zunanje uporabnike storitev sodišč v obdobju, na katero se nanaša revizija, podpiralo z več kot 20 po meri razvitimi informacijskimi rešitvami, od katerih so bile nekatere napredne oblike elektronskih vpisnikov procesnih dejanj in evidence fizičnih spisov, druge pa so omogočale visoko stopnjo elektronskega poslovanja²⁵ in avtomatizacije postopkov. Sodišča so o teh postopkih vodila elektronske spise²⁶, poleg tega pa so jim informacijske rešitve omogočale pripravo vrste standardnih dokumentov na predizpolnjenih obrazcih, enostaven dostop do klasičnih in elektronskih poštnih storitev, dostop do zunanjih zbirk podatkov, avtomatizirano posredovanje pisanj in drugih podatkov za objavo, elektronsko posredovanje podatkov drugim organizacijam in elektronsko podpisovanje dokumentov. Nekatere informacijske rešitve so poleg tega omogočale avtomatizirano preverjanje statusa plačil sodnih taks v evidencah Uprave za javna plačila.

Uporabniki storitev elektronskega poslovanja sodišč so lahko na spletu začeli sodne postopke, vlagali sodna pisanja in spremljali stanje postopkov.

Tabela 4 prikazuje informacijske rešitve, ki so jih sodišča ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, uporabljala za podporo izvajanju svojih temeljnih nalog, po temeljnih nalogah, povprečno letno število novih zadev, ki so jih sodišča prejela in obravnavala v njih, in okvirno število uporabnikov ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija.

²⁵ Za namene tega poročila bomo kot elektronsko poslovanje opredelili organizacijo temeljnih procesov sodišč v obliki, ki uporabnikom elektronskih storitev sodišč omogoča elektronsko vlaganje vlog za začetek postopka, sodelovanje v sodnih postopkih prek spleta in elektronsko vročanje sodnih pisanj. Uporabniki elektronskih storitev sodišč so bili lahko tako imenovani profesionalni uporabniki (na primer notarji, odvetniki, izvršitelji, upravitelji, odvetniki Državnega odvetništva Republike Slovenije, državni tožilci, občinska pravobranilstva in nepremičninske družbe) ali pa fizične osebe – državljani. Vsi sodni postopki, ki jih je vrhovno sodišče podprlo v tej obliki, so bili še vedno na voljo tudi kot klasični, na fizičnih dokumentih temelječi postopki.

²⁶ Za namene tega poročila bomo kot elektronski spis opredelili funkcionalnosti informacijskih rešitev, ki omogočajo neposreden prevzem dokumentacije o sodni zadevi v elektronski obliki oziroma digitalizacijo in prevzem dokumentacije, ki je prispela v fizični obliki, in ustvarjanje sodnih pisanj v elektronski obliki.

Tabela 4: Informacijske rešitve sodišč, ki podpirajo temeljne naloge sodišč

Temeljna naloga sodišč, ki jo podpira informacijska rešitev (in okrajšave njihovih imen, ki jih uporabljajo sodišča¹⁾)	Povprečno letno število novih zadev	Okvirno število notranjih uporabnikov
Civilni sodni postopki in zadeve s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov (PUND)	178.506	1.800
Prekrškovni postopki (PRs)	39.756	580
Izvršilni postopki (i-I)	283.737	1.600
Insolvenčni postopki (INS/St)	6.317	500
Kazenski postopki (i-K)	81.611	1.700
Zemljiška knjiga (i-ZK in eZK)	227.731	630
Elektronska overitev javnih listin (i-Overitve)	5.820	140

Opomba: ¹⁾ Kratice in notranja imena informacijskih rešitev, ki jih prikazujeta tabela 4 in tabela 5, so na sodiščih v splošni uporabi. Ker pa iz njih praviloma ni mogoče natančno razbrati, na katero področje se informacijska rešitev nanaša, za namene tega poročila v nadaljevanju uporabljamo opisna poimenovanja informacijskih rešitev.

Vir: podatki vrhovnega sodišča²⁷.

Vrhovno sodišče je poleg tega razvilo vrsto informacijskih rešitev, ki so podpirale druga področja poslovanja sodišč. Tabela 5 jih prikazuje skupaj z okvirnim številom uporabnikov ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija.

²⁷ Podatkov o uporabi posameznih informacijskih rešitev ni mogoče povsem uskladiti s podatki o številu obravnavanih zadev v statističnih publikacijah sodne statistike Ministrstva za pravosodje – Bilten sodne statistike 2016, Bilten sodne statistike 2017 in Bilten sodne statistike 2018, [URL: http://mp.arhiv-spletisc.gov.si/si/obrazci_evidence_mnenja_storitve/uporabni_seznami_imeniki_in_evidence/sodna_statistika/], 14. 11. 2019, ali s podatki v letnih poročilih o učinkovitosti in uspešnosti sodišč vrhovnega sodišča. Do razlik prihaja pri zadevah, ki se bodo beležile v leto 2018, a so bile v trenutku zajema podatkov še v delu. Vrhovno sodišče nima zakonskih zahtev za zapiranje statističnih obdobj, zato v vsako objavo vključi zadnje stanje zadev. Tudi navedb v tabelah in na slikah v nadaljevanju v nekaterih primerih ni mogoče popolnoma uskladiti s sodnimi statistikami, ki so objavljene na primer v sodni statistiki Ministrstva za pravosodje ali v letih poročilih o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leta 2016, 2017 in 2018.

Tabela 5: Informacijske rešitve, ki podpirajo druga področja poslovanja sodišč

Področje poslovanja sodišč, ki ga podpirajo informacijske rešitve (in okrajšave njihovih imen, ki jih uporabljajo sodišča)	Okvirno število notranjih uporabnikov
Delo s pošto (EVIP-IN, EVP in DEVP EVIP-OUT)	450
Podatkovno skladišče (DWH) in informacijska rešitev za poslovno obveščanje (PSP-BI – Predsednikove plošče)	100
Poslovanje sodne uprave (i-SU)	900
Pravno-informacijski sistem (PRIS)	137

Vir: podatki vrhovnega sodišča.

Za podporo procesom s področja računovodstva, financ in kadrovskih zadev so sodišča uporabljala informacijsko rešitev Ministrstva za finance²⁸, poleg tega pa so uporabljala ločeno informacijsko rešitev za analitično spremljanje terjatev iz naslova sodnih taks²⁹ in za blagajniško poslovanje³⁰. Informacijskih rešitev za področje računovodstva, financ in kadrovskih zadev ni upravljalno vrhovno sodišče³¹.

Vrhovno sodišče je za sodišča vzpostavilo tudi vrsto izmenjav z zunanjimi zbirkami podatkov³², med drugim z Agencijo Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, Ministrstvom za notranje zadeve, Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Finančno upravo Republike Slovenije, Centralno klirinško depotno družbo, Zavodom za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Ministrstvom za pravosodje, Inšpektoratom Republike Slovenije za delo ter Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Izmenjava podatkov je v nekaterih primerih vgrajena v funkcionalnosti informacijskih rešitev, v nekaterih primerih so dostopi do zunanjih zbirk podatkov zasnovani kot manjše samostojne informacijske rešitve, do katerih lahko zaposleni dostopajo na intranetu. V nekaterih primerih gre le za ureditev zunanjih dostopov do zbirk podatkov, ki so v upravljanju naštetih organizacij, upravljavcev posameznih zbirk podatkov.

Vrhovno sodišče je uvedlo tudi vrsto informacijskih rešitev, ki so podpirale specifične organizacijske procese, na primer orodje za izračun zamudnih obresti³³, informacijsko rešitev za zajem, razčlenjevanje, anonimiziranje in posredovanje sodnih odločb³⁴ in več informacijskih rešitev na področju upravljanja informacijske varnosti.

²⁸ Informacijska rešitev enotni računovodski sistem Ministrstva za finance, za katero uporabniki uporabljajo kratico MFERAC.

²⁹ Informacijska rešitev, za katero sodišča uporabljajo izraz Sodišče.

³⁰ Informacijska rešitev, za katero sodišča uporabljajo kratico MPZT+BLAG.

³¹ Informacijski rešitvi enotni računovodski sistem in MPZT+BLAG je upravljalno Ministrstvo za finance, informacijsko rešitev Sodišče pa so najemala, plačevala in upravljala posamezna sodišča.

³² Interno razvit in vzdrževan sklop izmenjav podatkov z zunanjimi viri podatkov. Izmenjave podatkov vzpostavlja skupina Dostop do izvornih evidenc v sodnih postopkih, krat. DIES.

³³ Informacijska rešitev, za katero sodišča uporabljajo kratico IZO.

³⁴ Informacijska rešitev, za katero sodišča uporabljajo izraz Objava odločb.

Za spletno poslovanje in komuniciranje javnosti s sodišči je vrhovno sodišče vzpostavilo tri spletišča:

- spletišče *e-Sodstvo*, enotno vstopno točko za storitve elektronskega poslovanja na področju izvršbe, zemljiške knjige, insolventnosti in overjanja javnih listin, ki so izdane v Republiki Sloveniji, poleg tega pa javnosti omogoča dostop do podrobnih podatkov o delovanju sodstva;
- spletišče *Sodna praksa*, ki vsebuje odločbe sodišč druge in tretje stopnje, pravna mnenja in načelna pravna mnenja vrhovnega sodišča, in
- spletišče *Na sodišču*³⁵, ki laični javnosti nudi splošne informacije o sodnih postopkih.

2.2.2 Načrti za prihodnje informacijske rešitve in storitve

Vrhovno sodišče je eden izmed izvajalcev³⁶ evropske operacije Učinkovito pravosodje. Del operacije je projekt Slovensko sodstvo 2020 – Sodimo skupaj³⁷ (v nadaljevanju: projekt Slovensko sodstvo 2020). Operacija je financirana iz sredstev Evropskega socialnega sklada, upravičeni stroški celotne operacije znašajo 32.900.000 evrov, od tega naj bi Evropska unija prispevala 80 odstotkov. Upravičeni stroški projekta Slovensko sodstvo 2020 znašajo 11.790.000 evrov. Obdobje upravičenih izdatkov za operacijo je od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2023.

Vrhovno sodišče je v obdobju, na katero se nanaša revizija, v okviru projekta Slovensko sodstvo 2020 izvajalo vrsto podprojektov, ki so predvidevali tudi uvedbo novih ali nadgradnjo več obstoječih informacijskih rešitev sodišč. Z vidika informacijske podpore delu sodišč pomembne podprojekte projekta Slovensko sodstvo 2020 in njihov status ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, prikazuje tabela 6.

Tabela 6: Podprojekti projekta Slovensko sodstvo 2020 in njihov status ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija

Podprojekti projekta Slovensko sodstvo 2020	Status podprojekta na dan 31. 12. 2018
Vzpostavitev informacijske podpore izmenjavi podatkov med sodišči, državnim tožilstvom, Upravo Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Ministrstvom za pravosodje, Upravo za probacijo na Ministrstvu za pravosodje in Policijo v kaznovalnih in prekrškovnih postopkih.	Poteka pilotski projekt vzpostavitve izmenjave podatkov in dokumentov med Vrhovnim državnim tožilstvom Republike Slovenije in vrhovnim sodiščem. Izdaja odredbe o vzpostavitvi kazenskih, prekrškovnih in civilnih ter upravnih sodnih postopkov in razširitvi obsega elektronskega poslovanja in avtomatiziranih postopkov na področju insolvenčnih, izvršilnih in zemljiškoknjižnih postopkov.

³⁵ [URL: <https://nasodiscu.si/>], 14. 11. 2019. Spletišče *Na sodišču* gostuje na strežnikih zunanjega izvajalca.

³⁶ Skupaj z Ministrstvom za pravosodje in ustavnim sodiščem.

³⁷ Izvedbeni načrt operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za programsko obdobje 2014–2020, [URL: <https://www.eu-skladi.si/portal/sl/ekp/izvajanje/izvedbeni-nacrt-operativnega-programa-za-izvajanje-evropske-kohezijske-politike-za-programsko-obdobje-2014-2020>], 14. 11. 2019.

Podprojekti projekta Slovensko sodstvo 2020	Status podprojekta na dan 31. 12. 2018
Prenova spletišča <i>e-Sodstvo</i> in nadgradnja s funkcionalnostmi: - eKoledar za upravljanje z dogodki in rezervacijo virov, - Registrator delovnega časa in kontrola pristopa za enovito informacijsko podporo upravljanju delovnega časa in fizični nadzor nad dostopi v varovana območja na vseh lokacijah sodišč in - eDražbe za objavo vseh prodaj nepremičnin, premičnin in pravic, ki se opravijo v okviru izvršilnih in insolvenčnih postopkov ter v nepravdnih, kazenskih in prekrškovnih postopkih.	Poteka pilotski projekt rezervacije razpravnih dvoran na Okrožnem sodišču v Ljubljani. V pripravi vsebinske zahteve javnih naročil eKoledar in Registrator delovnega časa in kontrola pristopa. Javno naročilo za upravljanje objav je bilo zaključeno brez izbire ponudnika. Javno naročilo za storitve strokovne pomoči pri oblikovanju in vrednotenju plačilnih modelov informacijskih rešitev elektronskih dražb je v teku.
Vzpostavitev enotnega okolja EU Državljan, prek katerega bodo posamezne fizične in pravne osebe Evropske unije dostopale do evropskih vsebin, ki se nanašajo na sodišča in njihove evidence (na primer do podatkov o evropskih storitvah Evropski plačilni nalog, Evropski postopek v sporih majhne vrednosti, Evropski nalog za izvršbo, Evropski poslovni register, Evropski register plačilne nesposobnosti, Evropski zemljiškoknjižni register in drugih).	Zaključeno javno naročilo, vrednost oddanega naročila je bila 141.276 evrov, nadgradnje so v teku.
Vzpostavitev informacijske podpore mobilni sodnik – nemotene informacijske podpore delu sodnikov in drugih uporabnikov na vseh sodiščih in drugih lokacijah.	Podprojekt je v mirovanju, ker je vezan na projekt reorganizacije strukture in dela sodišč.
Mreža in organizacija sodišč.	Podprojekt je v mirovanju, ker je vezan na vsebinske spremembe področja.
Podpora upravljanju sodstva in prenova podatkovnega skladišča in orodij za poslovno obveščanje sodišč.	Zaključeno javno naročilo, vrednost oddanega javnega naročila je bila 218.624 evrov, nadgradnje so v teku.
Prenova in konsolidacija poslovnih procesov, vključno z nadgradnjami informacijske podpore civilnim postopkom in zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov, prekrškom ter insolvenčnim in izvršilnim postopkom.	Javno naročilo za nadgradnjo informacijske podpore civilnim postopkom in zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov je v teku. Interno nadgrajevanje informacijske podpore civilnim postopkom in zadevam s področja upravnih, delovnih in socialnih sporov je v teku. Pilotsko testiranje bavarskega sistema enotnega sodnega namizja.

Podprojekti projekta Slovensko sodstvo 2020	Status podprojekta na dan 31. 12. 2018
Nadgradnja pravno-informacijskega sistema, da bo na spletišču <i>Sodna praksa</i> omogočen brezplačen vpogled v podatke iz vpisnikov in objavo vseh sodnih odločb (na spletišču <i>Sodna praksa</i> so bile v obdobju, na katero se nanaša revizija, že na voljo sodne odločbe sodišč druge in tretje stopnje).	Podprojekt nadgradnje je v mirovanju, nadaljeval se bo v okviru nadgradenj informacijskih rešitev, ki podpirajo civilne sodne postopke in zadeve s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov, prekrške, insolvenčne postopke in izvršilne postopke za storitve elektronskega poslovanja.
Vzpostavitev informacijske podpore dejavnostim za izboljšanje postopkovne pravičnosti, med drugim izobraževanju sodnega osebja in javnosti.	Vzpostavitev spletišča <i>Na sodišču</i>, ki je namenjeno informiranju državljanov o delu sodstva in sodnih postopkih. (Spletišče <i>Na sodišču</i> je bilo eden izmed izdelkov javnega naročila za izdelavo sistema komuniciranja med sodiščem in javnostmi. Vrednost celotnega oddanega javnega naročila je bila 193.236 evrov, pri čemer ga ni mogoče ločiti na del, ki neposredno sodi v področje informacijskih sistemov, in del, ki zajema ostale storitve.) Javni natečaj za prenovno celostno grafično podobo (vključno s celotno grafično podobo spletišč vrhovnega sodišča in sodnih pisanj, ki nastajajo v informacijskih rešitvah sodišč) je v teku.
Izboljšanje digitalnih kompetenc sodniških pomočnikov.	Usposabljanja z različnih področij uporabe informacijskih rešitev so v teku.
Upravljanje digitalnih vsebin, vključno z nadgradnjo zemljiške knjige in uvedbo elektronske hrambe dokumentov, centralnega okolja za upravljanje z dokumenti in informacijske rešitve za upravljanje finančnih obveznosti.	Javno naročilo za nadgradnjo upravljanja digitalnih vsebin elektronske zemljiške knjige je zaključeno, vrednost oddanega naročila je bila 329.400 evrov, nadgradnje so v teku. Javno naročilo za razvoj informacijskega sistema elektronske hrambe dokumentov je v teku. Projekt uvedbe centralnega okolja za upravljanje z dokumenti je v mirovanju, ker je vezan na uspešno izvedbo razvoja informacijskega sistema elektronske hrambe dokumentov. Zaključeno javno naročilo za uvedbo informacijske rešitve za upravljanje finančnih obveznosti, vrednost oddanega javnega naročila je bila 387.960 evrov, projekt je v mirovanju zaradi reorganizacije projektne skupine. Javno naročilo za nakup pametnih kartic je zaključeno, vrednost oddanega javnega naročila je znašala 45.262 evrov.

Podprojekti projekta Slovensko sodstvo 2020	Status podprojekta na dan 31. 12. 2018
Zmanjšanje obremenitve okolja z uvajanjem zelenih informacijskih tehnologij, vključno z uvajanjem mrežne večuporabniške strojne opreme.	Zaključeno javno naročilo za izdelavo študije Zeleno tiskanje, vrednost oddanega javnega naročila je bila 46.853 evrov, prevzeta je bila končna verzija študije.

Vir: podatki vrhovnega sodišča.

2.2.3 Tehnološka infrastruktura

2.2.3.1 Strežniško okolje

Strežniška strojna oprema, na kateri je v obdobju, na katero se nanaša revizija, delovala večina informacijskih rešitev sodišč, je gostovala v strežniških prostorih Ministrstva za javno upravo na lokacijah ministrstva v Ljubljani in Mariboru. Podatkovne zbirke, na katerih je delovala večina informacijskih rešitev sodišč, so se v realnem času iz lokacije v Ljubljani prek varne povezave enosmerno asinhrono replicirale na strežnike v Mariboru, s čimer je vrhovno sodišče vzpostavilo pogoje za določeno mero neprekinjenosti njihovega delovanja. Vrhovno sodišče je imelo dodatno strežniško lokacijo še v svojih prostorih, kjer je imelo vzpostavljen diskovni sistem za hrambo nekaterih podatkov in dokumentov, nekaj razvojnih in testnih okolij za različne informacijske rešitve ter rešitve za izdelavo varnostnih kopij podatkov, namestitvev in konfiguracijskih nastavitev. Zmogljivosti strežniške strojne opreme je optimiziralo z uporabo orodij Oracle Virtualization Manager³⁸.

Strežniška strojna oprema je praviloma³⁹ uporabljala operacijske sisteme družine Linux⁴⁰, zlasti brezplačni operacijski sistem Oracle Linux⁴¹.

Za sistemsko administracijo in vzdrževanje strežniške infrastrukture je bil odgovoren Oddelek za produkcijo in vzdrževanje Centra za informatiko. Velik del nalog sistemske administracije so izvajali zaposleni sami, posege, ki so jih izvajali dobavitelji opreme in zunanji izvajalci, pa naj bi ti izvajali ob nadzoru zaposlenih Centra za informatiko. Delovanje produkcijskih strežnikov so spremljali v nadzornem sistemu Nagios⁴².

2.2.3.2 Komunikacijsko omrežje

Sodišča so uporabljala komunikacijsko infrastrukturo varnega zasebnega omrežja državnih organov HKOM (v nadaljevanju: omrežje HKOM), ki ga upravlja Ministrstvo za javno upravo. To ministrstvo je bilo

³⁸ Orodja za virtualizacijo omogočajo, da se na 1 (fizičnem) elementu strojne opreme vzpostavi več med seboj neodvisnih navideznih sistemov, kar med drugim omogoča boljšo izkoriščenost strojne opreme.

³⁹ Operacijske sisteme Microsoft Windows je vrhovno sodišče uporabljalo le pri nekaj informacijskih rešitvah, kjer ni bilo na voljo različice, ki bi delovala v okolju Linux.

⁴⁰ Operacijski sistemi družine Linux so odprtokodni in praviloma brezplačni operacijski sistemi, zgrajeni okoli enovitega jedra.

⁴¹ Oracle Linux je na podlagi izvirne kode distribucije Red Hat Enterprise Linux razvilo in ga distribuira podjetje Oracle.

⁴² Odprtokodna in brezplačna informacijska rešitev za spremljanje obremenitev strežnikov, omrežij in druge infrastrukture.

odgovorno tudi za najemanje komunikacijskih vodov, šifriranje omrežnega prometa, upravljanje komunikacijskih naprav za dostop do omrežja HKOM, upravljanje omrežne varnosti in nadzor delovanja omrežja. Upravljanje in vzdrževanje lokalnih računalniških mrež so izvajali Center za informatiko in lokalni sistemski inženirji sodišč.

2.2.3.3 Uporabniška strojna oprema in podpora

Vrhovno sodišče je centralizirano nabavljalo strojno opremo za končne uporabnike na sodiščih. Pri nabavah je zasledovalo cilje poenotenja strojne opreme, ergonomičnosti oziroma kar najboljše prilagoditve delovnim mestom in procesom ter ekološke sprejemljivosti, zlasti čim manjše porabe energije, čim manjšega povzročanja toplote in hrupa ter možnosti recikliranja oziroma vrnitve odslužene opreme. Računalniki za končne uporabnike so opremljeni z operacijskimi sistemi družine Windows. Nabavo, nameščanje, upravljanje in vzdrževanje uporabniške strojne opreme je izvajal Center za informatiko.

Pomoč uporabnikom je bila organizirana tako v okviru posameznih sodišč kot tudi centralno na ravni Centra za informatiko, kjer sta bili ločeno organizirani vsebinska in tehnična pomoč. Vsebinska pomoč na prvem nivoju je bila organizirana kot kontaktni center, v katerem so nudili pomoč napredni uporabniki iz vrst zaposlenih. Pomoč na drugem nivoju je potekala prek elektronske pošte z uporabo sistema za vodenje zahtevkov. Za tehnično pomoč na drugem nivoju so bili praviloma odgovorni vsebinski in tehnični projektni vodje posameznih informacijskih rešitev. Tehnična pomoč je bila organizirana kot kontaktni center v okviru Oddelka za produkcijo in vzdrževanje, kjer poleg 1 zaposlenega uporabnikom pomagajo tudi študenti.

2.2.3.4 Upravljanje uporabniških dostopov in naprav

Center za informatiko je za upravljanje z viri uporabljal orodje Open Enterprise Server podjetja Micro Focus⁴³ (v nadaljevanju: okolje Micro Focus). Del tega okolja je tudi rešitev eDirectory⁴⁴, ki opravlja nalogo potrditve pristnosti uporabnikov in upravlja njihov dostop do informacijskega okolja sodišč. Za upravljanje naprav na uporabniškem nivoju je vrhovno sodišče uporabljalo orodje ZENworks, ki je prav tako del okolja Open Enterprise Server.

Rešitev eDirectory je uporabnikom med drugim zagotavljala osnovni dostop do informacijskih rešitev tako, da je vsakemu uporabniku ustvarila namizne povezave⁴⁵ do tistih rešitev, ki pripadajo njegovemu uporabniškemu profilu in računu (in ob tem tudi omeji povezave do rešitev, do katerih nima dostopa⁴⁶).

Dodeljevanje, odvzem in spreminjanje dostopov do informacijskih rešitev sodišča je potekalo centralno na podlagi pisnega zahtevka prek Centra za informatiko. Ta je dostop do posameznih informacijskih rešitev

⁴³ Okolje Micro Focus temelji na orodjih za upravljanje omrežnih virov Novell NetWare podjetja Novell, ki jih je podjetje Micro Focus prevzelo leta 2014, [URL: <https://www.microfocus.com/novell/>], 14. 11. 2019. Za okolje Micro Focus informatiki še vedno pogosto uporabljajo izraz okolje Novell.

⁴⁴ Rešitev eDirectory podpira upravljanje uporabnikov in omrežnih virov podobno kot bolj znana informacijska rešitev aktivnega imenika (angl.: *Active Directory – AD*) podjetja Microsoft.

⁴⁵ Povezava oziroma ikona do določene informacijske rešitve še ne pomeni nujno, da ima uporabnik do te informacijske rešitve tudi dostop, saj mora za uporabo večine rešitev tudi potrditi svojo identiteto z uporabniškim imenom in geslom.

⁴⁶ Načelo potrebe po vedenju (angl.: *need to know*).

sodstva in obseg dodeljenega dostopa⁴⁷ za večino informacijskih rešitev urejal v interno razviti rešitvi. Za nekatere vidike dodeljevanja dostopa (na primer dodeljevanje dostopa do konkretnih zadev, razporejanje zadev na zaposlene in podobno) so bili v tistih rešitvah, ki so to omogočale, odgovorni uporabniki s posebnimi pooblastili (na primer vodje oddelkov).

Dostopi do okolja Micro Focus in do vsake posamezne informacijske rešitve sodišč so bili varovani z gesli, ki so bila praviloma poenotena, pri čemer pa je bil za dostop do vsake informacijske rešitve potreben ponoven vnos gesla. Praviloma so bila dolga vsaj pet znakov in jih je bilo treba spreminjati vsake 3 mesece.

Za delo z informacijskimi storitvami spletišča *e-Sodstvo*, dostop do nekaterih zunanjih zbirk podatkov in elektronsko podpisovanje dokumentov pooblaščen uporabniki sodišč uporabljajo pametne kartice⁴⁸, na katerih se nahaja digitalno potrdilo izdajatelja SIGOV-CA⁴⁹. Čitalci pametnih kartic so praviloma vgrajeni v tipkovnice osebnih računalnikov.

Potrditev identitete in urejanje dostopnih pravic zunanjih uporabnikov do storitev elektronskega poslovanja spletišča *e-Sodstvo* upravlja informacijska rešitev varnostna shema. Dostopi do posameznih storitev so mogoči bodisi na podlagi registracije bodisi na podlagi kvalificiranega digitalnega potrdila slovenskih izdajateljev. Obseg dostopa se razlikuje glede na tip registracije in glede na to, ali gre za navadne ali profesionalne uporabnike. Dostope za profesionalne uporabnike upravljajo njihova stanovska združenja⁵⁰.

2.3 Stroški informacijske podpore

Tabela 7 prikazuje okvirne stroške⁵¹ vrhovnega sodišča za informacijsko podporo. Ti stroški se nanašajo zlasti na informacijske rešitve, osebne računalnike in drugo strojno opremo ter stroške dela in delež, ki ga predstavljajo v celotnih proračunskih odhodkih za delovanje sodišč.

⁴⁷ Pravice dostopa do posameznih funkcionalnosti in dokumentov ter vrsta pravic (branje, pisanje, spremembe, posodobitve).

⁴⁸ Kartica z vgrajenim integriranim vezjem, ki omogoča potrditev identitete, shranjevanje in dostop do podatkov, [URL: <http://www.islovar.org/>], 14. 11. 2019.

⁴⁹ Ministrstvo za javno upravo, Državni center za storitve zaupanja, [URL: <http://www.si-trust.gov.si/>], 14. 11. 2019.

⁵⁰ Notarska zbornica Slovenije, Odvetniška zbornica Slovenije, Zbornica izvršiteljev Slovenije, Zbornica upraviteljev Slovenije, Državno odvetništvo Republike Slovenije, Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije in Ministrstvo za okolje in prostor (11. člen Pravilnika o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih – Uradni list RS, št. 64/10, 23/11, 67/15, veljavnega do 13. 9. 2017, oziroma 13. člen veljavnega Pravilnika o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih – Uradni list RS, št. 49/17). Odstopanja od opisanih pravil potrditve pristnosti uporabnikov in dodeljevanja dostopa opisujemo v točki 3.1.2.2 tega poročila.

⁵¹ V letih 2017 in 2018 je del stroškov informacijske podpore nastal v okviru evropskega projekta Slovensko sodstvo 2020. Ti stroški so se v veliki meri nanašali na informacijsko podporo, nekateri med njimi pa so bili povezani tudi s tiskom izobraževalnih materialov in sorodnimi storitvami, ki niso del informacijske podpore. Ker se ti stroški nahajajo v okviru posameznega podprojekta projekta Slovensko sodstvo 2020, jih ni mogoče v celoti in natančno ločiti od stroškov, ki so neposredno povezani z informacijsko podporo.

V letih 2017 in 2018 so 592.219 evrov stroškov informacijske podpore delovanju sodišč predstavljala evropska sredstva.

Tabela 7: Delež stroškov zagotavljanja informacijske podpore v proračunskih odhodkih za področje sodišč

Leto	2016	2017	2018	Skupaj
Proračunski odhodki za področje sodišč, v evrih	158.855.160	163.152.732	168.135.154	490.143.046
Stroški zagotavljanja informacijske podpore, v evrih	2.851.797	3.091.386	5.943.183	11.886.366
Delež, v odstotkih	1,8	1,9	3,5	2,4

Viri: podatki vrhovnega sodišča, Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2016, Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2017, predlog zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2018.

3. ZAGOTAVLJANJE INFORMACIJSKE PODPORE DELOVANJU SODIŠČ

3.1 Opis področja

3.1.1 Ugotavljanje potreb in opredelitev informacijske podpore

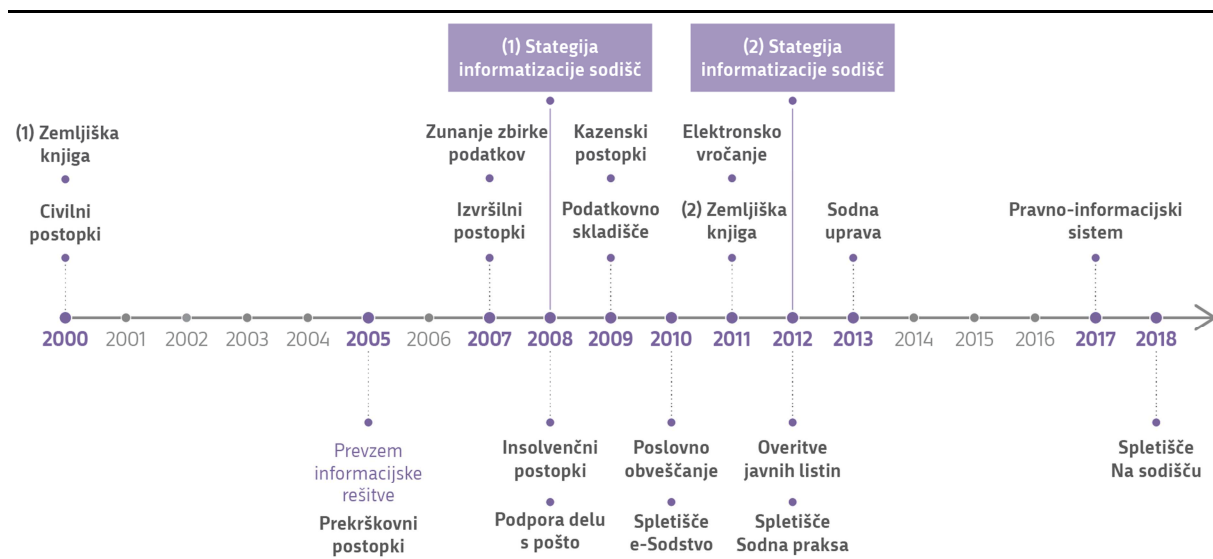
Opredelitev informacijske podpore delovanju sodišč zajema postopke opredelitve vsebinskih in tehničnih zahtev za informacijsko podporo, študije različnih možnosti za izpolnitev zahtev, analize z njimi povezanih tveganj in končne odločitve za usmeritve na področju zagotavljanja informacijske podpore.

Najstarejšo izmed v obdobju, na katero se nanaša revizija, pomembnejših informacijskih rešitev sodišč je vrhovno sodišče uvedlo v letu 2000, ko je podprlo civilne sodne postopke, zemljiškoknjižne postopke⁵² in zadeve s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov. V obdobju od leta 2007 do leta 2014 je vrhovno sodišče med drugim na novo informacijsko podprlo ali pomembno prenovilo izvršilne, insolvenčne in kazenske postopke, delo s fizično in elektronsko pošto, sodno upravo, podatkovno skladišče, overjanje javnih listin in zemljiško knjigo ter uvedlo še vrsto manjših informacijskih rešitev. V tem obdobju je prenovilo tudi spletišči *e-Sodstvo* in *Sodna praksa*. V letu 2017 je uvedlo pravno-informacijski sistem in informacijsko podprlo objavo sodnih odločb, v letu 2018 pa vzpostavilo spletišče *Na sodišču*. Slika 1 prikazuje informacijske rešitve sodišč⁵³ po področjih delovanja sodišč.

⁵² V letu 2000 uvedeno informacijsko rešitev, ki je podpirala področje zemljiške knjige, je v letu 2011 nadomestila nova informacijska rešitev, ki so jo sodišča uporabljala tudi v obdobju, na katero se nanaša revizija.

⁵³ Nekatera področja delovanja sodstva so informacijske rešitve podpirale tudi pred uvedbami sedanjih različic informacijskih rešitev. Slika 1 prikazuje le leto uvedbe informacijskih rešitev, ki so jih sodišča uporabljala v obdobju, na katero se nanaša revizija.

Slika 1: Časovnica uvajanja informacijskih rešitev po področjih delovanja sodišč, ki so jih v obdobju, na katero se nanaša revizija, uporabljala sodišča

Vir: podatki vrhovnega sodišča.

Uvedba informacijskih rešitev na vseh posameznih sodiščih ni bila izvedena hkrati, temveč je potekala postopoma v skladu s pripravljenostjo sodišč in razpoložljivimi človeškimi in drugimi viri. Vse informacijske rešitve sodišč je vrhovno sodišče tudi redno dodatno razvijalo, vzdrževalo in nadgrajevalo.

Odločitve vrhovnega sodišča za večje nove projekte informacijske podpore delovanju sodišč so praviloma temeljile na projektnih študijah in analizah različnih možnih pristopov in z njimi povezanih tveganj, usmerjal pa jih je svet uporabnikov, ki je na letnih sestankih okvirno opredelil razvojne prioritete in druge elemente informacijske podpore. Letni sestanek sveta uporabnikov je bil hkrati namenjen podrobnemu poročanju o uvedbah informacijskih rešitev preteklega poročevalskega obdobja, o njihovih učinkih in o izobraževanjih uporabnikov za boljšo uporabo informacijskih rešitev.

Vrhovno sodišče je prioriteto obravnavalo predvsem informacijsko podporo izvršilnim in zemljiškoknjžnim zadevam, ki so v obdobju, na katero se nanaša revizija, predstavljale največji delež sodnih zadev (med 58,1 in 59,6 odstotka vseh zadev) in so poleg tega praviloma manj kompleksne in bolj ponovljive, zaradi česar jih je mogoče informacijsko podpreti v večjem obsegu.

Vrhovno sodišče je ob razvoju novih informacijskih rešitev in ob pomembnejših nadgradnjah obstoječih rešitev:

- spodbujalo sodelovanje zaposlenih vrhovnega sodišča v delovnih skupinah za pripravo in spremembe področne zakonodaje;
- podprlo sodišča pri optimizaciji procesov v sodstvu in
- v informacijske rešitve vgradilo nove tehnologije, na primer različne elemente elektronskega poslovanja, avtomatizirano odločanje, elektronsko podpisovanje sodnih pisanj in podobno.

Tabela 8 prikazuje stroške zunanjih storitev, povezane s posameznimi informacijskimi rešitvami sodišč v obdobju, na katero se nanaša revizija. Mednje uvrščamo stroške storitev vzdrževanja, razvoja in

nadgradenj. Vrhovno sodišče je vzdrževanje in del razvoja nekaterih informacijskih rešitev sodišč izvajalo z lastnimi zaposlenimi. Stroški lastnega vzdrževanja in razvoja v tabeli 8 niso prikazani.

Tabela 8: Stroški zunanjih storitev za delovanje informacijskih rešitev sodišč v obdobju, na katero se nanaša revizija

v evrih

Temeljna naloga ali drugo področje poslovanja sodišč, ki ga podpira informacijska rešitev	Neposredni stroški
Civilni sodni postopki in zadeve s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov	8.750
Prekrškovni postopki	265.519
Izvršilni postopki	80.836
Insolvenčni postopki	8.960
Kazenski postopki	/
Zemljiška knjiga	121.549
Elektronska overitev javnih listin	/
Delo s pošto	/
Podatkovno skladišče in informacijska rešitev za poslovno obveščanje	135.000
Poslovanje sodne uprave	50.532
Izmenjava podatkov	/
Pravno-informacijski sistem	71.370
Spletišče <i>e-Sodstvo</i>	34.264
Spletišče <i>Sodna praksa</i>	55.466
Spletišče <i>Na sodišču</i>	193.236

Vir: podatki vrhovnega sodišča.

Organizacijo informacijske podpore delovanju sodišč in pomembnejše informacijske rešitve, ki so v obdobju, na katero se nanaša revizija, podpirale delovanje sodišč ter z njimi povezane dobre prakse in odstopanja od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore, opisujemo v nadaljevanju⁵⁴.

3.1.1.1 Organizacija informacijske podpore sodiščem

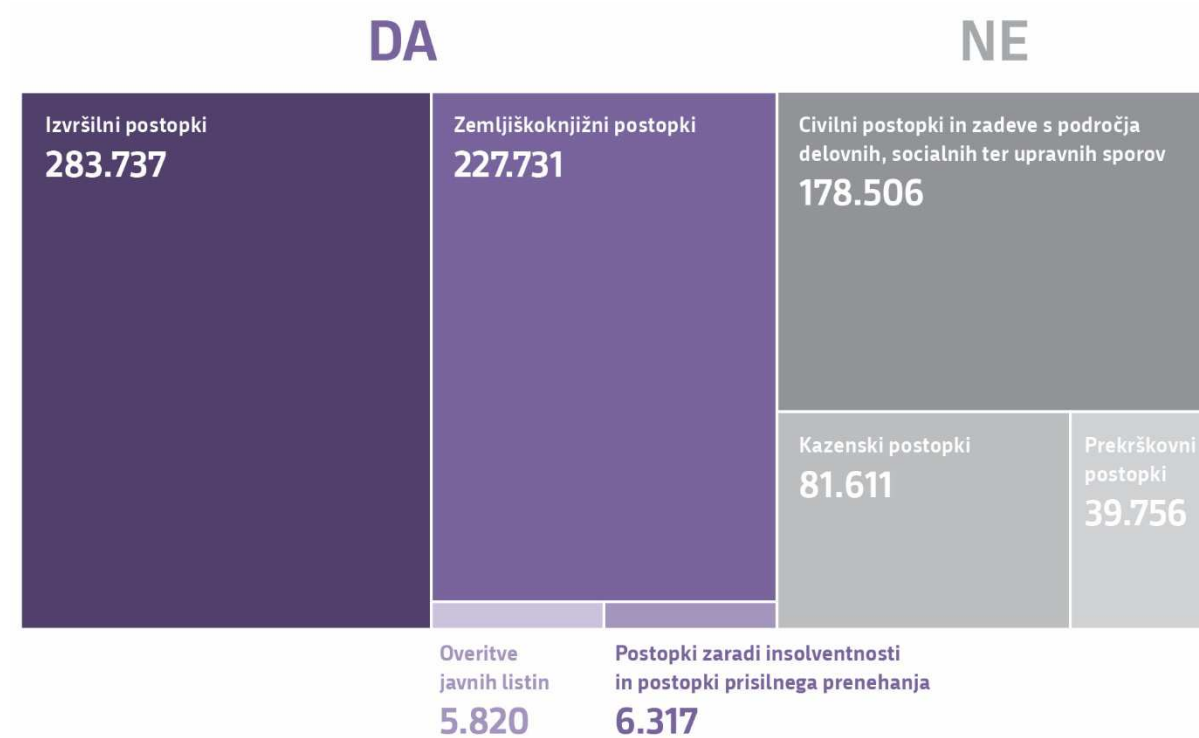
Informacijske rešitve sodišč so v različni meri podpirale njihove organizacijske procese. Informacijske rešitve, ki so podpirale temeljne naloge sodišč, so, kadar so podpirale zelo kompleksna področja dela (na

⁵⁴ Informacijske rešitve naštevamo po skupinah glede na to, ali gre za informacijske rešitve, ki podpirajo temeljne naloge sodišč, poslovanje sodišč oziroma ali gre za spletišča, in po kronološkem vrstnem redu njihove prve uvedbe.

primer kazenske postopke), omogočale razmeroma nizko stopnjo avtomatizacije delovnih procesov. Informacijske rešitve, ki so podpirale področja z visoko stopnjo ponovljivosti organizacijskih procesov, so bile visoko avtomatizirane (vključno z naprednim notranjekontrolnim okoljem) in so poleg tega omogočale različne storitve elektronskega poslovanja.

Slika 2 prikazuje delež temeljnih nalog sodišč, ki so bile v obdobju, na katero se nanaša revizija, organizirane kot elektronsko poslovanje in podprte z visoko avtomatiziranimi informacijskimi rešitvami. Sodišča so v povprečju 64 odstotkov vseh zadev letno prejela in obravnavala v teh informacijskih rešitvah.

Slika 2: Temeljne naloge sodišč, ki so organizirane kot elektronsko poslovanje in podprte z visoko avtomatiziranimi informacijskimi rešitvami, in tiste, ki niso v celoti elektronsko podprte

Vir: podatki vrhovnega sodišča.

Tudi informacijske rešitve, ki so podpirale poslovanje sodišč, so bile praviloma visoko avtomatizirane in zelo napredne, vendar pa nekatera področja sodne uprave niso bila ustrezno pokrita.

Vrhovno sodišče je v obdobju, na katero se nanaša revizija, pri zagotavljanju informacijske podpore delovanju sodišč uporabljalo vrsto dobrih praks, hkrati pa je v vsaj enem pogledu ni ustrezno organiziralo. Dobre prakse zagotavljanja informacijske podpore delovanju sodišč in odmike od njih opisujemo v nadaljevanju.

3.1.1.1.a Vrhovno sodišče je sprejelo strateško odločitev, da bo pri razvoju informacijskih rešitev dosledno upoštevalo načela enotne trinivojske arhitekture, modularne zasnove⁵⁵, ponovne uporabljivosti⁵⁶, povezljivosti in uporabe odprtih standardnih formatov za izmenjavo podatkov in obdelavo dokumentov. Poleg tega se je zavezalo, da bo, kjer bo mogoče, informacijske rešitve razvijalo v enotnem razvojnem okolju in s tem zagotovilo čim večjo stopnjo medsebojne povezljivosti.

Vrhovno sodišče je pri pripravi organizacijskih funkcionalnih in tehničnih zahtev za razvoj informacijskih rešitev in njihovih sprememb ter nadgradenj dosledno upoštevalo s strategijo sprejeta načela. Večina informacijskih rešitev sodišč je tako razvita v javanskih okoljih in deluje na orodjih Oracle za upravljanje zbirk podatkov.

Slika 3 prikazuje informacijsko podporo temeljnim nalogam sodišč glede na to, ali so bile informacijske rešitve posameznega področja razvite v enotnem razvojnem okolju sodišč, ali zunanjim deležnikom omogočajo storitve elektronskega poslovanja, ali pooblaščenim osebam sodišč omogočajo elektronsko podpisovanje dokumentov, ali so vanje vgrajene neposredne funkcionalnosti za odpremo pošte⁵⁷, ali omogočajo elektronsko vodenje spisa in ali podpirajo avtomatsko preverjanje plačila taks na Upravi za javna plačila.

⁵⁵ Vidik razvoja informacijskih rešitev, ki predvideva združitev funkcionalnosti, ki jih uporablja več organizacijskih procesov, v storitvene module, ki hkrati podpirajo več informacijskih rešitev.

⁵⁶ Vidik razvoja informacijskih rešitev, ki že pri načrtovanju informacijskih rešitev upošteva tako možnosti ponovne uporabe že razvitih modulov in funkcionalnosti kot tudi možnosti, da bo mogoče ponovno uporabiti dele nove informacijske rešitve.

⁵⁷ Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, 25 lokacij sodišč še ni uporabljalo centralizirane odpreme pošte ali je ni uporabljalo v celoti. Na teh lokacijah integrirana odprema pošte ni bila mogoča v nobeni informacijski rešitvi.

Slika 3: Preglednica lastnosti informacijskih rešitev, ki podpirajo izvajanje temeljnih nalog sodišč

						
	Enotno razvojno okolje	Elektronsko poslovanje	Elektronski podpis	Povezava na podporo delu s pošto	Elektronski spis	Preverjanje plačila taks na UJP
Civilni postopki	✓					
Prekrškovni postopki						
Izvršilni postopki	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Insolvenčni postopki	✓	✓	✓	✓	✓	
Kazenski postopki	✓				Obstaja, a ni v uporabi	
Zemljiška knjiga	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Overitev javnih listin	✓	✓	✓	✓	✓	

Vir: podatki vrhovnega sodišča.

Ocenjujemo, da so imela zaradi pristopa v obdobju, na katero se nanaša revizija, sodišča v veliki meri poenotena informacijska okolja, ki so omogočala visoko stopnjo ponovne uporabljivosti komponent⁵⁸. Hkrati je ta pristop vrhovnemu sodišču omogočil, da je delovanje sodišč podpiralo z manjšim številom strokovnjakov za informacijske tehnologije, kot bi jih potrebovalo, če bi potrebovalo strokovnjake za vrsto med seboj različnih tehnologij.

⁵⁸ Kot primer navajamo komponento za elektronsko podpisovanje dokumentov, ki jo uporablja več informacijskih rešitev sodišč.

Primer 1: Prihranki zaradi uporabe brezplačnih pisarniških orodij OpenOffice⁵⁹

Vrhovno sodišče je v letu 2006 začelo projekt poenotenja poslovnega okolja. Po podrobni analizi različnih možnih pristopov se je odločilo, da bo zaradi velike stopnje enotnosti strukture in oblike sodnih pisanj uporabljalo odprtokodna brezplačna pisarniška orodja Apache OpenOffice in ne veliko bolj razširjenega licenčnega pisarniškega orodja Microsoft Office, kar pri 4.200 uporabnikih, ki pri svojem delu skoraj brez izjeme potrebujejo pisarniške informacijske rešitve, predstavlja pomembne finančne prihranke.

Priporočilo

Orodje Apache OpenOffice je eno izmed najbolj razširjenih, ne pa tudi edino razpoložljivo odprtokodno brezplačno pisarniško orodje. Uporabnikom je v slovenskem jeziku brezplačno na voljo tudi sorodno pisarniško orodje LibreOffice, ki pa je bilo v obdobju, na katero se nanaša revizija, večkrat posodobljeno⁶⁰ in je omogočalo nekatere dodatne pomembne funkcionalnosti⁶¹. Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj ob pripravi naslednjega strateškega načrta informacijske podpore sodiščem primerja obe odprtokodni pisarniški orodji in prouči tudi možnosti za prehod na orodje LibreOffice.

Pojasnilo in ukrep vrhovnega sodišča

Center za informatiko v okviru projekta enotnega poslovnega okolja stalno spremlja razvoj obeh odprtokodnih pisarniških informacijskih sistemov (Apache OpenOffice in LibreOffice) in se zaveda posameznih prednosti orodja LibreOffice predvsem na področju konverzij v pisarniški paket MS Office. Trenutno bi bil celovit prehod povezan s težavami zaradi tesne integracije z zalednimi sistemi, saj je OpenOffice integriran s posameznimi informacijskimi sistemi za upravljanje sodnih zadev. Ne glede na to pa Center za informatiko načrtuje namestitev paketa LibreOffice na delovnih mestih, kjer prihaja do težav z združljivostjo med formati dokumentov (na primer uradi sodišč), da bi zagotovil čim enostavnejšo izmenjavo dokumentov.

Vrhovno sodišče je Centru za izobraževanje v pravosodju predlagalo izvedbo dodatnih izobraževanj s področja enotnega pisarniškega okolja, in sicer izobraževanja za osvežitve in poglobitev poznavanja Apache OpenOffice in LibreOffice urejevalnika besedil Writer ter urejevalnika preglednic Calc.

3.1.1.1.b Pravna podlaga za centralizirano organizacijo informacijske podpore sodišč na vrhovnem sodišču sta ZS in Sodni red, ki pa le okvirno opredelujeta odnose med sodišči in vrhovnim sodiščem, poleg tega pa so opredelitve nekaterih pojmov s področja informacijske podpore nejasne. Pri uporabi nekaterih informacijskih rešitev na posameznih sodiščih je prihajalo do manjših odstopanj. Vrhovno sodišče v obdobju, na katero se nanaša revizija, ni predlagalo dopolnitve predpisov tako, da bi iz njih nedvoumno izhajale odgovornosti vrhovnega sodišča pri zagotavljanju informacijske podpore in sodišč pri njihovi uporabi. Vrhovno sodišče s sodišči tudi ni oblikovalo in podpisalo dogovora o ravni opravljanja storitev, v katerem bi se podrobneje opredelili temeljni elementi medsebojnega sodelovanja.

⁵⁹ Ker so cene poslovnih paketov licenčnih pisarniških orodij lahko predmet pogajanj in so različne glede na to, koliko licenc posamezna organizacija kupi in koliko drugih informacijskih rešitev istega ponudnika že ima, neposrednih prihrankov zaradi uporabe odprtokodne programske opreme ni mogoče natančno izračunati.

⁶⁰ Orodje Apache OpenOffice je bilo v obdobju, na katero se nanaša revizija, pomembno posodobljeno 4-krat, orodje LibreOffice pa 6-krat.

⁶¹ Kot primer navajamo možnost hrambe dokumentov v razširjenih pisarniških formatih .docx in .xlsx.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj prouči pravne podlage, ki opredeljujejo odnose med sodišči in vrhovnim sodiščem, in po potrebi Ministrstvu za pravosodje predlaga njihove dopolnitve.

Poleg tega vrhovnemu sodišču priporočamo, naj skupaj s sodišči podrobneje opredeli vsaj še nekatere temeljne elemente medsebojnega sodelovanja, kot so na primer:

- seznam temeljnih storitev informacijske podpore, ki jih sodiščem zagotavlja vrhovno sodišče;
- pravice in obveznosti vrhovnega sodišča in sodišč na področju zagotavljanja informacijske varnosti, zlasti na področju dodeljevanja, spreminjanja in odvzemanja uporabniških dostopov, uporabe naprav, ki imajo dostop do informacijskih virov sodišč, pa niso v upravljanju vrhovnega sodišča, in dostopa zunanjih sodelavcev do informacijskega okolja sodišč;
- postopki ravnanja v primeru varnostnih incidentov na vrhovnem sodišču ali na posameznih sodiščih, ki jim vrhovno sodišče zagotavlja informacijsko podporo;
- pravice in obveznosti vrhovnega sodišča in sodišč za zagotavljanje razpoložljivosti informacijskih rešitev, zlasti če bi nerazpoložljivost rešitve ali podatkov pomembno otežila delo na pomembnih področjih delovanja sodstva, na primer pri zemljiškoknjižnih postopkih;
- ključni kazalniki uspešnosti zagotavljanja informacijske podpore delovanju sodišč, na primer razpoložljivost informacijskega okolja, zanesljivost delovanja informacijskih rešitev, odzivnost pomoči uporabnikom, hitrost reševanja uporabniških zahtevkov, hitrost implementacije zahtev za spremembe v informacijskih rešitvah in drugo;
- postopki za spremljanje doseganja ključnih kazalnikov uspešnosti in
- osnovne zahteve na področju upravljanja s podatki, na primer zahteve glede izvajanja varnostnih kopij in ponovnega priklica/povrnitve podatkov.

3.1.1.2 Informacijska podpora civilnim sodnim postopkom in zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov

Informacijska rešitev za podporo civilnim sodnim postopkom in zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov⁶² je bila uvedena v letu 2000. Vrhovno sodišče je z njeno uvedbo nadomestilo starejše informacijske rešitve, evidence, podprlo pripravo nekaterih osnutkov sodnih pisanj na predizpolnjenih predlogah⁶³ sodnih pisanj in poenotilo vodenje spisov. V obdobju, na katero se nanaša revizija, so skupni stroški zunanjih storitev informacijske rešitve znašali 8.750 evrov. Sodišča so vanjo v povprečju vnesla 178.506 novih zadel letno, ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, pa je imela okoli 1.800 uporabnikov.

Funkcionalnosti informacijske rešitve za podporo civilnim sodnim postopkom in zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov so zaostajale za številnimi drugimi informacijskimi rešitvami sodstva. Nekatera odstopanja od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore predstavljamo v nadaljevanju.

⁶² Sodišča so jo uporabljala med drugim za vodenje vpisnikov pravnega postopka, upravnega postopka, nepravdnega postopka, zapuščinskega postopka, postopka v delovnih in socialnih sporih, postopka odločanja o brezplačni pravni pomoči, postopka v primeru kolektivnih tožb in postopka v primeru gospodarskih sporov. Informacijska rešitev je podpirala tudi nekatere notranje postopke sodišč.

⁶³ Predloge, ki se deloma predhodno izpolnijo s podatki, povezanimi z zadevo, ki je predmet obravnave, na primer s podatki o imenih in priimkih strank v postopku, številko zadeve in drugimi podatki.

3.1.1.2.a Informacijska rešitev ni v celoti podpirala elektronskega vodenja spisa. Dokumenti v spisu posamezne zadeve, vključno s popisnikom spisa, so se še vedno vodili v fizični obliki. Informacijska rešitev je podpirala le elektronsko vodenje vpisnika, kar pa je predstavljalo predvsem evidenco procesnih dejanj. Dokumentacija vsake obravnavane zadeve je bila torej sestavljena iz podatkov v elektronskem vpisniku in iz dokumentacije v fizični obliki. Fizična dokumentacija spisa na področju civilnih sodnih postopkov in zadev s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov je pogosto obsegala nekaj 100 strani, v posameznih primerih pa tudi več. Posledice vodenja spisov v fizični obliki so bile med drugim:

- prostorska stiska sodišč zaradi hrambe obsežnih spisov;
- fizično obremenjevanje zaposlenih pri delu s spisi, njihovem prenosu med pisarnami in pri arhiviranju;
- izguba učinkovitosti v primerih, ko je bilo treba vpogledovati v več spisov hkrati in ob menjavi delovnih nalog;
- tveganja poškodb in izgube pri fizičnem prenašanju spisov med lokacijami (zaradi dela zaposlenih na več lokacijah, prostorske razpršenosti oseb, ki delajo na posamezni zadevi, in drugih razlogov);
- omejitev pri sledljivosti vpogledov v fizični spis in s tem tveganje za neskladje s 14. členom Uredbe (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES⁶⁴ (v nadaljevanju: splošna uredba o varstvu podatkov) in z Zakonom o varstvu osebnih podatkov⁶⁵ (v nadaljevanju: ZVOP-1), ki dajeta posameznikom pravico, da pridobijo informacijo o vseh, ki so obdelovali osebne podatke, ki se nanašajo nanje;
- slabše obvladovanje tveganja uhajanja zaupnih informacij in osebnih podatkov in
- izpostavljenost fizičnih spisov tveganjem poškodb, namerne uničenja ali izgube.

V okviru projekta Slovensko sodstvo 2020 je vrhovno sodišče izvajalo javno naročilo za razvoj informacijskega sistema elektronske hrambe dokumentov, načrtovalo pa je tudi projekt uvedbe centralnega okolja za upravljanje z dokumenti, ki pa je bil vezan na uspešno izvedbo razvoja informacijskega sistema elektronske hrambe dokumentov.

3.1.1.2.b Informacijska rešitev ni omogočala nekaterih dobrih praks na področju omejevanja uporabniških dostopov in bi lahko bolj optimalno podpirala procese, ki jim je bila namenjena. Poleg tega ni bila povezana z imenikom odvetnikov pri Odvetniški zbornici Slovenije, kar je pomenilo, da v primeru spremembe naslova odvetniških pisarn, ki so sodelovale v več postopkih, informacijska rešitev njihovih naslovov ni posodobila avtomatično, zato jih je bilo treba na vsaki zadevi spreminjati ročno. To je predstavljalo tveganje varnosti, zaupnosti, celovitosti, zanesljivosti in razpoložljivosti podatkov in hkrati oteževalo delo uporabnikom.

Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče izvajalo Javno naročilo za nadgradnjo informacijske podpore civilnim postopkom in zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov, obenem pa je potekalo tudi interno nadgrajevanje informacijske rešitve.

⁶⁴ UL L, št. 119/1 z dne 4. 5. 2016.

⁶⁵ Uradni list RS, št. 94/07-UPB1.

Pojasnilo vrhovnega sodišča

Vrhovno sodišče je v novembru 2018 začelo z aktivnostmi, s katerimi namerava civilne sodne postopke ter zadeve s področja delovnih, socialnih in upravnih sporov prioritarno v celoti podpreti kot elektronsko poslovanje. Nova informacijska podpora delu s spisi bo predvidoma že v letu 2019 omogočila elektronsko poslovanje na segmentu vročanja, kasneje pa tudi na segmentu vlaganja.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj ob načrtovanju nadgradenj izvede celovit pregled in analizo kontrolnih in funkcionalnih pomanjkljivosti informacijskih rešitev za podporo civilnim sodnim postopkom in zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov in v vsebinske zahteve javnega naročila za nadgradnjo informacijske rešitve vključi tudi zahteve za odpravo teh pomanjkljivosti.

3.1.1.3 Informacijska podpora prekrškovnim postopkom

Informacijska rešitev za podporo prekrškovnim postopkom je bila razvita v okviru Senata za prekrške Republike Slovenije⁶⁶ in podpira prekrškovne postopke na podlagi obdolžilnega predloga⁶⁷, zadeve zaradi prenehanja veljavnosti vozniških dovoljenj na podlagi doseženega ali preseženega z zakonom določenega števila kazenskih točk in zahteve za sodno varstvo⁶⁸. Vrhovno sodišče jo je prevzelo v upravljanje leta 2005⁶⁹. V obdobju, na katero se nanaša revizija, so skupni stroški zunanjih storitev informacijske rešitve znašali 265.519 evrov. Sodišča so vanjo v povprečju vnesla 39.756 novih zadev letno, ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, pa je imela okoli 580 uporabnikov.

Informacijska rešitev za podporo prekrškovnim postopkom je v obdobju, na katero se nanaša revizija, pomembno odstopala od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore. Odstopanja predstavljamo v nadaljevanju.

3.1.1.3.a Informacijska rešitev je bila edina informacijska rešitev sodišč, ki ni bila razvita v javanskih okoljih in ni delovala na orodjih Oracle za upravljanje zbirk podatkov⁷⁰, kar v informacijsko podporo delovanju sodišč vnaša dodatno kompleksnost z vidika povezljivosti z drugimi rešitvami in z vidika vzdrževanja. V obdobju, na katero se nanaša revizija, vrhovno sodišče ni izvedlo analize, s katero bi proučilo možnosti za poenotenje rabe programskih jezikov, uporabljenih za razvoj informacijskih rešitev.

⁶⁶ Senat za prekrške Republike Slovenije je na podlagi določbe 258.a člena Zakona o prekrških (Uradni list SRS, št. 25/83 (36/83-popr., 42/85, 2/86-popr.), 47/87, 5/90; Uradni list RS, št. 10/91, 13/93, 66/93, 35/97, 87/97, 73/98, 31/00, 24/01) deloval kot samostojni državni organ, sodniki senata pa so imeli po pravni ureditvi položaj sodnikov. Po izvedeni reorganizaciji področja prekrškov so se 1. 1. 2005 sodniki za prekrške priključili sodiščem.

⁶⁷ V skladu s 103. členom Zakona o prekrških (v nadaljevanju: ZP-1; Uradni list RS, št. 29/11-UPB8, 21/13, 111/13, 32/16) ga lahko vloži prekrškovni organ, organ pristojen, za njegov nadzor, ali državni tožilec.

⁶⁸ Skladno z 59. členom ZP-1 je zahtevo za sodno varstvo mogoče vložiti zoper odločbo o prekršku, ki jo je na prvi stopnji izdal prekrškovni organ po hitrem postopku.

⁶⁹ Za namene revizije pojem "prevzem rešitve v upravljanje" pomeni prevzem odgovornosti za distribucijo, konfiguracijo, odpravljanje uporabniških in tehničnih težav, nadgrajevanje in vzdrževanje informacijske rešitve.

⁷⁰ Senat za prekrške Republike Slovenije jo je dal razviti v okoljih XBase in C++.

3.1.1.3.b Vrhovno sodišče za informacijsko rešitev ni imelo pravic avtorja računalniškega programa⁷¹ in je bila edina informacijska rešitev sodišč, ki jo je v celoti upravljal in vzdrževal zunanji vzdrževalec⁷² – podjetje, ki je bilo nosilec pravic avtorja računalniškega programa. V obdobju, na katero se nanaša revizija, vrhovno sodišče ni izvedlo analize, s katero bi proučilo možnosti za nadomestitev rešitve z novo rešitvijo, za katero bi imelo vse pravice računalniškega programa in s tem povezane morebitne prihranke.

3.1.1.3.c Spisi prekrškovnih zadev so bili sestavljeni iz dokumentacije v fizični obliki.

V okviru projekta Slovensko sodstvo 2020 je vrhovno sodišče izvajalo javno naročilo za razvoj informacijskega sistema elektronske hrambe dokumentov, načrtovalo pa je tudi projekt uvedbe centralnega okolja za upravljanje z dokumenti, ki pa je bil vezan na uspešno izvedbo razvoja informacijskega sistema elektronske hrambe dokumentov.

3.1.1.3.d V povprečju 13.795 prekrškovnih postopkov letno⁷³ se je na prvi stopnji pričelo z obdolžilnim predlogom, ki ga je na sodišče praviloma posredovala Policija. Sodne vpisničarke so obdolžilne predloge v prekrškovne vpisnike vnašale ročno. To je povečevalo njihovo delovno obremenitev, hkrati pa je predstavljalo tudi tveganje pravilnosti in celovitosti vnosov.

Ukrepi vrhovnega sodišča

Vrhovno sodišče je v novembru 2018 začelo z aktivnostmi, s katerimi namerava prekrškovne postopke prioriteto v celoti podpreti kot elektronsko poslovanje. Aktivnosti v zvezi z vročanjem po elektronski poti bo vrhovno sodišče podpiralo prioriteto, po sprejetju ustrezne pravne podlage (v obdobju, na katero se nanaša revizija, namreč ni bilo sprejetega ustreznega pravilnika za elektronsko vročanje v kazenskih postopkih).

3.1.1.3.e Informacijska rešitev je imela več pomanjkljivosti, povezanih z informacijsko varnostjo, in ni optimalno podpirala procesov, ki jim je bila namenjena. To je predstavljalo neučinkovito poslovanje vrhovnega sodišča in tveganja zlorab, nepooblaščenih sprememb podatkov in nepooblaščenih vpogledov v podatke ter so hkrati oteževale delo njenim uporabnikom.

Ukrepi vrhovnega sodišča

Vrhovno sodišče je novembra 2019 področje ročnih in avtomatiziranih notranjih kontrol v organizacijskih procesih, povezanih s prekrškovnimi zadevami, vključilo v letni načrt notranjega revidiranja za leto 2019.

⁷¹ Pravice avtorja računalniškega programa opredeljuje 113. člen Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/07-UPB3, 68/08, 110/13, 56/15) in vključujejo zlasti pravice do reproduciranja sestavnih delov ali celotne informacijske rešitve, prevoda, prilagoditve, priredbe ali kakšne drugačne predelave informacijske rešitve ter reproduciranja rezultatov teh predelav in distribuiranja izvirnika informacijske rešitve ali njenih primerkov v katerikoli obliki, vključno z dajanjem v najem (v nadaljevanju: pravice avtorja računalniškega programa). Pravni posli, s katerimi se prenašajo materialne avtorske pravice ali druge pravice avtorja računalniškega programa ali dajejo dovoljenja, morajo biti v pisni obliki, sporne ali nejasne določbe posla pa se razlagajo v korist avtorja. Avtorja informacijske rešitve sta na vrhovno sodišče prenesla le pravico do nekaterih oblik priredb informacijske rešitve v primeru, da sama ne bi več izvajala njenega vzdrževanja.

⁷² Kar je veljalo tudi za produkcijsko okolje informacijske rešitve.

⁷³ Bilten sodne statistike 2016, Bilten sodne statistike 2017 in Bilten sodne statistike 2018.

3.1.1.4 Informacijska podpora izvršilnim postopkom

Informacijska podpora izvršilnim postopkom, ki so jo sodišča uporabljala v obdobju, na katero se nanaša revizija, je bila uvedena v letu 2007. Zasnovana je bila kot elektronsko poslovanje in je profesionalnim⁷⁴ in drugim uporabnikom na spletišču *e-Sodstvo* omogočala med drugim elektronsko vlaganje predlogov za izvršbo in zavarovanje in spremljanje stanja postopka. Informacijska rešitev je sodišča v veliki meri razbremenila ročnega vnosa dokumentov v vpisnike in dela s fizično dokumentacijo. V obdobju, na katero se nanaša revizija, so skupni stroški zunanjih storitev informacijske rešitve znašali 80.836 evrov. Sodišča so v povprečju prejela 283.737 novih zadev letno, ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, pa je informacijska rešitev imela okoli 1.600 uporabnikov.

Izvršilne postopke je mogoče razvrstiti v dve veliki skupini: izvršbe na podlagi verodostojne listine⁷⁵ in izvršbe na podlagi izvršilnega naslova⁷⁶. Postopki izvršbe na podlagi verodostojne listine so praviloma manj kompleksni, procesna dejanja v teh postopkih pa so pogosto ponovljiva. Vrhovno sodišče je zato postopke izvršbe na podlagi verodostojne listine skoraj v celoti avtomatiziralo, vključno z možnostjo povsem avtomatizirane izdaje odločitve (sklepa o izvršbi) in avtomatizirane izvedbe nekaterih drugih korakov v postopku (na primer potrditev plačila sodnih taks). Informacijska rešitev je poleg tega vse vrste izvršilnih postopkov podpirala z vrsto uporabnih funkcionalnosti, na primer s pripravo osnutkov sodnih pisanj na predizpolnjenih predlogah, funkcionalnostmi za upravljanje z vhodno in izhodno pošto, povezavami v zunanje zbirke podatkov, funkcionalnostmi za upravljanje koledarja procesnih dejanj, avtomatičnimi preverbami statusa plačila sodnih taks in drugimi. Slika 4 prikazuje primer nastanka osnutka predizpolnjenega sodnega pisanja – predloga za izvršbo na podlagi verodostojne listine v informacijski rešitvi za podporo izvršilnim postopkom.

⁷⁴ Izvršitelji, notarji, odvetniki, upravitelji, Državno odvetništvo Republike Slovenije in občinska pravobranilstva.

⁷⁵ Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07-UPB4, 93/07, 28/09, 51/10, 26/11, 53/14, 54/15, 11/18) v 23. členu kot verodostojne listine opredeljuje fakture, menice in čeke s protestom in povratnim računom, javne listine, izpiske iz poslovnih knjig, overjene s strani odgovorne osebe, po zakonu overjene zasebne listine in listine, ki imajo po posebnih predpisih naravo javne listine. Za fakturo se šteje tudi obračun obresti.

⁷⁶ Zakon o izvršbi in zavarovanju v 17. členu opredeljuje, da so izvršilni naslovi izvršljiva sodna odločba in sodna poravnava, izvršljiv notarski zapis ali druga izvršljiva odločba ali listina, za katero zakon, ratificirana in objavljena mednarodna pogodba ali pravni akt Evropske unije, ki se v Republiki Sloveniji uporablja neposredno, določa, da je izvršilni naslov.

Slika 4: Primer nastanka predizpolnjenega sodnega pisanja – predloga za izvršbo na podlagi verodostojne listine v informacijski rešitvi za podporo izvršilnim postopkom

Vir: podatki vrhovnega sodišča.

Primer 2: Zmanjšanje sodnih zaostankov na področju izvršbe

Večja avtomatizacija izvršilnih postopkov je skupaj z reorganizacijo dela sodišč⁷⁷ omogočila, da je bil v obdobju, na katero se nanaša revizija, povprečen čas od prejema predloga za izvršbo do izdaje sklepa o izvršbi pri postopkih izvršbe na podlagi verodostojne listine le 3,36 koledarskega dne, pri drugih vrstah izvršbe pa 22,01 koledarskega dne. S tem so se na področju izvršb pomembno zmanjšali sodni zaostanki⁷⁸.

Vrhovno sodišče je za projekt avtomatizacije postopkov izvršb na podlagi verodostojne listine v letu 2010 prejelo posebno omembo Evropske komisije za učinkovitost pravosodja, ki deluje v okviru Sveta Evrope⁷⁹.

3.1.1.4.a Spisi v izvršilnih postopkih so bili v celoti vodeni kot elektronski spisi, kar je vključevalo tudi digitalizacijo tistih vhodnih pisanj, ki so prispela v papirni obliki. Ocenjujemo, da ta oblika poslovanja

⁷⁷ Konec novembra 2006 je stopil v veljavo Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvršbi in zavarovanju (v nadaljevanju: ZIZ-E; Uradni list RS, št. 115/06), ki je omogočil avtomatizirano obdelavo predlogov za izvršbo in nadomestil podpise sklepov in odredb s strojnim odtisom sodnega pečata. ZIZ-E je poleg določil, da se pri izvršbi na podlagi verodostojne listine predlogi za izvršbo vložijo pri Okrajnem sodišču v Ljubljani, s čimer je omogočil njihovo centralizacijo in optimizacijo.

⁷⁸ Kot primer navajamo, da so imela sodišča v zadnjem letu pred uvedbo informacijske rešitve za podporo izvršilnim postopkom v letu 2006, 185.294 izvršilnih zadev, ki niso bile rešene v 1 letu po prejemu in so ustrezale takratni opredelitvi sodnega zaostanka, v letu 2018 pa 6.773 izvršilnih zadev, ki niso bile rešene v 6 mesecih in ustrezajo opredelitvi sodnega zaostanka, ki je veljala v letu 2018.

⁷⁹ [URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej/events/crystal-scales-of-justice-prize/2010>], 14. 11. 2019.

predstavlja dobro prakso, saj odpravlja nekatere pomanjkljivosti, ki so pogosto povezane z vodenjem spisov v fizični obliki, na primer z izpostavljenostjo fizičnih spisov nepooblaščenim in nesledljivim vpogledom, fizičnemu uničenju in izgubi.

3.1.1.4.b Ker izvršilni postopki številčno gledano predstavljajo pomemben delež vseh sodnih postopkov, ocenjujemo, da je njihova organizacija v obliki elektronskega poslovanja strankam pomembno olajšala njihovo uvedbo in spremljanje ter bistveno skrajšala njihovo trajanje. Ocenjujemo tudi, da sta elektronski zajem vhodne dokumentacije in avtomatizacija številnih procesnih opravil pomembno razbremenila zaposlene sodišč.

3.1.1.5 Informacijska podpora insolvenčnim postopkom

Informacijska rešitev, ki je v obdobju, na katero se nanaša revizija, podpirala področje insolvenčnih postopkov, je bila uvedena v letu 2008. V obdobju, na katero se nanaša revizija, so skupni stroški zunanjih storitev za delovanje informacijske rešitve znašali 8.960 evrov. Sodišča so vanjo v povprečju vnesla 6.317 novih zadev letno, ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, pa je imela okoli 500 uporabnikov.

Informacijska podpora insolvenčnim postopkom je bila zasnovana kot elektronsko poslovanje in je stečajnim upraviteljem, odvetnikom in drugim uporabnikom na spletišču *e-Sodstvo* omogočala elektronsko vlaganje sodnih pisanj in spremljanje statusa postopkov, sodiščem pa vodenje elektronskih vpisnikov in spisov, pripravo osnutkov sodnih pisanj na predizpolnjenih predlogah, dostop do drugih vpisnikov sodišč in nekaterih zunanjih zbirk podatkov, avtomatizirano posredovanje pisanj in drugih podatkov v objavo ter posredovanje podatkov drugim organizacijam.

3.1.1.5.a Spisi v insolvenčnih postopkih so bili v celoti vodeni kot elektronski spisi, kar je vključevalo digitalizacijo tistih vhodnih pisanj, ki prispejo v papirni obliki. Ocenjujemo, da ta oblika poslovanja predstavlja dobro prakso, saj odpravlja nekatere pomanjkljivosti, ki so pogosto povezane z vodenjem spisov v fizični obliki, na primer z izpostavljenostjo fizičnih spisov nepooblaščenim in nesledljivim vpogledom, fizičnemu uničenju in izgubi.

3.1.1.5.b Ker insolvenčni postopki zahtevajo izvedbo številnih procesnih dejanj in pogosto temeljijo na obsežni dokumentaciji, ocenjujemo, da je njihova organizacija v obliki elektronskega poslovanja pomembno razbremenila sodišča in hkrati olajšala nekatera opravila tudi stečajnim upraviteljem in drugim deležnikom.

3.1.1.6 Informacijska podpora kazenskim postopkom

Informacijska podpora kazenskim postopkom, ki jo je vrhovno sodišče uporabljalo v obdobju, na katero se nanaša revizija, je bila uvedena v letih 2009 in 2010 in je nadomestila nekatere ročne evidence, poenotila vodenje dokumentacije kazenskih spisov, omogočila boljše sledenje pri prehajanju spisov med sodišči, podprla pripravo osnutkov sodnih pisanj na predizpolnjenih predlogah in vzpostavila različne avtomatizirane kontrole na elektronskem delu spisov kazenskih zadev. Sodišča so v obdobju, na katero se nanaša revizija, v povprečju prejela 81.611 novih kazenskih zadev letno, ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, pa je informacijska rešitev imela okoli 1.700 uporabnikov. Vrhovno sodišče je informacijsko rešitev upravljalo, podpiralo in vzdrževalo samo, zato z njo v obdobju, na katero se nanaša revizija, niso bili povezani stroški storitev zunanjih izvajalcev.

Čeprav je bila večkrat nadgrajena, informacijska podpora kazenskim postopkom do zaključka obdobja, na katero se nanaša revizija, ni bila celovito prenovljena. V obdobju, na katero se nanaša revizija, je informacijska podpora kazenskim postopkom v več pogledih odstopala od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore. Odstopanja predstavljamo v nadaljevanju.

3.1.1.6.a Informacijska podpora kazenskim postopkom podpira delo z elektronskimi dokumenti, vendar sodišči, pri katerih smo opravili pregled uporabe te rešitve, te funkcionalnosti nista uporabljali⁸⁰. Spis vsake kazenske zadeve je bil sestavljen iz podatkov v elektronskem vpisniku in iz dokumentacije spisa v fizični, praviloma tiskani obliki. Fizični del spisa je bil lahko zelo obširen, saj je lahko v izjemnih primerih že obtožnica v eni sami zadevi obsegala tudi več tisoč strani. Elektronski vpisnik za kazenske postopke je imel vgrajene nekatere kakovostne notranje kontrole za varovanje zaupnosti podatkov in integritete spisov. Sodišča pa za tiste dele spisov kazenskih zadev, ki so se nahajali v fizični obliki, niso mogla zagotavljati enake stopnje zaupnosti podatkov in integritete spisov.

Posledice vodenja spisov kazenskih postopkov v fizični obliki so bile med drugim še:

- prostorska stiska kazenskih oddelkov sodišč zaradi hrambe obsežnih spisov;
- fizično obremenjevanje zaposlenih pri delu s spisi, njihovem prenosu med pisarnami in pri arhiviranju;
- manjša učinkovitost v primerih, ko je treba vpogledovati v več spisov hkrati in ob menjavi delovnih nalog;
- tveganja poškodb in izgube pri fizičnem prenašanju spisov med lokacijami (zaradi dela zaposlenih na več lokacijah, prostorske razpršenosti različnih oseb, ki delajo na posamezni zadevi, in drugih razlogov);
- omejitve pri sledljivosti vpogledov v fizični spis in s tem neskladje s 14. členom splošne uredbe o varstvu podatkov in Zakonom o varstvu osebnih podatkov ter
- izpostavljenost fizičnih spisov tveganjem poškodb, namernega uničenja in tudi izgube.

V okviru projekta Slovensko sodstvo 2020 je vrhovno sodišče izvajalo javno naročilo za razvoj centralnega informacijskega sistema elektronske hrambe dokumentov, načrtovalo pa je tudi projekt uvedbe centralnega okolja za upravljanje z dokumenti, ki pa je bil vezan na uspešno izvedbo razvoja informacijskega sistema elektronske hrambe dokumentov.

3.1.1.6.b Informacijska podpora kazenskim postopkom je med drugim omogočala vodenje seznama zaseženih predmetov⁸¹ in lokacij, kjer se nahajajo. Ovojnice, v katerih so se posamezni predmeti nahajali, pa niso bile označene s črtno kodo ali kodo za radiofrekvenčno identifikacijo⁸², ki bi zaposlenim omogočala, da jih hitro najdejo in ustrezno varujejo.

3.1.1.6.c Sodne vpisničarke so obtožne akte v kazenskih zadevah v kazenske vpisnike vnašale ročno. To je pomenilo veliko delovno obremenitev zaposlenih.

⁸⁰ Sodišča sicer niso dolžna uporabljati informacijskih rešitev, ki jih zagotavlja vrhovno sodišče, ali njihovih posameznih funkcionalnosti.

⁸¹ 1. člen Uredbe o postopku upravljanja z zaseženimi predmeti, premoženjem in varščinami (Uradni list RS, št. 22/02, 8/07, 48/07, 102/12).

⁸² Angl.: *Radio Frequency Identification – RFID*.

Vrhovno sodišče je v okviru projekta Slovensko sodstvo 2020 do leta 2023 načrtovalo vzpostavitev informacijske podpore izmenjavi podatkov med sodišči, državnim tožilstvom, Upravo Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Ministrstvom za pravosodje, Upravo za probacijo in Policijo v kaznovanih postopkih. Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče vzpostavljalo pilotsko izmenjavo podatkov z Vrhovnim državnim tožilstvom Republike Slovenije.

Pojasnilo vrhovnega sodišča

Vrhovno sodišče je v novembru 2018 začelo z dodatnimi aktivnostmi, s katerimi namerava kazenske zadeve v celoti podpreti kot elektronsko poslovanje, sodni svet pa je sodnici, dodeljeni na vrhovno sodišče in odgovorni za ta projekt, podaljšal dodelitev.

3.1.1.6.d Informacijska podpora kazenskim postopkom je imela več funkcionalnih pomanjkljivosti, ki so oteževale delo uporabnikom, na primer ni podpirala izračuna sodnih taks in ni bila povezana z imenikom odvetnikov pri Odvetniški zbornici Slovenije.

3.1.1.6.e Na vsaj dveh sodiščih informacijska rešitev, ki je podpirala kazenske postopke, ni bila dovolj odzivna. Posebej zamudne so bile različne poizvedbe in delo s spisi, ki so vsebovali veliko število dokumentov.

3.1.1.6.f Vrhovno sodišče za informacijsko rešitev ni imelo pravic avtorja računalniškega programa.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj v okviru načrtovanih aktivnosti prenove informacijske podpore kazenskim postopkom izvede celovit pregled in analizo njenih kontrolnih in funkcionalnih pomanjkljivosti in jih odpravi. Poleg tega naj prouči možnosti za uvedbo označevanja predmetov na seznamu zaseženih predmetov s črtno kodo, kodo za radiofrekvenčno identifikacijo ali drugo obliko označevanja, ki bi zaposlenim omogočala, da jih hitro najdejo in ustrezno varujejo. Prouči naj tudi možnosti za povečanje odzivnosti informacijske rešitve za podporo kazenskim postopkom, na primer z optimizacijo zbirke podatkov, na kateri deluje.

3.1.1.7 Informacijska podpora zemljiški knjigi

Zemljiška knjiga je javna knjiga, namenjena vpisu in javni objavi podatkov o pravicah na nepremičninah in pravnih dejstvih v zvezi z nepremičninami. V Republiki Sloveniji je zemljiška knjiga v celoti informacijsko podprta, kar pomeni, da se vpisniki in spisi zemljiškoknjžnega področja od leta 2000 vodijo v elektronski obliki, zemljiškoknjžni postopki pa so od leta 2011 organizirani kot elektronsko poslovanje. Vlaganje elektronskih zemljiškoknjžnih predlogov in obvestil o pravnih dejstvih, ki so podlaga za vpis po uradni dolžnosti, poteka na spletišču *e-Sodstvo*, kjer lahko vlagatelji dostopajo tudi do sodnih pisanj in spremljajo stanje postopka. V obdobju, na katero se nanaša revizija, so skupni stroški zunanjih storitev informacijske rešitve znašali 121.549 evrov, pri čemer so se celotni stroški nanašali na nadgradnje v okviru projekta Slovensko sodstvo 2020. Sodišča so v povprečju prejela 227.731 novih zadev letno. Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, je imela informacijska rešitev okoli 630 notranjih uporabnikov, 8.600 zunanjih kvalificiranih uporabnikov in 121.700 zunanjih registriranih uporabnikov.

Organizacija zemljiškoknjižnih postopkov v obliki elektronskega poslovanja je pred obdobjem, na katero se nanaša revizija, pomembno vplivala na skrajšanje zemljiškoknjižnih postopkov⁸³. Trend skrajševanja časa povprečnega trajanja zemljiškoknjižnega postopka ob uvedbi elektronskega poslovanja in v obdobju, na katero se nanaša revizija, prikazuje slika 5.

Slika 5: Povprečno trajanje zemljiškoknjižnega postopka v mesecih in število rešenih zadev po letih

Opomba: ¹⁾ eZK – elektronska zemljiška knjiga.

Vir: podatki vrhovnega sodišča.

Primer 3: Brezplačno in javno dostopni podatki zemljiške knjige

Vrhovno sodišče je vsem zainteresiranim osebam omogočilo, da na spletišču *e-Sodstvo* brezplačno pridobijo podatke oziroma izdelajo izpise iz zemljiške knjige. V obdobju, na katero se nanaša revizija, so uporabniki spletnih storitev zemljiške knjige v povprečju izdelali 10.986.074 zemljiškoknjižnih izpisov letno.

Dobre prakse vrhovnega sodišča, povezane z informacijsko podporo zemljiški knjigi, in primer odstopanja od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore opisujemo v nadaljevanju.

⁸³ Večji del skrajšanja povprečnega časa trajanja zemljiškoknjižnega postopka je nastal pred obdobjem, na katero se nanaša revizija, pri čemer pa je bilo krajšanje povprečnega trajanja zemljiškoknjižnega postopka značilno tudi za obdobje, na katero se nanaša revizija.

3.1.1.7.a Nekatere evropske države v obdobju, na katero se nanaša revizija, še niso imele centralne, elektronsko podprte zemljiške knjige, do katere bi bilo mogoče dostopati prek svetovnega spleta⁸⁴, ali pa je bil dostop do podatkov zemljiške knjige plačljiv⁸⁵. Ocenjujemo, da enostaven in brezplačen spletni dostop do zemljiškoknjižnih podatkov pomembno vpliva na varnost prometa z nepremičninami v Republiki Sloveniji. Ker ima vsak lastnik nepremičnine možnost zaznati morebitne napake in zahtevati njihovo odpravo, enostaven in brezplačen spletni dostop do zemljiškoknjižnih podatkov pomembno vpliva tudi na njihovo kakovost.

3.1.1.7.b Spisi v zemljiškoknjižnih postopkih so v celoti vodeni kot elektronski spisi, kar vključuje tudi digitalizacijo tistih vhodnih pisanj, ki prispejo v papirni obliki. Ocenjujemo, da ta oblika poslovanja predstavlja primer dobre prakse zagotavljanja informacijske podpore, ker odpravlja nekatere pomanjkljivosti, ki so pogosto povezane z vodenjem spisov v fizični obliki, na primer z izpostavljenostjo fizičnih spisov nepooblaščenim vpogledom, fizičnemu uničenju in izgubi.

3.1.1.7.c Informacijska rešitev za podporo zemljiški knjigi je imela vsaj eno notranjekontrolno pomanjkljivost, in sicer pri funkcionalnosti beleženja plačila taks pri vlaganju zemljiškoknjižnih predlogov za vpis po uradni dolžnosti.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj prouči možnosti za odpravo pomanjkljivosti funkcionalnosti beleženja plačila taks pri vlaganju zemljiškoknjižnih predlogov za vpis po uradni dolžnosti.

⁸⁴ Kot primer navajamo, da Luksemburg in Romunija zemljiškoknjižnih podatkov nista vodila v elektronski obliki. Francija je vodila 354, Nemčija pa 16 regionalnih zemljiških knjig, do katerih javnost ni mogla dostopati prek svetovnega spleta. Malta je vodila centralno zemljiško knjigo, ki prav tako ni bila spletno dostopna javnosti. Grčija in Ciper dela ozemlja še nista imela zemljiškoknjižno popisane, [URL: https://e-justice.europa.eu/content_land_registers_in_member_states-109-en.do], 14. 11. 2019.

⁸⁵ Kot primer navajamo Belgijo, Estonijo, Španijo, Italijo, Ciper, Latvijo, Madžarsko, Nizozemsko, Avstrijo, Portugalsko, Finsko in Švedsko. Modeli obračunavanja storitev, povezanih z zemljiškimi knjigami, so se med posameznimi državami razlikovali, pri večini držav pa je cena posameznega izpisa znašala med 1 evrom (Estonija) in 20 evri (Nemčija), [URL: https://e-justice.europa.eu/content_land_registers_in_member_states-109-en.do], 14. 11. 2019.

3.1.1.8 Informacijska podpora overitvam javnih listin

Javne listine⁸⁶, izdane v Republiki Sloveniji, ki so namenjene za uporabo v tujini je treba za uporabo v pravnem prometu overiti⁸⁷ pri okrožnih sodiščih⁸⁸. Informacijska rešitev za overjanje javnih listin je bila uvedena leta 2012 in je nadomestila ročno vodene postopke. Sestavljena je iz:

- informacijske rešitve, ki podpira postopek overitve javnih listin, ki so izdane v Republiki Sloveniji in so namenjene za uporabo v tujini ter se overjajo pri okrožnih sodiščih, in
- registra deponiranih podpisov, pečatov in digitalnih potrdil⁸⁹, ki so namenjeni referentom okrožnih sodišč s področja mednarodnih overitev.

Vrhovno sodišče je informacijsko podprlo tudi overitve *elektronskih* javnih listin⁹⁰. Postopki overitve teh javnih listin so podprti v okviru elektronskega poslovanja, kar vključuje možnost elektronskega vlaganja zahtev za overitev javne listine na spletišču *e-Sodstvo*, prevzemanje pripravljenih potrdil v elektronski obliki in prigrasitev digitalnih potrdil izdajateljev listin. Spletišče *e-Sodstvo* poleg tega javnosti omogoča preverjanje obstoja potrdil o overitvah javnih listin in preverjanje pristnosti elektronskih potrdil, s katerimi so podpisane izvorno elektronske javne listine⁹¹. Slika 6 prikazuje dostop do storitve elektronskega poslovanja za preverjanje pristnosti potrdil o overitvah javnih listin na spletišču *e-Sodstvo*.

V obdobju, na katero se nanaša revizija, so okrožna sodišča letno prejela v povprečju 5.820 zadev s področja overitve listin v mednarodnem prometu. Ker je vrhovno sodišče informacijsko rešitev upravljalo, podpiralo in vzdrževalo samo, z njo v obdobju, na katero se nanaša revizija, niso bili povezani stroški zunanjih storitev. Informacijska rešitev je imela ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, okoli 140 uporabnikov.

⁸⁶ Na primer listine, ki jih izdajo sodišča, notarski zapisi, upravne listine, uradni zaznamki, carinske listine in podobno.

⁸⁷ V skladu s 3. členom Zakona o overitvi listin v mednarodnem prometu (v nadaljevanju: ZOLMP-1; Uradni list RS, št. 9/17) overitev listine pomeni potrditev verodostojnosti podpisa osebe, ki je listino podpisala, in verodostojnosti odtisa pečata ali žiga na njej ter nadaljnje potrditve verodostojnosti podpisov uradnih oseb in odtisov žigov državnih organov na listini.

⁸⁸ Postopke overitve podrobno predpisujeta Konvencija o odpravi potrebe legalizacije tujih javnih listin (Uradni list FLRJ, Dodatek št. 10/62) in ZOLMP-1.

⁸⁹ 4. člen ZOLMP-1 zahteva, da državni organi in nosilci javnih pooblastil zaradi overitev svojih listin, ki jih opravlja sodišče, pri okrožnem sodišču, na območju katerega imajo svoj sedež, deponirajo podpise svojih zaposlenih, ki so upravičeni za podpisovanje javnih listin, odtise pečatov in žigov, ki jih njihovi pooblaščenici zaposleni uporabljajo pri izdajanju javnih listin, in prigrasijo potrdila za elektronski podpis, ki jih njihovi pooblaščenici zaposleni uporabljajo za elektronsko podpisovanje javnih listin, izvorno izdanih v elektronski obliki.

⁹⁰ Elektronske javne listine so tiste listine, ki jih je izdajatelj izdal v elektronski obliki in so elektronsko podpisane s kvalificiranim digitalnim potrdilom uradnih oseb. Verodostojnost elektronskega podpisa na izvorno elektronski javni listini se ugotavlja na podlagi prigrasjenih potrdil za elektronski podpis. Kvalificirano digitalno potrdilo uradne osebe mora biti deponirano v informacijskih rešitvah sodstva, da se lahko potrdi pristnost elektronskega podpisa.

⁹¹ Izvorno elektronska javna listina je listina, ki jo je izdajatelj javnih listin izdal v elektronski obliki in je elektronsko podpisana s kvalificiranim digitalnim potrdilom uradne osebe – pooblaščenega podpisnika. Njegovo digitalno potrdilo mora biti deponirano v informacijskih rešitvah sodstva, da se lahko potrdi pristnost njegovega elektronskega podpisa.

Slika 6: Storitve elektronskega poslovanja za preverjanje pristnosti potrdil o overitvah javnih listin na spletišču *e-Sodstvo*

Sodstvo Republike Slovenije sodstvo RS

Preverjanje pristnosti potrdil o overitvah javnih listin

Naložba v tvojo prihodnost
Slovenski državni inštitut za vrednotenje inšpekcije

Na tej strani lahko preverite, ali je pristojno sodišče Republike Slovenije po 1.9.2012 izdalo potrdilo, s katerim se potrjuje pristnost podpisa in žiga ali pečata na javni listini. Da bi preverili obstoj potrdila, vnesite v spodnji polji ID potrdila in datum njegove izdaje, prepisite varnostno geslo in izberite gumb Išči.

Iskalni parametri

ID potrdila:

Datum izdaje:

Varnostno geslo

Varnostno geslo: **7ussni** Spremeni

Vnesi varnostno geslo:

© VSRS 2009
ISK1.12.00

Vir: spletišče *e-Sodstvo*.

3.1.1.8.a Ocenjujemo, da je informacijska podpora za overjanje javnih listin razbremenila zaposlene sodišč zamudnega ročnega dela, omogočila spletno preverjanje obstoja potrdil o overitvah javnih listin in preverjanje pristnosti elektronskih potrdil, kar je olajšalo javni dostop do teh informacij.

3.1.1.9 Informacijska podpora delu s pošto

Vrhovno sodišče je od 2008 dalje razvilo več informacijskih rešitev za podporo odpremi pošte v fizični in elektronski obliki ter prevzemu in evidentiranju ter digitalizaciji vhodne pošte. Pred uvedbo informacijske rešitve za odpremo pošte je vsako sodišče samo tiskalo, kuvertiralo in odpremljalo poštna pošiljke. Sodišča lahko uporabljajo storitve centralnega izvajalca tiskanja, kuvertiranja in odpreme⁹².

⁹² Sodišča za ta tip odpreme uporabljajo tudi izraz poštna cesta.

Primer 4: Ocena prihrankov sodišč pri pošilkah z vročitvijo zaradi uporabe storitev centralnega izvajalca tiskanja, kuvertiranja in odpreme

Uporaba storitev centralnega izvajalca tiskanja, kuvertiranja in odpreme po ocenah vrhovnega sodišča predstavlja znatne prihranke. Vrhovno sodišče je v obdobju, na katero se nanaša revizija, centralno v povprečju letno odposlalo 3.330.708 pošilk z vročitvijo⁹³. Vrhovno sodišče ocenjuje, da so sodišča s tem letno skupaj dosegla skoraj 5 milijonov evrov prihrankov⁹⁴.

V letu 2011 je vrhovno sodišče uvedlo tudi elektronsko vročanje, ki je sodiščem omogočilo, da pošilke vročajo v varne elektronske predale⁹⁵. Leta 2017 je vrhovno sodišče razvilo še lastno rešitev za varno elektronsko vročanje⁹⁶. V obdobju, na katero se nanaša revizija, so imele različne rešitve, ki so podpirale delo s pošto znotraj sodišč okoli 450 (neposrednih) uporabnikov, funkcionalnosti za odpremo pošte pa so bile poleg tega vgrajene v številne druge informacijske rešitve⁹⁷. Uporabniki so lahko pripravili sodna pisanja neposredno v teh rešitvah in jih nato posredovali v informacijsko rešitev za odpremo pošte. Podatki o vročitvi so se beležili v informacijske rešitve za odpremo pošte, poleg tega pa so se prenesli tudi v nekatere izvirne informacijske rešitve in se avtomatično povezali z zadevami, na katere so se nanašali. Vrhovno sodišče je tudi podprlo povezavo slikovno zajetih vročilnic fizične pošte z zadevami, na katere so se nanašale, pri informacijskih rešitvah, ki so podpirale elektronski spis, pa so se tudi samodejno vložile v spis. Slika 7 prikazuje primer slikovno zajete vročilnice izbranega Sklepa o vpisu v zemljiško knjigo v informacijski rešitvi, ki podpira zemljiškoknjižne postopke, skupaj s podatkom o njenem fizičnem nahajališču. Gre za primer vročilnice, ki jo informacijska rešitev po opravljenem slikovnem zajemu samodejno poveže z zadevo, na katero se nanaša.

⁹³ Od tega v povprečju 1.916.812 pošilk s fizično vročitvijo in 1.413.896 pošilk z vročitvijo v varen elektronski predal. Opozarjamo, da pošilke z vročitvijo predstavljajo le del pošilk sodišč. Vrhovno sodišče ocenjuje, da sodišča skupaj letno odpošljejo okoli 6 milijonov različnih pošilk.

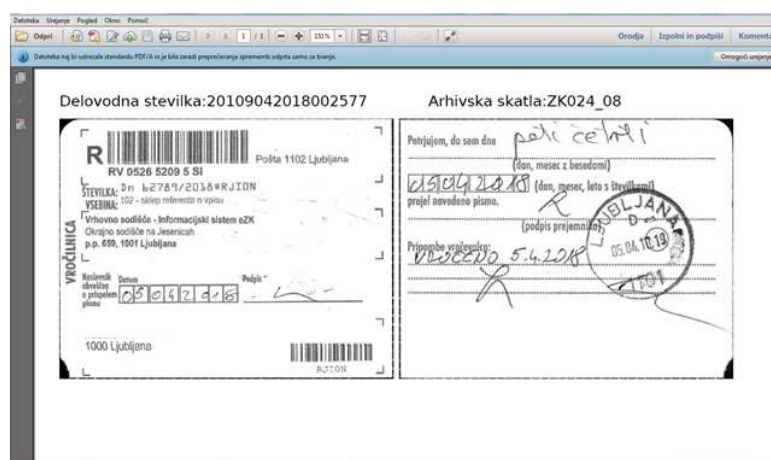
⁹⁴ Vrhovno sodišče je pri svoji oceni upoštevalo ocenjene stroške tiska in kuvertiranja (v povprečju 554.383 evrov letno), dela (v povprečju 1.652.385 evrov letno) in poštne (v povprečju 7.327.558 evrov letno) in jih primerjalo z dejanskimi stroški tiskanja in kuvertiranja (v povprečju 262.207 evrov letno) in poštne (v povprečju 4.722.885 evrov letno).

⁹⁵ Pravilnik o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih v 7. členu elektronski predal opredeljuje kot elektronski naslov uporabnika v informacijskem sistemu za varno elektronsko vročanje, ki ga upravlja izvajalec storitev varnega elektronskega vročanja. Informacijsko rešitev za varno elektronsko vročanje opredeljuje kot informacijski sistem, ki omogoča vročitev v skladu z zahtevami Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07-UPB3, 45/08, 10/17), da se vsa elektronska sporočila, ki jih pošlje ta informacijski sistem, podpišejo s kvalificiranim potrdilom strežnika, na katerem teče ta informacijski sistem in podpira izmenjavo elektronskih sporočil in elektronskih dokumentov z modulom e-poštna knjiga po tehničnih zahtevah, ki so objavljene na spletni strani Ministrstva za pravosodje in na spletišču *e-Sodstvo*, ter ki ga upravlja oseba, ki ima dovoljenje ministra za pravosodje za varno elektronsko vročanje. Sodišče izvajalcu storitev varnega elektronskega vročanja za storitev plača nadomestilo v višini 0,30 EUR na posamezno elektronsko pošiljko, ki se vroča po pravilih osebnega vročanja, in 0,15 EUR za posamezno elektronsko pošiljko, ki se vroča po pravilih navadnega vročanja.

⁹⁶ Informacijska rešitev ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, še ni bila v širši uporabi.

⁹⁷ Na primer v informacijske rešitve za podporo insolvenčnim postopkom, izvršilnim postopkom, zemljiškoknjižnim postopkom in delu sodne uprave.

Slika 7: Primer slikovno zajete vročilnice Sklepa o vpisu v zemljiško knjigo v informacijski rešitvi, ki podpira zemljiškoknjižne postopke

Vir: podatki vrhovnega sodišča.

V obdobju, na katero se nanaša revizija, so sodišča v povprečju letno odpremila 4.074.666 fizičnih pošilk in 1.446.568 elektronskih pošilk v predale za varno elektronsko vročanje. Do konca leta 2018 so se pošiljke centralno odpravljale na 53 lokacijah sodišč, 3 lokacije so deloma uporabljale centralno odpravo pošilk, 22 lokacij pa centralne odprave pošilk ni uporabljalo. Vrhovno sodišče ocenjuje, da so sodišča od okvirno 6 milijonov pošilk v letu 2018 centralno odpravila več kot 78 odstotkov⁹⁸.

Vrhovno sodišče je informacijske rešitve za podporo odpremi, prevzemu in digitalizaciji pošte vzdrževalo samo in z njimi v obdobju, na katero se nanaša revizija, niso bili povezani stroški zunanjih storitev.

Evropska komisija je v poročilu Kakovost javne administracije – orodja za izvajalce za leto 2017⁹⁹ v poglavju o kakovosti pravnih sistemov izrecno izpostavila dobro prakso, ki jo predstavlja organizacija sodne poštne logistike v Republiki Sloveniji.

Področje evidentiranja vhodne pošte je v obdobju, na katero se nanaša revizija, pri dveh sodiščih odstopalo od dobrih praks na drugih sodiščih, kar opisujemo v nadaljevanju.

3.1.1.9.a Najmanj dve sodišči v Republiki Sloveniji nista uporabljali informacijske rešitve za centralno evidentiranje vhodne pošte. Prejete pošiljke sta opremili s tako imenovanim dohodnim zaznamkom, nato pa jih razdelili po oddelkih, ki so posamezno pošiljko evidentirali v ustrezne vpisnike. Kljub temu da sodišča niso dolžna uporabljati informacijskih rešitev vrhovnega sodišča, lahko pri sodiščih, ki ne uporabljajo informacijskih rešitev za centralno evidentirane elektronske pošte, prihaja do nepotrebnih obremenitev zaposlenih.

⁹⁸ Vrhovno sodišče nima točnega podatka o številu pošilk, ki jih odpremijo posamezna sodišča.

⁹⁹ Angl.: *Quality of Public Administration – A Toolbox for Practitioners, 2017 edition*, [URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8055>], 14. 11. 2019.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj sodiščem, ki ne uporabljajo informacijskih rešitev za evidentiranje vhodne pošte, ponovno predstavi prednosti teh rešitev.

3.1.1.10 Podatkovno skladišče in poslovno obveščanje

Podatkovno skladišče in informacijska rešitev za poslovno obveščanje sta bila uvedena v letih 2010 in 2011. Podatkovno skladišče je zasnovano tako, da zajema podatke iz drugih informacijskih rešitev sodstva, informacijska rešitev za poslovno obveščanje pa omogoča oblikovanje prilagojenih poročil za potrebe različnih deležnikov. V obdobju, na katero se nanaša revizija, je Ministrstvo za pravosodje na primer uporabljalo podatke in poročila podatkovnega skladišča in informacijske rešitve za poslovno obveščanje za četrtletno in letno poročanje sodnih statistik. Vrhovno sodišče je te podatke in poročila uporabljalo za spremljanje učinkovitosti in kakovosti dela sodstva¹⁰⁰, vodje posameznih sodišč pa so lahko tekoče spremljali kazalce učinkovitosti dela svojega sodišča in celo posameznih zaposlenih ter primerjali te podatke z zbirnimi podatki primerljivih sodišč. Slika 8 prikazuje primer poročila s ključnimi kazalniki učinkovitosti dela za izbrano sodišče.

Slika 8: Primer poročila s ključnimi kazalniki učinkovitosti dela za izbrano sodišče v informacijski rešitvi za poslovno obveščanje

Predsednikova plošča 1 SODIŠČE																	
VRHOVNO SODIŠČE VIŠJE SODIŠČE OKRŽNO SODIŠČE OKRAJNO SODIŠČE UPRAVNO SODIŠČE VIŠJE DELOVNO IN SOCIALNO SODIŠČE DELOVNO IN SOCIALNO SODIŠČE COVL SODSTVO REPUBLIKE SLOVENIJE 13.06.2019 16:22:15																	
2017 2018 2019 OZ v Ljubljani Po organizaciji																	
Kadri Gibanje Zadev Zaostanki Storilnost Kakovost																	
Kvartal (All) Pomembnejše Total Podpodročje Total																	
Metrics	Total	Bpp	K	Km	Kpd	Kpr	Ks	M	N	Ostalo	P	Pg	Pk	Srg	St-01 pris.por.	St-02 pr.os.	St-03 os.st.
Prejete	48.072	3.445	917	98	1.219	870	2.520	694	854	8.313	2.596	2.553	0	22.655	8	667	611
Rešene	48.661	3.555	788	97	1.214	871	2.454	681	784	8.161	2.666	2.660	0	22.678	12	652	1.331
Nerešene	12.093	250	1.607	40	49	567	261	147	330	692	2.661	2.493	0	139	2	903	1.904
Delež Prejetih	100%	7%	2%	0%	3%	2%	5%	1%	2%	17%	5%	5%	0%	47%	0%	1%	1%
Delež Nerešenih	100%	2%	13%	0%	0%	2%	5%	1%	3%	6%	22%	21%	0%	1%	0%	7%	16%
Delež Rejetih /VS	39%	28%	30%	37%	26%	34%	37%	37%	26%	33%	36%	47%	0%	49%	28%	44%	26%
Delež Rešenih /VS	39%	29%	24%	36%	26%	32%	37%	37%	25%	32%	37%	45%	0%	49%	33%	41%	30%
Delež Nerešenih /VS	37%	29%	40%	48%	14%	35%	41%	31%	40%	40%	39%	50%	0%	37%	18%	41%	27%
Število sodnikov	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35	89,35
Število zaposlenih	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73	431,73
Delež sodnikov	37,31%	37,31%	37,31%	37,31%	37,31%	37,31%	37,31%	37,31%	37,31%	37,31%	37,31%	37,31%	100,00%	37,31%	37,31%	37,31%	37,31%
Prejete / Sodnik	538,0	38,6	18,7	1,1	11,6	8,7	28,2	7,8	9,6	91,0	29,1	28,8	0,0	253,8	0,1	1,5	0,1
Prejete / Zaposleni	111,2	8,0	2,1	0,0	2,0	2,0	6,6	1,8	2,0	19,3	6,8	6,9	0,0	52,9	0,0	0,0	0,0
Rešene / Sodnik	544,6	39,6	18,8	1,1	11,7	8,8	27,5	7,6	9,0	90,0	29,8	29,0	0,0	253,9	0,1	1,5	0,1
Rešene / Zaposleni	112,7	8,2	2,2	0,0	2,1	2,1	6,7	1,9	2,1	19,4	6,9	7,0	0,0	53,0	0,0	0,0	0,0
Prejete	123.485	12.236	3.101	265	4.678	2.546	6.781	1.895	3.245	25.322	7.237	5.437	0	46.584	29	1.532	2.331
Rešene	126.369	12.253	3.257	267	4.656	2.707	6.698	1.837	3.184	25.300	7.281	5.885	0	46.674	36	1.580	4.461
Nerešene	32.280	904	3.975	83	367	1.606	637	469	831	1.744	6.873	4.979	0	372	11	2.191	7.075
Delež Prejetih	100%	10%	3%	0%	4%	2%	5%	2%	3%	21%	6%	4%	0%	38%	0%	1%	2%
Delež Rešenih	100%	10%	3%	0%	4%	2%	5%	1%	3%	20%	6%	5%	0%	37%	0%	1%	4%
Delež Nerešenih	100%	3%	12%	0%	1%	5%	2%	1%	3%	5%	21%	15%	0%	1%	0%	7%	22%
Sodniki	239,48	239,48	239,48	239,48	239,48	239,48	239,48	239,48	239,48	239,48	239,48	239,48	89,35	239,48	239,48	239,48	239,48
Zaposleni	1.302,08	1.302,08	1.302,08	1.302,08	1.302,08	1.302,08	1.302,08	1.302,08	1.302,08	1.302,08	1.302,08	1.302,08	431,73	1.302,08	1.302,08	1.302,08	1.302,08
Delež sodnikov	30,10%	78,71%	42,28%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	61,37%	41,85%	30,10%	41,85%	100,00%	78,06%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Prejete / Sodnik	515,6	51,1	12,9	1,1	19,5	10,6	28,3	7,9	13,6	105,7	30,2	22,7	0,0	194,5	0,1	6,4	9,7
Prejete / Zaposleni	94,8	9,4	2,4	0,2	3,6	2,0	6,2	1,5	2,5	19,4	5,6	4,2	0,0	35,8	0,0	1,2	1,8
Rešene / Sodnik	527,7	51,2	13,6	1,1	19,4	11,3	28,0	7,7	13,3	105,6	30,4	24,6	0,0	194,9	0,2	6,6	18,6
Rešene / Zaposleni	97,1	9,4	2,5	0,2	3,6	2,1	5,1	1,4	2,4	19,4	5,6	4,5	0,0	35,8	0,0	1,2	3,4
Trend Prejema																	
Trend Rešenih																	
Trend Nerešenih																	

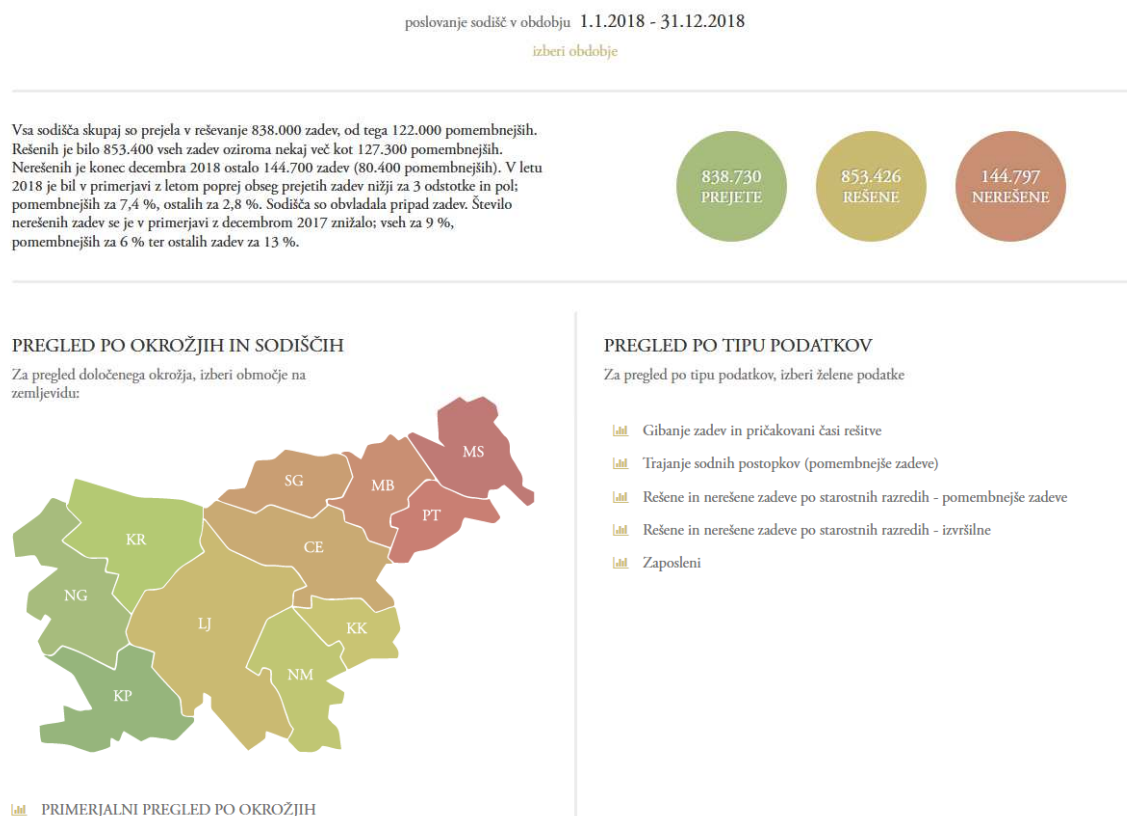
Vir: podatki vrhovnega sodišča.

Na spletni strani vrhovnega sodišča so bila številna poročila o poslovanju sodstva, ki so bila zasnovana v informacijski rešitvi za poslovno obveščanje, na voljo tudi javnosti. Spletni vmesnik je omogočal pripravo prilagojenih pregledov poslovanja sodišč po vrsti različnih kategorij, na primer po časovnem obdobju, po

¹⁰⁰ Letna poročila o učinkovitosti in uspešnosti dela sodišč so na voljo na spletnem naslovu vrhovnega sodišča, [URL: http://www.sodisce.si/sodna_uprava/statistika_in_letna_porocila/], 14. 11. 2019.

regiji, po posameznem tipu sodišča, po posameznem sodišču, po vrsti zadeve in drugih. Slika 9 prikazuje začetno stran za prikaz informacij o delovanju sodstva za izbrano časovno obdobje, pri čemer je mogoče velik del prikazanih informacij globlje raziskati.

Slika 9: Spletna stran vrhovnega sodišča, ki omogoča analizo nekaterih kazalnikov poslovanja sodstva

Vir: spletišče *e-Sodstvo*.

Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, sta imela podatkovno skladišče in informacijska rešitev za poslovno obveščanje skupaj okoli 100 neposrednih uporabnikov, stroški zunanjih storitev, povezani z njima, pa so v obdobju, na katero se nanaša revizija, znašali 135.000 evrov.

Svet Evrope je v letu 2012 v sklopu nagrade Kristalna tehtnica sodstva 2012 posebej izpostavil dobro prakso, ki jo predstavljajo podatkovno skladišče in orodja za poslovno obveščanje vrhovnega sodišča¹⁰¹. Kot dobro prakso jo je v letu 2017 v poročilu Kakovost javne administracije – orodja za izvajalce za leto 2017 izrecno izpostavila tudi Evropska komisija.

3.1.1.10.a Ocenjujemo, da so poročila in druge informacije, ki jih omogočata podatkovno skladišče in informacijska rešitev za poslovno obveščanje, izboljšali dostopnost podatkov o sodstvu in s tem omogočili večjo transparentnost dela sodišč.

¹⁰¹ [URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej/events/crystal-scales-of-justice-prize/2012>], 14. 11. 2019.

3.1.1.11 Informacijska podpora poslovanju sodne uprave

Vrhovno sodišče je v letu 2013 uvedlo informacijsko rešitev za podporo postopkom sodne uprave, ki je podpirala različne vidike poslovanja sodišč, med drugim delo z dokumentacijo, povezano z notranjim poslovanjem sodišč, dodeljevanje nalog in številne druge notranje postopke sodišč. Rešitev je podpirala tudi različne oblike sodelovanja med sodišči in sodelovanje sodišč z drugimi organi državne uprave. Poleg tega je v povezavi s finančno-računovodskimi sistemi sodišč podpirala delo z elektronskimi računi ter elektronsko podpisovanje dokumentov. V obdobju, na katero se nanaša revizija, so skupni stroški informacijske rešitve znašali 50.532 evrov. Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, je imela približno 900 uporabnikov.

Ocenjujemo, da je vidik poslovanja sodišč, ki ga podpira informacijska rešitev sodne uprave, ustrezno informacijsko podprt, vendar pa smo v okviru notranjega poslovanja sodišč zaznali tudi področja, ki v obdobju, na katero se nanaša revizija, niso bila podprta z enotnimi informacijskimi rešitvami vrhovnega sodišča¹⁰².

3.1.1.11.a Vrhovno sodišče za sodišča ni pripravilo enotne informacijske rešitve za podporo razporejanju virov sodišč (na primer za upravljanje urnikov z informacijami o razpoložljivih sodnih dvoranh).

Vrhovno sodišče je v okviru projekta Slovensko sodstvo 2020 do 31. 12. 2019 načrtovalo uvedbo informacijske rešitve za upravljanje virov sodišč. Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, je na Okrožnem sodišču v Ljubljani potekal pilotski projekt rezervacije razpravnih dvoran.

3.1.1.11.b Obračun sodnih taks in priprava nalogov za njihovo plačilo sta (v večji ali manjši meri) podprta v informacijskih rešitvah, ki podpirajo temeljne naloge sodišč. Plačilo sodnih taks je med drugim mogoče tudi pri blagajnah sodišč. Podatke o obračunanih taksah finančno-računovodske službe sodišč ročno evidentirajo v analitični evidenci sodnih taks, kjer praviloma spremljajo tudi status plačil¹⁰³. Te podatke zbirno enkrat letno knjižijo v računovodsko rešitev sodišč. Vrhovno sodišče ni vzpostavilo avtomatizirane kontrole, ki bi zagotavljala, da je pri taksah, ki so plačane v gotovini na blagajni sodišč, znesek obračunane sodne takse enak blagajniškemu prejemku za plačilo te takse in vnosu v analitično evidenco sodnih taks. V obdobju, na katero se nanaša revizija, je (med drugim tudi zaradi odsotnosti te avtomatizirane notranje kontrole) na enem izmed sodišč domnevno prišlo do kraje blagajniških prejemkov.

Tudi druge finančne obveznosti, povezane s sodnimi postopki, so bile v obdobju, na katero se nanaša revizija, v omejenem obsegu informacijsko podprte. Povračilo stroškov za priče in knjiženje obveznosti do odvetnikov, izvedencev, cenilcev in tolmačev – fizičnih oseb se je na primer izvajalo z ročno vodenimi evidencami in knjižbami.

Vrhovno sodišče je izvedlo podrobno analizo stanja na področju finančnih obveznosti, ki izvirajo iz sodnih postopkov, po vseh temeljnih nalogah in drugih področjih poslovanja sodišč in pričelo podprojekt vzpostavitve informacijske podpore njihovemu upravljanju. Kot cilj projekta je opredelilo poenotenje

¹⁰² Mogoče je, da so posamezna sodišča uvedla svoje informacijske rešitve za podporo tem vidikom poslovanja.

¹⁰³ Izjema je informacijska rešitev, ki podpira področje prekrškov, ki ima vgrajene nekatere dodatne računovodske evidence.

postopkov v zvezi s finančnimi obveznostmi sodišč in zagotavljanje smotrnega poslovanja sodišč kot proračunskih uporabnikov.

Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče v okviru projekta Slovensko sodstvo 2020 zaključilo javno naročilo za razvoj in uvedbo nove informacijske rešitve za upravljanje finančnih obveznosti, ki izvirajo iz sodnih postopkov. Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, je bil podprojekt sicer v mirovanju zaradi reorganizacije projektne skupine¹⁰⁴.

Ukrep vrhovnega sodišča

Predsednik vrhovnega sodišča je imenoval novo Projektno in delovno skupino za projekt Evidenca obveznosti (e-Obveznosti), ki je takoj začela z delom in si tudi določila časovnico poteka projekta.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj ob uvajanju informacijske rešitve za upravljanje finančnih obveznosti, ki izvirajo iz sodnih postopkov, izvede analizo notranjih kontrol v okviru procesa plačevanja sodnih taks in drugih finančnih obveznosti, povezanih s sodnimi postopki, in v novo informacijsko rešitev vgradi kontrole, ki bodo zmanjšale tveganje nepravilnosti in nesmotnosti.

3.1.1.12 Informacijska podpora izmenjavi podatkov

Vrhovno sodišče je za potrebe sodišč informacijsko podprlo izmenjavo podatkov s številnimi zunanjimi institucijami. Prve projekte vzpostavitve podatkovnih povezav je začelo leta 2007. Vzpostavitev posamezne večje povezave je praviloma usmerjala posebna delovna skupina, delovanje vzpostavljenih povezav in upravljanje uporabniških dostopov pa je v obdobju, na katero se nanaša revizija, centralizirano vodila vsebinska skrbnica, zaposlena v Službi za upravljanje projektov. Centralizacija področja izmenjave podatkov z zunanjimi institucijami je omogočila nadzor nad vsebino in tehničnim potekom izmenjav ter nad dodeljevanjem, spreminjanjem in odvzemom uporabniških dostopov. To je bilo še posebej pomembno pri izmenjavah osebnih in občutljivih osebnih podatkov. Kljub temu smo na področju izmenjave podatkov zaznali dve odstopanji od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore, ki ju opisujemo v nadaljevanju.

3.1.1.12.a Do vsaj treh zunanjih zbirk osebnih podatkov so lahko dostopali vsi aktivni uporabniški računi, ki so bili opredeljeni v rešitvi eDirectory. Tako široko opredeljene pravice dostopa do zbirk osebnih podatkov niso skladne z načelom potrebe po vedenju in predstavljajo neučinkovito poslovanje vrhovnega sodišča in tveganje nepooblaščenih vpogledov v osebne podatke državljanov.

Pojasnilo vrhovnega sodišča

Uporabnikom se pred dostopom do naštetih zbirk podatkov prikaže ekran z obširnimi pojasnili glede namenov dostopa do podatkov, opozoril o pravicah posameznikov in odgovornosti poizvedovalca.

Ukrep vrhovnega sodišča

Vrhovno sodišče je v oktobru 2019 na urade predsednic in predsednikov sodišč naslovilo dopis, v katerem je vsa sodišča pozvalo, da opredelijo zaposlene, ki potrebujejo dostop do treh zunanjih zbirk podatkov, v novembru 2019 pa je na podlagi prejetih odgovorov že izvajalo aktivnosti za omejitev dostopa.

¹⁰⁴ Predvideni rok za ponovni pričetek delovanja projektne skupine je bil 15. 5. 2019.

3.1.1.12.b Pri pregledu informacijske podpore prekrškovnemu področju smo ugotovili, da imajo sodišča z vsaj dvema zunanjima institucijama vzpostavljene izmenjave podatkov, ki jih ni vzpostavila delovna skupina za projekte vzpostavitve podatkovnih povezav in jih ne upravlja vsebinska skrbnica za podatkovne povezave. Kljub temu da je bil dostop do teh izmenjav podatkov omejen, zunanje povezave, ki niso centralno nadzorovane, predstavljajo večje tveganje napak pri izmenjavi podatkov in nepooblaščenih dostopov do podatkov, vključno z osebnimi podatki.

3.1.1.13 Pravno-informacijski sistem vrhovnega sodišča in spletišče *Sodna praksa*

Pravno-informacijski sistem Vrhovnega sodišča¹⁰⁵ je enotna zbirka znanja, ki je bila zadnjič v večji meri prenovljena leta 2017. Namenjena je podpori dela pravnih strokovnjakov in vsebuje odločbe sodišč druge in tretje stopnje, pravna mnenja in načelna pravna mnenja vrhovnega sodišča, povzetke odškodninskih zadev vrhovnega sodišča, ki se vodijo zaradi plačila odškodnine za nepremoženjsko škodo in za teoretične prispevke s pravnega področja, objavljene v različnih domačih in tujih revijah in zbornikih. Našteta gradiva so na voljo tudi javnosti na spletišču *Sodna praksa*, ki ga je vrhovno sodišče zadnjič prenovilo v letu 2012.

Vrhovno sodišče je okviru projekta Slovensko sodstvo 2020 načrtovalo razširitev obsega odločb, ki bodo dostopne v okviru pravno-informacijskega sistema in na spletišču *Sodna praksa*, na vse odločbe vseh sodišč.

3.1.1.13.a Spletišče *Sodna praksa* je v zadnjem letu, na katero se nanaša revizija, obiskalo okoli 230.000 različnih uporabnikov, skupaj pa je spletišče zabeležilo skoraj milijon obiskov. Ocenjujemo, da ta oblika dostopnosti strokovnih gradiv prispeva k učinkovitosti strokovnega dela in k razvoju pravne stroke.

3.1.1.13.b Odločbe ustavnega in vrhovnega sodišča so uporabnikom na voljo tudi kot rešitev za nekatere mobilne telefone. Rešitev je nastala v sodelovanju ustavnega in vrhovnega sodišča. Kljub temu da je ta oblika dostopnosti strokovnih gradiv razmeroma nova, ocenjujemo, da lahko v določeni meri prispeva k učinkovitosti dela pravne stroke.

3.1.1.14 Spletišče *e-Sodstvo*

Vrhovno sodišče je v letu 2010 prenovilo spletišče *e-Sodstvo*. Na spletišču so zunanjim uporabnikom na voljo storitve na področjih izvršbe, zemljiške knjige, insolventnosti in overjanja javnih listin, ki so izdane v Republiki Sloveniji in so namenjene za uporabo v tujini, pa tudi podatki o sodiščih in sodni upravi, register kolektivnih tožb, oklici in podobno. Nekatere storitve *e-Sodstva*, na primer vpogled v podatke zemljiške knjige in začetek postopka izvršbe na podlagi verodostojne listine, so namenjene javnosti, vrsta storitev pa je namenjena elektronskemu poslovanju s tako imenovanimi profesionalnimi uporabniki, to so notarji, odvetniki, izvršitelji, upravitelji, Državno odvetništvo Republike Slovenije, državno tožilstvo, nepremičninske družbe in občinska pravobranilstva.

¹⁰⁵ Pravno-informacijski sistem in spletišče *Sodna praksa* sta tesno povezana, zato ju v točki 3.1.1.14 tega poročila predstavljamo v združeni obliki. Pravno-informacijski sistem vrhovnega sodišča je treba razlikovati od podobno poimenovanega spletišča Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije ([URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/>], 14. 11. 2019), ki ga upravlja Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo in ki mogoča brezplačen dostop do zakonodajnih in drugih javnih dokumentov državnih organov in nosilcev javnih pooblastil v Republiki Sloveniji, ter dokumentov, ki jih izdajajo institucije Evropske unije in Svet Evrope.

Spletišče *e-Sodstvo* je na dan 31. 12. 2018 omogočalo elektronsko poslovanje okoli 5.500 profesionalnim uporabnikom, od katerih se jih je v letu 2018 v spletišče vsaj enkrat prijavilo okoli 4.300, obiskalo pa ga je tudi okoli 96.000 drugih uporabnikov. Skupaj je spletišče zabeležilo skoraj 3,5 milijona obiskov.

Vrhovno sodišče je v okviru projekta Slovensko sodstvo 2020 načrtovalo prenovo celostne grafične podobe sodstva, vključno s spletiščem *e-Sodstvo* in njegovo nadgradnjo z novimi vsebinami. Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, pa je spletišče *e-Sodstvo* odstopalo od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore, kar opisujemo v nadaljevanju.

3.1.1.14.a Vstopna stran spletišča *e-Sodstvo* je zahtevala, da mora uporabnik izbirati med tremi različnimi vrstami prijave, pojasnila o obsegu pravic pri posamezni vrsti prijave pa so bila zapisana v več dokumentih z navodili, do katerih ni vodila enostavna spletna povezava, temveč jih je bilo treba posebej poiskati in natančno prebrati.

3.1.1.14.b Spletna stran *e-Sodstvo* po naši oceni ni bila dovolj pregledna in uporabniku prijazna, saj iz vstopne strani spletišča *e-Sodstvo* ni bilo takoj razvidno, da predstavlja tudi vstopno stran za elektronske storitve na področjih izvršbe, zemljiške knjige, insolventnosti in overjanja javnih listin.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj v okviru projekta prenove spletišča *e-Sodstvo* izvede celovito analizo uporabniških funkcionalnosti spletišča in prouči možnosti za izboljšanje uporabniške izkušnje.

3.1.1.15 Spletišče *Na sodišču*

Spletišče *Na sodišču* je ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, nudilo splošne informacije udeležencem v različnih sodnih postopkih, na primer informacije o pravnih postopkih, dedovanju, ločitvah, zemljiški knjigi, izvršbi, kazenskih postopkih in druge. Vsebovalo je opise nekaterih pogostih položajev, v katerih se lahko znajdejo posamezniki na sodiščih, na primer opise položaja priče in oškodovanca. Obiskovalci so lahko pridobili tudi podatke o brezplačni pravni pomoči in informacije za posebne skupine deležnikov, na primer gluhe in slepe osebe. Osnovne informacije o slovenskem sodstvu so bile na voljo tudi v angleškem, italijanskem in madžarskem jeziku. V obdobju, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče za projekt Sistem komuniciranja med sodiščem in javnostmi plačalo 193.236 evrov. Vrhovno sodišče je spletišče vzpostavilo konec leta 2018.

3.1.2 Pridobivanje, vzpostavitev in vzdrževanje informacijskih rešitev

Pridobivanje, vzpostavitev in vzdrževanje informacijskih rešitev sodišč zajema:

- postopke zasnove in razvoja informacijskih rešitev in njihovih nadgradenj, vključno s postopki zagotavljanja njihove kakovosti;
- nabavo informacijskih rešitev, storitev razvoja in storitev vzdrževanja informacijskih rešitev in
- zasnovo, razvoj in nastavitve kontrol informacijskih rešitev, vključno s kontrolami za zagotavljanje informacijske varnosti in razpoložljivosti.

3.1.2.1 Zasnova in razvoj informacijskih rešitev sodišč

Zasnovo in razvoj informacijskih rešitev sodišč je v obdobju, na katero se nanaša revizija, okvirno usmerjal svet uporabnikov. Podrobne aktivnosti zasnove in razvoja so praviloma potekale kot projektno delo, upravljala pa jih je Služba za upravljanje projektov, ki je skupaj s Centrom za informatiko določala vsebinske in tehnične vidike vsakega posameznega projekta.

Projektne skupine vrhovnega sodišča so bile sestavljene iz:

- vsebinskega dela projektne skupine, ki je natančno opredelil:
 - uporabniške zahteve vključno z zahtevami za notranje kontrole,
 - organizacijske in pravne okvire, pomembne za informacijsko rešitev, in
 - relevantne organizacijske procese;
- tehničnega dela projektne skupine, ki je:
 - opredelil tehnične standarde, zahteve za varnost in druge tehnične notranje kontrole in zahteve za razpoložljivost informacijske rešitve,
 - preverjal kakovost ponujenih informacijskih rešitev in njihovo skladnost z načeli načrtovanja in izvajanja informacijske podpore ter
 - se usklajeval z zunanjimi izvajalci pri razvoju, uvedbi in konfiguraciji informacijskih rešitev.

Vsak od obeh delov projektne skupine je imel vodjo, eden od njiju pa je bil tudi projektni vodja. Projektni vodja je poročal delovni skupini, ki so jo sestavljali različni (lahko tudi zunanji) deležniki projekta, poleg tega pa je po potrebi določil koordinatorja projekta, praviloma zunanjega izvajalca.

Vsebinski projektni vodje so bili sodniki ali drugi pravni strokovnjaki, ki pa so pridobili vrsto dodatnih znanj s področij zasnove razvoja, uvedbe, sprememb in nadgrajenij informacijskih rešitev, razvojnih orodij, orodij za upravljanje zbirk podatkov in projektnega vodenja. Kot vsebinski strokovnjaki z znanji s področja informacijskih tehnologij so bili ključni pri oblikovanju kakovostnih in razumljivih vsebinskih specifikacij za razvoj informacijskih rešitev. V nekaterih primerih so vsebinski projektni vodje kot poznavalci tako tehničnih zmožnosti vrhovnega sodišča kot vsebinski poznavalci področij sodelovali tudi v delovnih skupinah za pripravo področnih predpisov Ministrstva za pravosodje. Tako sodelovanje je po eni strani omogočalo pripravo predpisov, ki so v največji meri vnaprej opredeljevali vlogo informacijskih tehnologij pri poteku sodnih postopkov, po drugi strani pa je lahko vrhovno sodišče pravočasno pridobilo informacije o predpisih v pripravi in tako čim prej ocenilo vpliv načrtovanih sprememb teh predpisov na informacijske rešitve sodišč.

Ocenjujemo, da je taka organizacija projektne dela pomembno vplivala na uspešnost informacijskih projektov vrhovnega sodišča. Vsebinski projektni vodje so bili uspešni tako pri usklajevanju najrazličnejših notranjih in zunanjih deležnikov, kot tudi pri spodbujanju kolegov za uporabo informacijskih rešitev.

Z namenom, da bi zagotovilo, da informacijske rešitve sodišč dosegajo predvidene standarde kakovosti, je vrhovno sodišče pripravilo standarde. Zahteve za skladnost s standardi razvoja in prenosom izvorne kode v repozitorij kode pri vrhovnem sodišču so bile praviloma opredeljene tudi v javnih naročilih.

Vrhovno sodišče je dokumentacijo, ki se nanaša na razvoj in uvedbo informacijskih rešitev, vodilo v posebni informacijski rešitvi, ki je omogočala dodeljevanje zahtevkov v reševanje odgovornim osebam,

sledenje statusa posameznega zahtevka in pregled nad zahtevki posameznih vsebinskih sklopov. Projektna dokumentacija se je hranila v enotno strukturiranih projektnih mapah.

Vrhovno sodišče je za vodenje projekta Slovensko sodstvo 2020 sprejelo dodaten poslovnik, ki poleg postopkov upravljanja projektnih aktivnosti podrobno opredeljuje postopke javnega naročanja, poleg tega pa je za čim boljši potek projekta vzpostavilo redne usklajevalne aktivnosti vseh deležnikov projekta.

Projektne skupine, ki so vodile postopke glede razvoja določene informacijske rešitve, po uvedbi rešitve niso bile ukinjene, temveč so prevzele naloge, povezane z vzdrževanjem in nadgrajevanjem rešitev.

Pri pregledu aktivnosti pri zasnovi in razvoju informacijskih rešitev sodišč smo zaznali odstopanje od dobrih praks projektnega vodenja, ki ga opisujemo v nadaljevanju.

3.1.2.1.a Vrhovno sodišče je zasnovi in razvoj informacijskih rešitev organiziralo tako, da je za reševanje vsebinskih vprašanj projektnim skupinam dodelilo vsebinskega projektnega vodjo. Naloge vsebinskih projektnih vodij so za številne projekte opravljali sodniki okrajnih, okrožnih in višjih sodišč, ki jih je vrhovnemu sodišču dodelil sodni svet¹⁰⁶.

Vsebinski projektni vodje so na posameznih projektih praviloma sodelovali daljše časovno obdobje. V tem času so ob vsebinskem razumevanju področij, ki so jih podpirale posamezne informacijske rešitve, pridobili tudi obsežna tehnična znanja in znanja s področja projektnega vodenja.

Sodni svet je v zvezi z institutom dodeljevanja sodnikov na vrhovno sodišče v letu 2018 sprejel stališče, da se te dodelitve praviloma izvedejo za en 3-letni mandat z možnostjo enkratnega podaljšanja. Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, so nekateri vsebinski projektni vodje dosegli omejitev 2 mandатов oziroma jim je do zaključka drugega mandata manjkalo nekaj mesecev, kar je povzročilo večje sočasne menjave kadrov.

Vrhovno sodišče načrtuje, da bo v naslednjih letih v okviru projekta Slovensko sodstvo 2020 in v okviru drugih aktivnosti uvedlo več novih in nadgradilo vrsto obstoječih informacijskih rešitev in uvedlo nove oblike elektronskega poslovanja. Večje hkratne menjave vsebinskih projektnih vodij, še posebej v kombinaciji z nezadostno zasedenostjo delovnih mest v Centru za informatiko, predstavljajo tveganja, da vrhovno sodišče ne bo moglo v celoti izpeljati svojih načrtov, da bo pri tem prihajalo do zamud in prekomernih obremenitev zaposlenih ali da bodo projekti izvedeni pomanjkljivo.

Priporočilo

Sodni svet je v svojih odločitvah neodvisen, zato ima vrhovno sodišče omejene možnosti vpliva na njegove odločitve. Kljub temu Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj sodnemu svetu predstavi vlogo vsebinskih projektnih vodij v projektih informacijske podpore in tveganja, povezana z menjavo izkušenih projektnih kadrov, zlasti tveganja izgube znanja in kontinuitete na kompleksnih projektih. Ta tveganja so še posebej izpostavljena v okoliščinah hkratne nezadostne zasedenosti delovnih mest v Centru za informatiko.

¹⁰⁶ Sodni svet je neodvisen državni organ, čigar delovanje ni predmet revizijskega pregleda in ga na tem mestu omenjamo zaradi celovitosti opisa okoliščin, povezanih z ugotovitvijo v tej točki.

Ne glede na omejitve, ki jih predstavlja stališče sodnega sveta, Vrhovnemu sodišču priporočamo, da kot del načrtovanja uvedbe novih in prenove obstoječih informacijskih rešitev pripravi načrte za zagotovitev kadrov z ustrežno kombinacijo vsebinskih in tehničnih znanj, za delo vsebinskih in za delo tehničnih projektnih vodij.

Ukrep in pojasnilo vrhovnega sodišča

Vrhovno sodišče je Ministrstvu za pravosodje že predlagalo spremembo 71. člena Zakona o sodniški službi¹⁰⁷, da bi o dodelitvi sodnikov zaradi opravljanja sodnoupornih nalog odločal predsednik vrhovnega sodišča.

Vrhovno sodišče se je s predlogom spremembe Zakona o sodniški službi odzvalo na sistemski problem s področja sodne uprave, da je tudi za odločanje o dodelitvah sodnikov na tem področju pristojen sodni svet.

3.1.2.2 Varnostne in druge kontrole informacijskih rešitev

Z namenom, da bi zagotovilo zadostno informacijsko varnost informacijskih rešitev sodišč, je vrhovno sodišče vpeljalo postopke za zagotavljanje informacijske varnosti tako na ravni dostopa do celotnega informacijskega okolja sodišč kot tudi na ravni posameznih informacijskih rešitev. Nekateri postopki za zagotavljanje informacijske varnosti in nekatere varnostne nastavitve so v obdobju, na katero se nanaša revizija, kljub temu odstopali od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore. Odstopanja naštevamo v nadaljevanju.

3.1.2.2.a Vrhovno sodišče ni vpeljalo celostnega sistema za upravljanje informacijske varnosti, ki bi narekoval ravnanja njegovih zaposlenih in zaposlenih sodišč pri zagotavljanju informacijske varnosti.

3.1.2.2.b Vrhovno sodišče ni vpeljalo sistema za odziv na varnostne incidente in njihovo upravljanje, ki bi narekoval ravnanja vrhovnega sodišča in sodišč, katerih delovanje podpira, v primerih različnih varnostnih incidentov, povezanih z informacijskimi sistemi, na primer kibernetских napadov, večjih okužb z zlonamerno programsko kodo, okužb z izsiljevalskim programjem¹⁰⁸ ali notranjih zlorab informacijskih rešitev.

3.1.2.2.c Informacijske rešitve sodišč so imele več odstopanj od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore na področju uporabniških (dostopnih) gesel, saj:

- gesla za okolje Micro Focus niso imela nastavljene zahteve po obvezni kompleksnosti;
- gesla za dostop do dveh informacijskih rešitev niso bila poenotena z uporabniškimi gesli za dostop do okolja Micro Focus, kar povečuje možnosti, da si bodo uporabniki gesla zapisali, s tem pa tveganje, da jih bodo izvedele in uporabile nepooblaščen osebe;
- gesel za eno informacijsko rešitev uporabniki niso mogli zamenjati sami;
- gesla za dostop do več informacijskih rešitev niso v celoti ustrezala zahtevam vrhovnega sodišča glede kompleksnosti in dolžine, pogostosti menjave in načina posredovanja prvega uporabniškega gesla novemu uporabniku.

¹⁰⁷ Uradni list RS, št. 94/07-UPB, 91/09, 33/11, 46/13, 63/13, 17/15.

¹⁰⁸ Angl.: Ransomware.

Našteta odstopanja od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore so predstavljala tveganja za varnost informacij.

Ukrepi vrhovnega sodišča

Vrhovno sodišče je februarja 2019 odpravilo pomanjkljivost v informacijski rešitvi, ki je dovoljevala uporabo nekompleksnih gesel.

3.1.2.2.d Vrhovno sodišče je zasnovalo postopke dodeljevanja dostopov do informacijskih rešitev in drugih informacijskih virov sodišč tako, da odgovorne osebe sodišč pisno zahtevajo dodelitve, odvzeme in spremembe obsega uporabniških pravic za svoje zaposlene pri Centru za informatiko, ni pa ni vzpostavilo postopkov, da bi odgovornim osebam sodišč občasno omogočili (in od njih zahtevali) pregled dodeljenih uporabniških pravic njihovih zaposlenih ter potrditev, da so vzpostavljeni dostopi dejansko še vedno primerni oziroma aktualni. To predstavlja tveganja:

- do posameznih občutljivih funkcionalnosti informacijskih rešitev so lahko dostopali posamezniki, ki dostopa do njih ne potrebujejo;
- do posameznih notranjih in zunanjih zbirk osebnih podatkov so lahko dostopali posamezniki, ki dostopa do njih ne potrebujejo, ali
- posamezni zaposleni bi pridobili prevelik obseg uporabniških pravic, na primer da bi dobili pravice do funkcionalnosti, ki bi morale biti po načelih ločevanja dolžnosti nezdružljive.

3.1.2.2.e V informacijskem okolju Micro Focus je bilo ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, opredeljenih okoli 4.200 uporabnikov. Od opredeljenih uporabnikov vsaj sedmih uporabniških računov ni bilo mogoče povezati s konkretnim uporabnikom¹⁰⁹. Kljub temu da naj bi imeli ti uporabniški računi omejen dostop do informacijskih virov sodišč, so lahko dostopali najmanj do treh zunanjih zbirk osebnih podatkov, kar predstavlja neučinkovitost v poslovanju vrhovnega sodišča in tveganje nepooblaščenih in nesledljivih vpogledov v osebne podatke.

3.1.2.2.f Vsaj en aktiven uporabniški račun v okolju Micro Focus je pripadal sodnici, katere funkcija je prenehala več kot en mesec pred zajemom podatkov. Uporabniški računi morajo biti praviloma deaktivirani takoj, ko jih zaposleni ne potrebujejo več, zato bi moral biti tudi ta neaktiven. Aktivni uporabniški dostopi nekdanjih zaposlenih predstavljajo tveganja nepooblaščenih dejanj in vpogledov v osebne in druge podatke.

Pojasnilo vrhovnega sodišča

Center za informatiko deaktivacijo računa izvede na podlagi obvestila sodišča, dodatno pa je uvedena kontrola, s katero se avtomatsko deaktivirajo vsi uporabniški dostopi po šest mesečni neaktivnosti.

3.1.2.2.g Nekatere informacijske rešitve sodišč so zasnovane tako, da kot uporabniški vmesnik uporabljajo spletni brskalnik. Pri pregledu uporabe in delovanja informacijskih rešitev sodišč smo naleteli na več primerov uporabe spletnega brskalnika Mozilla Firefox. Namestitev brskalnika je bila v vseh pregledanih primerih vzpostavljena tako, da je ob prijavi ponujala možnost trajnega pomnjenja uporabniškega gesla in pomnjenja novega gesla ob njegovi spremembi. Taka namestitev brskalnika je

¹⁰⁹ Tako imenovani generični uporabniški računi, ki so namenjeni več uporabnikom ali uporabnikom, ki se pogosto menjavajo.

predstavljala tveganje, da bodo uporabniki samodejno shranili gesla za dostope do informacijskih rešitev v spletni brskalnik. V primeru, da bi nepooblaščen oseb pridobil dostop do odklenjenega uporabniškega računa v rešitvi eDirectory, bi z geslom, shranjenim v spletnem brskalniku, na delovni postaji uporabnika lahko dostopala tudi do njegovih informacijskih rešitev.

3.1.2.2.h Vrhovno sodišče je praviloma vodilo revizijske sledi dostopov do informacijskih rešitev in drugih informacijskih virov, med drugim zunanjih podatkovnih virov. Informacijska rešitev, ki je podpirala področje prekrškov pa ni v vseh primerih omogočala vodenja revizijske sledi vpogledov v osebne podatke, ki so bili v njej shranjeni, zaradi česar ni mogla zagotavljati skladnosti z zahtevami 14. člena splošne uredbe o varstvu podatkov in ZVOP-1.

3.1.2.2.i Vrhovno sodišče je praviloma vodilo revizijske sledi dostopov do informacijskih rešitev in drugih informacijskih virov, med drugim zunanjih podatkovnih virov, ni pa vzpostavilo postopkov za občasno sistematično pregledovanje teh sledi. Brez vzpostavitve tovrstnih postopkov je vrhovno sodišče tvegalo, da ni pravočasno zaznalo nepooblaščenih dostopov do osebnih in drugih zaupnih podatkov.

3.1.2.2.j V vsaj enem primeru je do informacijskih rešitev sodišč lahko dostopal zunanji sodelavec, nad katerim vrhovno sodišče ni moglo v zadostni meri izvajati nadzora.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj vpelje celostni sistem za zagotavljanje informacijske varnosti in v dogovore o ravni opravljanja storitev med sodišči in vrhovnim sodiščem vključi zahteve po skladnosti ravnanj z načeli sistema informacijske varnosti.

Poleg tega vrhovnemu sodišču priporočamo, naj prouči možnosti za izboljšanje kontrolnega okolja na področju informacijske varnosti, zlasti možnosti za:

- poenotenje uporabniških gesel za dostop do vseh informacijskih rešitev z uporabniškimi gesli za dostop do okolja Micro Focus;
 - dosledno uporabo kompleksnih in dolgih gesel v vseh informacijskih rešitvah sodišč;
 - vzpostavitev postopka, s katerim bi odgovornim osebam sodišč občasno omogočili pregled dodeljenih uporabniških pravic njihovih zaposlenih ter potrditev, da so vzpostavljeni dostopi dejansko še vedno primerni;
 - ukinitve vseh generičnih uporabniških računov v vseh informacijskih rešitvah sodišč;
 - ukinitve možnosti pomnjenja gesel za dostop do informacijskih rešitev v standardni namestitvi spletnega brskalnika Mozilla Firefox;
 - vzpostavitev postopkov občasnega pregledovanja pomembnih revizijskih sledi in
 - nadzor vseh zunanjih sodelavcev, ki imajo kakršenkoli dostop do informacijskega okolja kateregakoli sodišča, zlasti pa sodelavcev, ki lahko izvajajo kakršnekoli konfiguracijske ali administrativne posege.
-

3.1.3 Pridobivanje in vzdrževanje tehnološke infrastrukture

Področje tehnološke infrastrukture zajema postopke nabave in vzdrževanja tehnološke infrastrukture ter postopke njene zaščite.

V obdobju, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče na področju strojne opreme zasledovalo 2 cilja: da vsako leto zamenja 20 odstotkov strežniške strojne opreme in da strojna oprema za končne uporabnike na sodiščih ne preseže starosti pet let. Prvi cilj – menjavo 20 odstotkov strežniške strojne opreme je doseglo v vseh letih, na katera se nanaša revizija, drugi cilj – omejitev starosti strojne opreme za končne uporabnike pa je uspelo doseči šele v letu 2018, saj je moralo prej svoje nakupe prilagajati finančnim omejitvam zaradi gospodarske krize.

V obdobju, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče izvedlo 12 javnih naročil strojne opreme v skupni vrednosti 3.969.680 evrov, od tega za 2.883.752 evrov strojne opreme za končne uporabnike na sodiščih.

Za uvedbo in konfiguracijo strojne opreme je odgovoren Oddelek za produkcijo in vzdrževanje Centra za informatiko. Konfiguracijske in vzdrževalne posege izvajajo dobavitelji opreme in zunanji izvajalci v prisotnosti in ob nadzoru zaposlenih Centra za informatiko.

Vrhovno sodišče je pri upravljanju področja tehnološke infrastrukture v obdobju, na katero se nanaša revizija, uporabljalo nekaj dobrih praks, v nekaterih pogledih pa je odstopalo od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore. Oboje opisujemo v nadaljevanju.

3.1.3.a Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, so imela sodišča 4.375 delovnih postaj, ki jim jih je priskrbelo vrhovno sodišče, njihova povprečna starost pa je bila tri leta in pol, kar je manj, kot je povprečna starost delovnih postaj v evropskih in ameriških podjetjih¹¹⁰.

3.1.3.b Konfiguracijski in administrativni posegi zunanjih dobaviteljev in vzdrževalcev v strežniško strojno in programsko opremo naj bi bili praviloma izvedeni le ob nadzoru zaposlenih Centra za informatiko. Vsaj v enem primeru pa je prihajalo do administrativnih posegov v strežnike, na katerih delujejo informacijske rešitve sodišč brez neposrednega nadzora zaposlenih Centra za informatiko.

3.1.3.c Strežniška in komunikacijska strojna oprema vrhovnega sodišča, vključno z velikim delom opreme za izdelavo varnostnih kopij podatkov, je gostovala v strežniških prostorih Ministrstva za javno upravo na lokacijah v Ljubljani in Mariboru. Pogodbeni dogovor vrhovnega sodišča in Ministrstva za javno upravo izvira iz leta 2004 in od takrat ni bil prenovljen. Ugotovili smo, da pogodbeni dogovor:

- ni vključeval posodobljenega popisa strojne opreme, ki se je nahajala v strežniških prostorih Ministrstva za javno upravo, kar bi lahko predstavljajo tveganje pravilnosti evidenc opreme na zunanjih lokacijah;
- kot predvideni čas za obnove poslovanja v primeru katastrofe (uničenja strežniških prostorov na lokaciji v Ljubljani) je predvideval okoli 45 dni, kljub temu da je Ministrstvo za javno upravo v obdobju od podpisa pogodbenega dogovora z vrhovnim sodiščem vzpostavilo tudi rezervno lokacijo v Mariboru;
- ni vključeval določil o varovanju strežniških prostorov na rezervni lokaciji v Mariboru, kar bi lahko predstavljalo tveganje, da ti prostori ne bodo varovani po enakih načelih kot prostori v Ljubljani;

¹¹⁰ Oceno utemeljujemo na dveh raziskavah področja starosti delovnih postaj za končne uporabnike, ki sta zajemali več tisoč uporabnikov in delovnih postaj.

- ni vključeval določil o postopkih kriznega poslovanja in obnovitve poslovanja v primeru katastrofe, kar bi lahko v primeru uničenja strežniških prostorov vodilo v nejasnosti o poteku in o odgovornostih v postopkih za ponovno vzpostavitev poslovanja;
- ni vključeval določil o vlogah in odgovornostih pogodbenih strank v primeru potrebe po obnovitvi poslovanja iz varnostnih kopij, kar lahko vodi v zamude ali celo omejitve pri obnovi poslovanja v primeru izrednih dogodkov, na primer napadnih z izsiljevalskim programjem;
- ni vključeval določil o postopkih ravnanja v primerih varnostnih incidentov, kar bi lahko predstavljalo tveganje, da varnostni incidenti ne bodo zaznani ali ustrezno preiskani ter odpravljeni;
- ni vključeval popisa in dogovora o nivojih kakovosti drugih storitev, ki jih je Ministrstvo za javno upravo zagotavljalo vrhovnemu sodišču, na primer dogovora o kakovosti storitev omrežja HKOM;
- ni opredeljeval komunikacijskih kanalov med pogodbenima strankama, kar bi lahko otežilo medsebojno sodelovanje in zmanjšalo odzivnost v morebitnih kriznih razmerah.

3.1.3.d V obdobju, na katero se nanaša revizija, vsaj ena informacijska rešitev na vsaj dveh lokacijah ni bila ustrezno odzivna, pri čemer iz podatkov, dostopnih vrhovnemu sodišču, nismo mogli ugotoviti, v kakšni meri bi težave pri odzivnosti lahko povzročala sama rešitev in v kakšni meri komunikacijske povezave omrežja HKOM. Brez ustreznih podatkov o zmogljivosti omrežnih povezav vrhovno sodišče ne more pravočasno zaznati težav na vseh lokacijah, ki jih podpira, in v sodelovanju z Ministrstvom za javno upravo ne bi moglo ustrezno ukrepati.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj prouči možnosti za prenovo in posodobitev pogodbenega dogovora vrhovnega sodišča in Ministrstva za javno upravo o informacijskih storitvah ministrstva, vključno s storitvami komunikacijskega omrežja in storitvami obnove poslovanja v primeru izrednih dogodkov.

3.1.4 Priprava informacijskih rešitev za uporabo in usposabljanje uporabnikov

Priprava informacijskih rešitev za uporabo vključuje postopke načrtovanja informacijskih rešitev v uporabnikom prijazni obliki, načrtovanje priprave uporabniških in drugih navodil za njihovo uporabo in prenos znanja za uporabo informacijskih rešitev vsem, ki bodo z njimi delali ali jih bodo upravljali.

V obdobju, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče praviloma že v okviru razpisne dokumentacije za razvoj ali večje nadgradnje informacijskih rešitev od izvajalca storitev razvoja zahtevalo tudi pripravo podrobne tehnične dokumentacije, prenos uporabniških in tehničnih znanj in v nekaterih primerih celo modulov za spletno učenje ter opredelilo druge oblike prenosa znanja, na primer usklajevalne sestance in največje odzivne čase izvajalca v primeru vprašanj. Tako je želelo zagotoviti, da bi imeli strokovnjaki Centra za informatiko na voljo vsa znanja in informacije, ki bi jih potrebovali za administracijo, konfiguriranje in vzdrževanje informacijskih rešitev. Vrhovno sodišče je poleg tega v posebnih vpisnikih vodilo tudi podrobne podatke o razvoju, konfiguraciji in uvedbi informacijskih rešitev.

Vsebinski projektni vodje nekaterih informacijskih rešitev so pri razvoju posebej poudarjali prijaznost uporabniku in so preizkušanju tega vidika informacijskih rešitev namenili dodaten čas.

Vrhovno sodišče je organiziralo različna izobraževanja s področja informacijske podpore delu sodišč za končne uporabnike. Izobraževanja so praviloma potekala v sodelovanju s Centrom za izobraževanje v

pravosodju. V izobraževanja je vključevalo tako nove kot izkušene uporabnike večine poklicnih skupin zaposlenih na sodiščih. Poleg tega je za uporabnike pripravilo vrsto spletnih učilnic za strokovna področja dela, ki so vključevala tudi vsebine s področja informacijske podpore.

Kljub temu da se je vrhovno sodišče posebej posvečalo področju priprave informacijskih rešitev za uporabo, smo pri pregledu ugotovili odstopanja, ki jih opisujemo v nadaljevanju.

3.1.4.a Kljub številnim aktivnostim, s katerimi je vrhovno sodišče vzpodbujalo uporabo centralnih informacijskih rešitev, smo v reviziji naleteli na primer sodišča, ki je z zamudnimi ročnimi postopki vodilo statistične evidence za poročanje, kljub temu da so bile evidence z isto vsebino vzpostavljene v informacijski rešitvi za poslovno poročanje. Vrhovno sodišče ni vzpostavilo postopkov, s katerimi bi spremljalo seznanjenost uporabnikov na sodiščih z možnostmi, ki jih omogočajo različne informacijske rešitve.

3.1.4.b Kljub dostopnosti spletnega izobraževanja se stopnja vpisa zaposlenih s sodišč na to obliko izobraževanja giblje okoli 10 odstotkov, delež zaposlenih, ki končajo spletna izobraževanja, pa je zelo nizek.

Pojasnilo vrhovnega sodišča

Vsaki dve leti vrhovno sodišče izvaja obsežno raziskavo o zadovoljstvu različnih javnosti z delovanjem sodišč. To raziskavo bo pregledalo in po potrebi dopolnilo z vprašanji glede seznanjenosti s funkcionalnostmi informacijskih rešitev.

3.1.4.c Stopnja uporabniške prijaznosti informacijskih rešitev za podporo prekrškovnim postopkom in civilnim sodnim postopkom ter zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov je zaostajala za drugimi informacijskimi rešitvami sodstva.

3.1.4.d Spletišča vrhovnega sodišča – *e-Sodstvo*, *Sodna praksa* in *Na sodišču* niso imela enotne celostne grafične podobe in enotne strukture, ki bi zagotavljala, da jih uporabniki lahko bolj intuitivno uporabljajo.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj prouči možnosti za vzpostavitev procesa, s katerim bi občasno izmerilo seznanjenost uporabnikov na sodiščih o funkcionalnostih informacijskih rešitev sodišč, in naj oblikuje aktivnosti, s katerimi bo zagotovilo, da bodo te čim bolj sprejete in čim širše uporabljane. Poleg tega naj vrhovno sodišče prouči razloge za nizko stopnjo dokončanja spletnih izobraževanj in skupaj s sodišči oblikuje ukrepe, s katerimi bo spodbudilo to obliko pridobivanja znanja.

Vrhovnemu sodišču tudi priporočamo, naj izboljša uporabniško prijaznost informacijskih rešitev za podporo prekrškovnim postopkom, civilnim sodnim postopkom ter zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov in informacijske rešitve za podpro kazenskim postopkom. Poleg tega mu priporočamo, da poenoti celotno grafično podobo spletišč vrhovnega sodišča.

3.1.5 Zagotavljanje virov za informacijsko podporo delovanju

Področje zagotavljanja virov za informacijsko podporo delovanju sodišč vključuje standarde in zakonske zahteve za nabavo in druge oblike zagotavljanja virov za informacijsko podporo delovanju sodišč, izbiro dobaviteljev, sklepanje pogodb z dobavitelji in upravljanje pogodb dobaviteljev.

Nabavo na področju informacijske podpore je v obdobju, na katero se nanaša revizija, pripravljala in vodil Oddelek za javna naročila Centra za informatiko, ki je na začetku koledarskega leta pripravil letni plan nabav strojne opreme, informacijskih storitev, licenc in pripadajočih storitev. Center za informatiko je za podporo postopkom javnega naročanja razvil in uvedel poseben vpisnik, kjer je hranil vse dokumente postopka.

Vrhovno sodišče praviloma ni kupovalo že izdelanih informacijskih rešitev, temveč le storitve razvoja po meri izdelanih rešitev. Osnovo za začetek razvoja novih (in večjih nadgradenj obstoječih) informacijskih rešitev so predstavljale vsebinske in tehnične specifikacije, ki so bile podlaga za izvedbo javnega naročila. Javna naročila so praviloma vsebovala tudi zahteve za način dela, postopke predaje in prevzema informacijskih rešitev in njihovih nadgradenj, zahteve za testiranje, zahteve za tehnično in uporabniško dokumentacijo, garancijske zahteve, zahteve za strokovno usposobljenost zaposlenih pri ponudniku storitev razvoja in časovnice. Razpisna dokumentacija za javna naročila je poleg tega praviloma vključevala vzorec pogodbe s podrobnim opisom predmeta in izdelkov posameznih faz javnega naročila in standardnimi določili o načinu izvajanja del, obveznostih pogodbenih strank, deponiranju razvojne kode, postopkih predaje in prevzema izdelkov, izvedbenih rokih, plačilnih pogojih, financiranju, jamstvih izvajalca, okoliščinah odpovedi pogodbe, načinu zavarovanja izpolnitve obveznosti, varovanju in zaščiti podatkov, hranjenju dokumentacije, reševanju sporov in prenosu pravic avtorja informacijskih rešitev na vrhovno sodišče. Prenos pravic avtorja informacijskih rešitev na vrhovno sodišče je preprečeval odvisnost od zunanjih razvijalcev in je omogočal nakup njihovih nadgradenj s postopki javnega naročanja, ki zagotavljajo konkurenčnost med ponudniki in s tem praviloma najnižjo ceno. Tipična vzorčna pogodba je vsebovala tudi protikorupcijsko klavzulo, izjavo o razkritju lastniške strukture in socialno klavzulo. Vzorčne pogodbe so pred objavo javnega naročila pregledali pravni strokovnjaki.

Vrhovno sodišče se je v obdobju, na katero se nanaša revizija, osredotočalo na vzdrževanje in manjše nadgradnje obstoječih informacijskih rešitev. Vzdrževanje vseh informacijskih rešitev z izjemo podpore prekrškovnim postopkom in deloma podpore podatkovnemu skladišču je izvajalo z notranjimi viri, manjše nadgradnje pa je deloma izvajalo z notranjimi viri in deloma z zunanjimi storitvami razvoja. Do 31. 12. 2018 je pripravilo ali že izvedlo tudi več javnih naročil v okviru projekta Slovensko sodstvo 2020.

Vrhovno sodišče je vsako leto obdobja, na katero se nanaša revizija, zamenjalo 20 odstotkov strežniške strojne opreme, poleg tega pa je v letu 2018 uspelo doseči cilj, da starost strojne opreme za končne uporabnike omeji na pet let. Seznam strojne opreme, ki jo je treba menjati, in razporeditev nove strojne opreme po sodiščih je (po predhodnem mnenju direktorja Službe za informatiko) potrjeval predsednik vrhovnega sodišča.

Vrhovno sodišče se je v obdobju, na katero se nanaša revizija, vseskozi srečevalo s pomanjkanjem kadrov s področja informacijskih tehnologij. Poleg razpisov za prosta delovna mesta je vrhovno sodišče kadrovske problematiko zmanjševalo tudi tako, da je z javnimi naročili najemalo zunanje sodelavce.

Na področju zagotavljanja virov za delovanje informacijskega okolja sodišč smo opazili več dobrih praks, a tudi več primerov neučinkovitega poslovanja, ki jih opisujemo v nadaljevanju.

3.1.5.a Javno naročilo in na podlagi javnega naročila sklenjena pogodba za izdelavo sistema komuniciranja med sodiščem in javnostmi, rezultat česar je bilo med drugim spletišče *Na sodišču*, sta odstopala od dobrih praks, ki jih je vrhovno sodišče uporabljalo pri drugih postopkih javnega naročanja informacijskih rešitev.

Vrhovno sodišče je tako v razpisni dokumentaciji javnega naročila kot tudi v pogodbi za izdelavo sistema komuniciranja med sodiščem in javnostmi opredelilo, da je predmet javnega naročila izdelava študije sistema komuniciranja med sodiščem in javnostmi. Sestavljena naj bi bila iz začetnih konceptualnih izhodišč in idejne rešitve. Idejna rešitev naj bi bila sestavljena iz 16 analognih in 16 digitalnih komunikacijskih orodij, treh obrazcev (sodna pisanja) za stranke, priročnika za vzpostavitev sistema označevanja sodnih prostorov in poti do njih ter lokacije sodnih stavb, izvedbo sistema označevanja na dveh sodnih stavbah kot pilotnih projektih in priročnika za kontrolo uspešnosti delovanja predlaganega/izvedenega sistema.

Vrhovno sodišče niti v razpisni dokumentaciji javnega naročila niti v pogodbi ni opredelilo, kaj naj bi različni izrazi, na primer "študija sistema komuniciranja med sodiščem in javnostmi" ter "analogna in digitalna komunikacijska orodja", pomenili. Šele med izvajanjem storitve je vrhovno sodišče opredelilo, da gre za 12 brošur, en načrt (zemljevid), spletno mesto za podporo uporabnikom in dve animaciji¹¹¹.

Vrhovno sodišče je pri javnem naročilu poleg cene kot merila za izbor najugodnejše ponudbe opredelilo tudi merila "konceptualna oziroma idejna rešitev", "oblikovalska rešitev", "sporočilnost besedila" in "kakovost predstavitve" in vsako izmed naštetih meril tudi podrobneje razdelalo. Ponudniki so pri vsakem merilu (vključno pri merilu cene) lahko pridobili največ do 5 točk. Vsaka ponudba je bila lahko ocenjena z največ 25 točkami.

Vrhovno sodišče je prejelo dve ponudbi, eno v vrednosti 111.911 evrov in drugo v vrednosti 193.236 evrov. Ocenjevanje ponudb je izvedla strokovna komisija, ki so jo sestavljali 3 zaposleni vrhovnega sodišča in trije zunanji sodelavci. Ker je strokovna komisija pri merilih "konceptualna oziroma idejna rešitev", "sporočilnost besedila" in "kakovost predstavitve" cenejšo ponudbo slabše ocenila in je cenejša ponudba zato dosegla 1,4 točke manj kot dražja ponudba, je javno naročilo pridobil dražji izvajalec.

Kljub temu da je izbrana ponudba dosegla oceno 4,2 pri merilu "sporočilnost besedila", smo pri primerjavi zahtev javnega naročila¹¹² in dejanskih vsebin spletišča opazili naslednje razlike:

- spletišče ni vsebovalo povezav na zemljevide mest, kjer se nahajajo sodne stavbe in označbe vseh sodnih stavb¹¹³;
- spletišče ni vsebovalo informacij za prosilce za azil in begunce v tujih jezikih¹¹⁴;
- spletišče ni vsebovalo popisov postopkov mednarodnih overitev;
- spletišče ni vsebovalo podatkov o postopkih reševanja pravnih problemov za stranke, ki se zastopajo same, in za stranke, ki jih zastopa pooblaščenec oziroma odvetnik.

¹¹¹ Končni rezultat javnega naročila je bil: 15 tiskanih brošur, od tega ena v treh jezikih (prevod ni bil del javnega naročila), načrt (zemljevid) mesta z označbo dostopov do vseh sodnih stavb v Ljubljani, spletišče *Na sodišču*, dve animaciji, priročnik za sistem označevanja sodnih prostorov, predloge za vzpostavitev sistema sodnih pisanj in trije vzorci ter Priročnik za kontrolo uspešnosti delovanja predlaganega sistema.

¹¹² V pogodbi za izdelavo sistema komuniciranja med sodiščem in javnostmi zahteve niso podrobno razdelane.

¹¹³ V razpisni dokumentaciji je bila določena izrecna zahteva, da naj bo v digitalna komunikacijska orodja vključen Načrt (zemljevid) mesta z označbo dostopov do vseh sodnih stavb v mestu.

¹¹⁴ V razpisni dokumentaciji je bila določena izrecna zahteva, da naj bodo v digitalna komunikacijska orodja vključene vsebine, ki jih je opisalo kot Tujci (prosilci za azil, begunci, tuji jeziki in tolmačenje).

Pojasnilo vrhovnega sodišča

Med potekom projekta se je vrhovno sodišče z izvajalcem dogovorilo, da določene vsebine, predvidene v javnem naročilu, vsebinsko vključijo v določene izdelke ali poglavja, ki niso tako imenovani kot v naročilu. Spletišče vsebuje informacije o postopkih pred sodiščem v treh tujih jezikih: angleščini, italijanščini in madžarščini in velik del teh informacij se nanaša prav na pravice glede jezika, zastopanja in podobno. Ta vsebina se ne imenuje "informacije za prosilce za azil in begunce", ampak je vključena med splošne informacije za tujce.

Ukrepi vrhovnega sodišča

Vodič po lokacijah sodišč v Ljubljani je bil aprila 2019 dodan na spletišče¹¹⁵.

Nejasna določitev predmeta javnega naročila predstavlja oviro za potencialne ponudnike, ki v teh primerih nimajo na voljo dovolj informacij, da bi lahko pripravili ustrezno ponudbo, zlasti ustrezno "konceptualno oziroma idejno rešitev" in rešitev, ki zagotavlja visoko "sporočilnost besedila". Poleg tega je ponudbo nemogoče finančno ovrednotiti, če ni vnaprej jasno, kaj bo moral izvajalec izdelati, oziroma jih naknadno zmanjšanje zahtev postavlja v neenakopraven položaj.

Vrhovno sodišče v pogodbi za izdelavo sistema komuniciranja med sodiščem in javnostmi za spletišče *Na sodišču* tudi ni opredelilo:

- postopkov testiranja,
- načina predaje izvirne kode in tehnične dokumentacije ter
- postopkov prevzema,

kar prav tako odstopa od dobrih praks, ki jih je vrhovno sodišče v obdobju, na katero se nanaša revizija, uporabilo pri sklepanju drugih pogodb za razvoj informacijskih rešitev.

Vrhovno sodišče je v marcu 2019 (torej osem mesecev po podpisu zadnjega prevzemnega zapisnika in izdaji zadnjega računa za to storitev) od izvajalca pridobilo popis dela za spletišče *Na sodišču*. Iz popisa izhaja, da naj bi storitev izdelave spletišča zahtevala 74 človek dni, kar naj bi predstavljalo vrednost 29.869,67 evra brez DDV. Pri tem pa:

- v pogodbi ni osnove za ta način obračuna in
- niti iz pogodbe niti iz računov, izstavljenih za to storitev, ni razvidno, koliko naj bi oziroma koliko je posamezen izdelek javnega naročila, vključno s spletiščem *Na sodišču*, stal.

Spletišče *Na sodišču* ni vzpostavljeno skladno s celotno grafično podobo sodišč.

Spletišče *Na sodišču* za razliko od ostalih spletišč vrhovnega sodišča gostuje na strežnikih zunanega izvajalca, kar vrhovno sodišče plačuje po ločeni pogodbi. Dokumentacija javnega naročila za spletišče *Na sodišču* tega ni predvidevala.

Opisane prakse pridobivanja spletišča *Na sodišču* predstavljajo neučinkovitost v poslovanju vrhovnega sodišča.

¹¹⁵ [URL: https://nasodiscu.si/static/media/SODISCA_Zemljevid_B4_TISK.pdf], 14. 11. 2019.

Pojasnilo vrhovnega sodišča

Vrhovno sodišče poudarja, da pri izdelavi sistema komuniciranja med sodiščem in javnostmi ne gre za informacijski projekt. Javno naročilo se je izvajalo v okviru Centra za informatiko zgolj zaradi organizacijske umeščenosti Oddelka za javna naročila v Center za informatiko. Vrhovno sodišče se je kot naročnik zavestno odločilo, da v konkretnem javnem naročilu kot merila, ki bodo ključno odločala o izbiri izvajalca, opredeli kakovostna merila. V vsebinskem smislu je projekt Sistem komuniciranja med sodiščem in javnostmi ena od komponent širšega projekta Izboljšanje kakovosti sodstva, ki je v zadnjem času prejel tri priznanja:

- Priznanje Sveta Evrope in Evropske komisije v sklopu nagrade Kristalna tehtnica sodstva 2019¹¹⁶;
- Nagrado za oblikovanje uporabniške izkušnje Mednarodnega Design centra v Berlinu v sklopu UX Design Award 2019¹¹⁷ in
- Priznanje Evropskega inštituta za javno upravo¹¹⁸ iz Maastrichta v sklopu tako imenovanega European Public Sector Award 2019¹¹⁹.

Pojasnilo revidiranja v delu, ki se nanaša na informacije za prosilce za azil in begunce po naši oceni ni ustrezno. Splošne informacije za tujce na spletišču *Na sodišču* namreč vsebujejo le generičen opis sodnega sistema Republike Slovenije in ne temeljnih informacij, ki bi jih potrebovali prosilci za mednarodno zaščito (na primer informacij o zakonodajnem okviru področja mednarodne zaščite v Republiki Sloveniji, postopkih prošnje za mednarodno zaščito, odločanju o zaščiti, postopkih sodnega varstva in podobno).

3.1.5.b Osnovne pogodbe, sklenjene pred obdobjem, na katero se nanaša revizija, glede informacijskih rešitev, ki so podpirale organizacijske procese izvršb in kazenskih postopkov, niso vsebovale določil, s katerimi bi njihovi avtorji na vrhovno sodišče izrecno prenesli pravice avtorja računalniškega programa. Vrhovno sodišče poleg tega ne razpolaga s pravicami avtorja informacijske rešitve za podporo prekrškovnim postopkom. Opisane prakse predstavljajo nesmotrnost v poslovanju vrhovnega sodišča.

Kadar pri razvoju informacijskih rešitev materialne pravice avtorja računalniškega programa niso izrecno prenesene na naročnika, vse pravice njihovega reproduciranja, prilagoditev, priredb in drugih oblik nadgradenj in sprememb obdržijo njihovi avtorji. Naročnik v takih primerih vzdrževanja in nadgradenj informacijskih rešitev ne more naročiti po tistih postopkih javnega naročanja, ki bi mu zagotavljali ugodne cene ali bi jih lahko izvajal naročnik sam.

V obdobju, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče, kljub temu da nima materialnih pravic avtorja računalniškega programa za informacijsko podporo področju izvršb, objavilo javno naročilo male vrednosti za njeno nadgradnjo, pri katerem je k sodelovanju povabilo različne ponudnike, in izbralo ponudnika, ki je ponudil najnižjo ceno, in ne ponudnika, ki je rešitev prvotno razvil.

Vrhovno sodišče je tudi v okviru javnega naročila za vzdrževanje informacijske podpore prekrškovnim postopkom k sodelovanju povabilo različne ponudnike, a se je na vabilo odzvalo le podjetje, ki informacijsko rešitev vzdržuje, vse odkar jo je vrhovno sodišče prevzelo.

¹¹⁶ [URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej/events/crystal-scales-of-justice-prize>], 14. 11. 2019.

¹¹⁷ [URL: <https://ux-design-awards.com/en/news/gewinner-der-ux-design-awards-2019-2/>], 14. 11. 2019.

¹¹⁸ Angl.: *European Institute of Public Administration – EIPA*.

¹¹⁹ [URL: https://epsa2019.eu/files/repository/editor/e8037d975932da4277f603ff0e8ac4fcabea50ba_EPSA2019_BPs_European%20and%20National%20category.pdf], 14. 11. 2019.

Vrhovno sodišče je v vseh pogodbah za razvoj novih in za večje nadgradnje obstoječih informacijskih rešitev, ki jih je sklenilo v obdobju, na katero se nanaša revizija, zagotovilo primeren prenos materialnih pravic avtorja.

Pojasnilo vrhovnega sodišča

Vrhovno sodišče je ves čas imelo izvirno kodo informacijskih rešitev, ki so podpirale organizacijske procese izvršb in kazenskih postopkov, in je izvajalo nadgradnje s pomočjo več različnih izvajalcev, kar nikoli ni predstavljalo težave niti ni nihče od (so)avtorjev tega izpodbijal.

Razpolaganje s kopijo izvirne kode informacijskih rešitev, ki so podpirale organizacijske procese izvršb in kazenskih postopkov, ni mogoče enačiti z avtorskimi pravicami računalniškega programa, saj to vrhovnemu sodišču še ne daje pravic do reproduciranja sestavnih delov ali celote informacijskih rešitev, njihovega prevoda, prilagoditve, priredbe ali kakšne drugačne predelave. Pravni posli, s katerimi se prenašajo materialne avtorske pravice ali druge pravice avtorja ali dajejo dovoljenja, morajo biti v pisni obliki, sporne ali nejasne določbe posla pa se razlagajo v korist avtorja.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj v prihodnje ob vseh uvedbah novih, posebej za sodišča razvitih informacijskih rešitev, in ob nadgradnjah obstoječih informacijskih rešitev zagotovi izrecen prenos materialnih pravic avtorja računalniškega programa na vrhovno sodišče.

3.1.5.c Center za informatiko je imel ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, 28 sistematiziranih delovnih mest, zasedenih pa 22. Poleg tega vrhovno sodišče ni več imelo vsebinskih projektnih vodij za vse vzpostavljene projektne skupine. Nezačuden zasledenost predvidenih delovnih mest v Centru za informatiko predstavlja tveganje, da vrhovno sodišče ne bo moglo v celoti izpeljati svojih prihodnjih načrtov ali da bo pri tem prihajalo do zamud in prekomernih obremenitev zaposlenih.

3.1.6 Upravljanje sprememb

Področje upravljanja sprememb informacijske podpore zajema standarde in postopke rednih¹²⁰ in nujnih¹²¹ sprememb, ocenjevanje njihovega vpliva, spremljanje njihovega statusa, poročanje, dokumentiranje, upravljanje izdaj in zaključevanje.

Upravljanje sprememb informacijskih rešitev in tehnološke infrastrukture je v obdobju, na katero se nanaša revizija, potekalo po enakih načelih kot njihova zasnova in razvoj – večje spremembe in nadgradnje je na letnih sestankih opredelil svet uporabnikov, ki je hkrati ocenil vpliv sprememb na informacijsko okolje sodišča in opredelil prioritete. Projektne skupine, ki so razvile določeno informacijsko rešitev, po uvedbi rešitve niso bile ukinjene. Tehnični vodja projekta je prevzel vlogo skrbnika informacijske rešitve, vsebinski vodja pa vlogo skrbnika z rešitvijo povezanih organizacijskih

¹²⁰ Med redne spremembe za namene tega poročila uvrščamo spremembe, nadgradnje in popravke, ki potekajo po ustaljenih postopkih priprave, razvoja, testiranja in odobritve ter v okviru vnaprej predvidene časovnice.

¹²¹ Med nujne spremembe za namene tega poročila uvrščamo spremembe, nadgradnje in popravke, ki so nujno potrebni za zagotavljanje razpoložljivosti in varnosti informacijskih rešitev in ki jih je treba izvesti po hitrem postopku, praviloma z manjšim obsegom priprave na spremembo in testiranj.

procesov. Taka organizacija je vrhovnemu sodišču omogočala prilagodljiv odziv na pogoste spremembe zakonodaje, odločbe ustavnega sodišča in druge zunanje zahteve in okoliščine, ki od vrhovnega sodišča terjajo ustrezno ukrepanje. Projektna skupina je bila poleg tega odgovorna za zbiranje pobud uporabnikov za spremembe, popravke in nadgradnje, združevanje popravkov in nadgradenj v izdaje, vzdrževanje šifrantov, oblikovanje različnih obrazcev, izvajanje in organizacijo izobraževanj uporabnikov, zbiranje poročil o napakah v informacijskih rešitvah in skrb za njihovo odpravo (zlasti v garancijskem obdobju), pripravo funkcionalnih specifikacij za spremembe in nadgradnje in druge za posamezno rešitev specifične naloge.

Zahtevke za spremembe in dokumentacijo sprememb ter nadgradnje informacijskih rešitev je vrhovno sodišče vodilo v informacijski rešitvi za pomoč uporabnikom. V tej rešitvi so projektni vodje in uporabniki lahko spremljali tudi status zahtevkov.

Večje nadgradnje informacijskih rešitev je vrhovno sodišče praviloma izvajalo na dve leti in je zanje oblikovalo posebno javno naročilo.

V vmesnem obdobju je vrhovno sodišče izvajalo nujne spremembe, ki so jih predlagali uporabniki ali so bile potrebne zaradi sprememb zakonodaje. V obdobju, na katero se nanaša revizija, so na informacijske rešitve sodišč zlasti pomembno vplivale spremembe Zakona o brezplačni pravni pomoči¹²², Zakona o gospodarskih družbah¹²³, Zakona o prekrških¹²⁴, Zakona o nematerializiranih vrednostnih papirjih¹²⁵, Zakona o pravdnem postopku¹²⁶, Zakona o sodnih taksah¹²⁷, Zakona o varstvenih prejemkih¹²⁸, in uveljavitev novih aktov, med drugim Zakona o mednarodni zaščiti¹²⁹, Družinskega zakonika¹³⁰, Zakona o kolektivnih tožbah¹³¹ in Uredbe (EU) št. 655/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o določitvi postopka za evropski nalog za zamrznitev bančnih računov z namenom olajšanja čezmejnje izterjave dolgov v civilnih in gospodarskih zadevah¹³² pa tudi uveljavitev novega Sodnega reda s 1. 1. 2017.

Spremembe zakonodaje, pri katerih predlagatelji zakona ne predvidijo celotnega obsega vpliva spremembe na informacijske sisteme ali za izvedbo sprememb ne predvidijo dovolj časa, predstavljajo pomembno tveganje stabilnosti informacijskega okolja sodišč, pri čemer pa ima vrhovno sodišče omejene možnosti za zmanjšanje tega tveganja. Področje upravljanja sprememb poleg tega v enem primeru odstopa od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore, kar opisujemo v nadaljevanju.

3.1.6.a Kljub temu da je vrhovno sodišče vzpostavilo ponovljive, strukturirane in transparentne postopke upravljanja sprememb, jih ni povzelo v skupnem dokumentu (na primer v organizacijskem poslovniku). To predstavlja tveganje, da bo med postopki upravljanja sprememb prihajalo do razlik in da

¹²² Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o brezplačni pravni pomoči (Uradni list RS, št. 19/15).

¹²³ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 55/15).

¹²⁴ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prekrških (Uradni list RS, št. 32/16).

¹²⁵ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o nematerializiranih vrednostnih papirjih (Uradni list RS, št. 5/17).

¹²⁶ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 10/17).

¹²⁷ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o sodnih taksah (Uradni list RS, št. 30/16).

¹²⁸ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialno varstvenih prejemkih (Uradni list RS, št. 88/16).

¹²⁹ Uradni list RS, št. 22/16.

¹³⁰ Uradni list RS, št. 15/17.

¹³¹ Uradni list RS, št. 55/17.

¹³² UL L, št. 189/59 z dne 27. 6. 2014.

določeni koraki upravljanja sprememb pri nekaterih spremembah ne bodo izvedeni. Tveganje je še posebej prisotno pri izvedbi nujnih sprememb, kjer rok za uveljavitev sprememb ne omogoča ustrezno dolge faze načrtovanja.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj pripravi skupni dokument, ki bo povzegal postopke upravljanja sprememb.

3.1.7 Namestitev in potrditev sprememb in nadgradenj

Proces namestitve in potrditve novih informacijskih rešitev, sprememb in nadgradenj zajema postopke usposabljanja zaposlenih, pripravo načrtov testiranja in vpeljave, vzpostavitev testnega okolja, postopke pretvorbe podatkov in njihovega prenosa med informacijskimi rešitvami, testiranja sprememb, končnega sprejemnega testiranja¹³³ in prenosa sprememb v produkcijsko delovanje.

Vse novorazvite, spremenjene ali nadgrajene informacijske rešitve je vrhovno sodišče sistematično preizkusilo v posebej za to pripravljenih testnih okoljih. Storitve priprave testne dokumentacije je bila praviloma vključena v zahteve javnega naročila storitev razvoja in je lahko vključevala načrt testiranja, avtomatska testiranja, testne vzorce, testne scenarije z opisom predvidenih izidov in poročila o testiranju. Testiranja, ki jih izvaja vrhovno sodišče samo, so poleg članov projektne skupine izvajali tudi končni uporabniki. Vrhovno sodišče je za nekatere informacijske rešitve oblikovalo velik nabor predhodno pripravljenih testnih primerov, ki so bili pri nekaterih, pogostejše nadgrajenih informacijskih rešitvah, že združeni v večje testne skripte. S tem je pospešilo testiranje, zagotovilo boljšo ponovljivost testiranja in olajšalo dokumentiranje testiranja.

Testiranje je praviloma potekalo z uporabo psevdonimiziranih podatkov¹³⁴.

Uspešno opravljena testiranja so bila pogoj, da sta tehnični in vsebinski vodja odobrila prenos nove rešitve, spremembe ali nadgradnje v produkcijsko delovanje. Pri prenosu v produkcijsko delovanje je bila posebna pozornost namenjena skrbi, da projektni vodji o postopkih prenosa v produkcijo obvestita vse notranje in zunanje uporabnike, ki jih sprememba zadeva, in da postopek prenosa poteka izven delovnega časa sodišč.

Zlasti v prvih mesecih po uvedbi nove rešitve, spremembe ali večje nadgradnje je projektna skupina spremljala delovanje in odpravljala morebitne napake, ki med testiranjem niso bile odkrite.

¹³³ Angl.: *User Acceptance testing*.

¹³⁴ Splošna uredba o varstvu podatkov psevdonimizacijo opredeljuje kot obdelavo osebnih podatkov na tak način, da osebnih podatkov brez dodatnih informacij ni več mogoče pripisati specifičnemu posamezniku, na katerega se nanašajo osebni podatki, če se take dodatne informacije hranijo ločeno ter zanje veljajo tehnični in organizacijski ukrepi za zagotavljanje, da se osebni podatki ne pripišejo določenemu ali določljivemu posamezniku. Praviloma jo tehnično izvedemo tako, da posamezne attribute osebnih podatkov, na primer matično ali davčno številko, nadomestimo z atributi drugih zapisov, se pravi z matičnimi ali davčnimi številkami, ki pripadajo drugim zapisom.

Področje namestitve in potrditve novih informacijskih rešitev poleg tega v enem primeru odstopa od dobrih praks zagotavljanja informacijske podpore, kar opisujemo v nadaljevanju.

3.1.7.a Vrhovno sodišče je za preizkušanje sprememb in nadgrajenj pred njihovim prenosom v produkcijsko delovanje vzpostavilo testna okolja. Testna okolja so praviloma manj strogo varovana kot produkcijska okolja, zato naj ne bi vsebovala kopij dejanskih (produkcijskih) podatkov, temveč le psevdonimizirane. Vsaj ena informacijska rešitev, ki podpira delovanje sodišč, je imela vzpostavljena testna okolja, ki so vsebovala kopije izvornih, nepsevdonimiziranih osebnih podatkov, kar je predstavljalo neskladje z zahtevami splošne uredbe o varstvu podatkov in ZVOP-1.

Priporočilo

Vrhovnemu sodišču priporočamo, naj zagotovi uporabo psevdonimiziranih ali anonimiziranih podatkov v vseh razvojnih in testnih okoljih informacijskih rešitev sodišč.

Ukrepi vrhovnega sodišča

Tehnični vodji projekta Prekrški je bila izdana odredba, da skupaj z Oddelkom za razvoj izdelava orodje za psevdonimizacijo produkcijskih podatkov in izvoz v podatkovno zbirko za testne namene.

3.2 Ocena zrelosti področja

Sodila za ocenjevanje področja zagotavljanja informacijske podpore delovanju sodišč smo povzeli po zrelostnih modelih za ocenjevanje procesov domene "Nabavite in vpeljite" okvira COBIT 4.1.

Na zasnovo in izvajanje procesa ugotavljanja potreb in opredelitve informacijske podpore delovanju sodišč so v veliki meri vplivale aktivnosti, ki jih je vrhovno sodišče začelo več kot deset let pred začetkom obdobja, na katero se nanaša revizija, ko je opredelilo temeljna načela za razvoj informacijskih rešitev in upravljanje informacijskega okolja, ki se jih je nato v nadaljevanju tudi držalo. Vrhovno sodišče je sprejelo strateško odločitev, da bo pri razvoju informacijskih rešitev dosledno upoštevalo načela enotne trinivojske arhitekture, modularne zasnove, ponovne uporabljivosti, povezljivosti in uporabe standardnih formatov za izmenjavo podatkov in obdelavo dokumentov (vključno z uporabo odprtokodnih informacijskih rešitev). Poleg tega se je zavezalo, da bo informacijske rešitve razvijalo v enem razvojnem okolju, kjer bo mogoče, in s tem zagotovilo čim večjo stopnjo medsebojne povezljivosti.

V obdobju, na katero se nanaša revizija, so imela sodišča enotno informacijsko in tehnološko okolje, ki je podpiralo večino področij njihovega poslovanja. Posamezne informacijske rešitve sodišč so podpirale različne stopnje elektronskega poslovanja in avtomatizacije. Sodišča so v povprečju 64 odstotkov zadev letno prejela in obravnavala v informacijskih rešitvah, ki so podpirale visoko stopnjo elektronskega poslovanja, od tega največ na področju izvršb in zemljiške knjige. Vrhovno sodišče je informacijsko podpiralo tudi področja civilnih sodnih postopkov, delovnih, socialnih in upravnih sporov, kazenskih postopkov in prekrškov, vendar so informacijske rešitve na teh področjih omogočale manj funkcionalnosti, predvsem pa niso podpirale dela z elektronskimi dokumenti. Vrhovno sodišče je poleg temeljnih nalog sodišč informacijsko podprlo tudi vrsto drugih vidikov poslovanja sodišč, med drugim večino nalog sodne uprave in postopke spremljanja in poročanja o delu sodišč. Do zaključka obdobja, na katero se nanaša revizija, pa vrhovno sodišče ni ustrezno podprlo področij sodnih taks in razporejanja virov sodišč (na primer sodnih dvoran).

Vrhovno sodišče je vzpostavilo tudi več spletnih portalov, s katerimi je v delovanje sodstva vključilo tako različne profesionalne deležnike, ki lahko prek spleta izvajajo različne aktivnosti v povezavi z insolvenčnimi in zemljiškoknjižnimi postopki, kot tudi širšo javnost, ki lahko prek spleta izvaja aktivnosti v zvezi z izvršilnimi postopki, vpogleda v zemljiškoknjižne podatke in podatke s področja overitve javnih listin, pridobi nekatere podatke s področja sodne prakse, spremlja delovanje sodstva z neposrednimi poročili iz podatkovnega skladišča sodišč in pridobi osnovne podatke o sodnih postopkih v najpogostejših življenjskih situacijah.

Vrhovno sodišče je v obdobju, na katero se nanaša revizija, izvajalo evropski projekt Slovensko sodstvo 2020, v okviru katerega je načrtovalo odpravo številnih pomanjkljivosti informacijske podpore delovanju sodišč. Do zaključka obdobja, na katero se nanaša revizija, je kot del projekta:

- vzpostavilo spletišče *Na sodišču*;
- prenovilo del poslovnih poročil v orodjih za poslovno obveščanje;
- vzpostavilo pilotsko izmenjavo podatkov in dokumentov z Vrhovnim državnim tožilstvom Republike Slovenije;
- izvedlo javni natečaj za prenovo celostne grafične podpore;
- izvedlo, a brez izbora ponudnika zaključilo, javni naročili za upravljanje objav elektronskih dražb in razvoj informacijskega sistema elektronske hrambe dokumentov;
- izvajalo javna naročila za storitve strokovne pomoči pri oblikovanju in vrednotenju plačilnih modelov informacijskih rešitev elektronskih dražb in nadgradnjo informacijske podpore civilnim postopkom in zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov;
- zaključilo javna naročila za:
 - vzpostavitev enotnega okolja, prek katerega bodo fizične in pravne osebe Evropske unije dostopale do evropskih vsebin,
 - prenovo podatkovnega skladišča in orodij za poslovno obveščanje,
 - uvedbo dodatne informacijske rešitve za upravljanje finančnih obveznosti,
 - nadgradnjo upravljanja digitalnih vsebin elektronske zemljiške knjige in
 - izdelavo študije Zeleno tiskanje ter
- pripravljalo vsebinske zahteve za javna naročila:
 - nadgradnja spletišča *e-Sodstvo* s funkcionalnostjo za upravljanje z dogodki in rezervacijo virov,
 - nadgradnja spletišča *e-Sodstvo* z informacijsko podporo upravljanju delovnega časa in za fizični nadzor nad dostopi v varovana območja na vseh lokacijah sodišč,
 - vzpostavitev informacijske podpore delu sodnikov in drugih uporabnikov na vseh sodiščih in drugih lokacijah ter
 - nadgradnja pravno-informacijskega sistema, da bo na spletišču *Sodna praksa* omogočen brezplačen vpogled v podatke iz vpisnikov in objavo vseh sodnih odločb.

Odločitve vrhovnega sodišča za večje nove projekte informacijske podpore delovanju sodišč so v obdobju, na katero se nanaša revizija, praviloma temeljile na projektnih študijah in analizah različnih možnih pristopov in z njimi povezanih tveganj. Nove projekte je usmerjal in spremljal svet uporabnikov. Vrhovno sodišče je strukturirano pristopalo k upravljanju projektov, pripravi zahtev za informacijske rešitve, njihovi zasnovi in njihovi uvedbi, ni pa v celoti formaliziralo metodologij projektnega vodenja. Nekatere informacijske rešitve vrhovnega sodišča so imele različne kontrolne in funkcionalne pomanjkljivosti. Poleg tega vrhovno sodišče ni na formalen način opredelilo sodelovanja s sodišči, katerih delovanje je podpiralo.

V skladu z zrelostnim modelom okvira COBIT 4.1 smo proces ugotavljanja potreb in opredelitve informacijske podpore delovanju sodišč ocenili z oceno 3,5.

Proces pridobivanja, vzpostavitve in vzdrževanja informacijskih rešitev sodišč je vključeval podrobno opredeljene postopke zasnove in razvoja informacijskih rešitev ter njihovih nadgradenj, njihovo nabavo in vzpostavitev ustreznih kontrol.

Pridobivanje, vzpostavitev in vzdrževanje informacijskih rešitev sodišč je upravljala Služba za upravljanje projektov ob podpori Centra za informatiko. Vrhovno sodišče je vrsto informacijskih rešitev sodišč vzdrževalo samo. Posamezne informacijske rešitve so praviloma vzpostavile posebne vsebinsko-tehnične projektne skupine, ki so vse korake pri vzpostavitvi primerno dokumentirale, po uvedbi informacijskih rešitev pa so usmerjale tudi vzpostavitev varnostnih in drugih kontrol ter vzdrževanje in nadgradnje. Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, pa vrhovno sodišče, kljub temu da je načrtovalo vrsto uvedb novih in nadgradenj obstoječih informacijskih rešitev, ni imelo vsebinskih projektnih vodij za nekatere vzpostavljene projektne skupine.

Vzpostavitev informacijskih rešitev vključuje tudi aktivnosti za vzpostavitev in vzdrževanje kontrol za zagotavljanje njihove varnosti in razpoložljivosti. Nekatere informacijske rešitve sodišč so bile zasnovane z varnostnimi pomanjkljivostmi, pomanjkljivosti pa so imeli tudi postopki za zagotavljanje varnosti informacijskega okolja.

V skladu z zrelostnim modelom okvira COBIT 4.1 smo proces pridobivanja, vzpostavitve in vzdrževanja informacijskih rešitev sodišč ocenili z oceno 3,0.

Vrhovno sodišče je pri pridobivanju in vzdrževanju tehnološke infrastrukture za delovanje sodišč zasledovalo dva cilja: da vsako leto zamenja 20 odstotkov strežniške strojne opreme in da strojna oprema za končne uporabnike na sodiščih ne preseže starosti 5 let. Prvi cilj – menjavo 20 odstotkov strežniške strojne opreme je doseglo v vseh letih, na katera se nanaša revizija, drugi cilj – omejitev starosti strojne opreme za končne uporabnike pa je uspelo doseči šele v letu 2018, saj je moralo prej svoje nakupe prilagajati finančnim omejitvam zaradi gospodarske krize. Stroške je zmanjševalo s standardizacijo infrastrukturnih komponent, kar mu je omogočalo tudi ponovno uporabljivost nekaterih komponent.

Strežniška in komunikacijska strojna oprema vrhovnega sodišča je v obdobju, na katero se nanaša revizija, gostovala v strežniških prostorih Ministrstva za javno upravo, pri čemer pa vrhovno sodišče ni zagotovilo, da bi bile pravice in obveznosti, ki izhajajo iz tega odnosa, ustrezno pogodbeno urejene. Področje vzdrževanja tehnološke infrastrukture je imelo tudi druge manjše pomanjkljivosti.

V skladu z zrelostnim modelom okvira COBIT 4.1 smo proces pridobivanja in vzdrževanja tehnološke infrastrukture za delovanje sodišč ocenili z oceno 4,0.

Vrhovno sodišče je za pripravo informacijskih rešitev za uporabo in usposabljanje uporabnikov praviloma že v okviru priprave razpisne dokumentacije postavilo zahteve za pripravo uporabniških in drugih navodil, elektronskih učilnic in tehnične dokumentacije. Poleg tega je v okviru izobraževanj sodnega osebja za posamezna področja dela organiziralo različna izobraževanja s področja informacijske podpore delu sodišč za končne uporabnike, vsebinski projektni vodje pa so bili pri razvoju informacijskih rešitev praviloma zelo pozorni tudi na njihovo prijaznost uporabniku.

Kljub temu vsa sodišča niso bila v celoti seznanjena z možnostmi, ki so jih ponujale informacijske rešitve, oziroma teh možnosti niso uporabljala. Uporabniki poleg tega niso sprejeli nekaterih oblik izobraževanja. Tudi nekatere informacijske rešitve sodstva so zaostajale na področju prijaznosti uporabniku.

V skladu z zrelostnim modelom okvira COBIT 4.1 smo proces priprave informacijskih rešitev za uporabo in usposabljanje uporabnikov ocenili z oceno 3,5.

Vrhovno sodišče je pri nabavi zavezano spoštovanju zakonodaje področja javnega naročanja. Vire za informacijsko podporo delovanju sodišč je zagotavljalo v okviru posebnega oddelka Centra za informatiko, ki je na začetku koledarskega leta pripravil letni plan nabav strojne opreme, informacijskih storitev, licenc in pripadajočih storitev.

Javna naročila informacijskih rešitev so poleg podrobnih vsebinskih in tehničnih zahtev praviloma vsebovala tipske pogodbe, zahteve za način dela, postopke predaje in prevzema informacijskih rešitev in njihovih nadgradenj, zahteve za testiranje, zahteve za tehnično in uporabniško dokumentacijo, garancijske zahteve, zahteve za strokovno usposobljenost zaposlenih pri ponudniku storitev razvoja in časovnice.

Pogodbe o nakupu treh informacijskih rešitev v uporabi sodišč, ki so bile sklenjene pred obdobjem, na katero se nanaša revizija, ne vsebujejo določil, s katerimi bi njihovi avtorji na vrhovno sodišče izrecno prenesli pravice avtorja računalniškega programa (na primer pravice do njenih prilagoditev in nadgradenj).

Vrhovno sodišče se je v obdobju, na katero se nanaša revizija, osredotočalo na vzdrževanje in manjše nadgradnje obstoječih informacijskih rešitev, izvedlo pa je že tudi nekaj naročil v okviru projekta Slovensko sodstvo 2020.

Vrhovno sodišče je pri pripravi in izvajanju javnih naročil informacijskih rešitev sicer uporabljalo številne dobre prakse, vendar pa je eno javno naročilo, katerega rezultat je bilo med drugim spletišče *Na sodišču*, od siceršnjih dobrih praks v vrsti pogledov odstopalo. Dokumentacija javnega naročila namreč ni jasno opredeljevala predmeta javnega naročila in spletišča ni niti omenjala. Vsebine spletišča v več točkah odstopajo od zahtev javnega naročila. Vrhovno sodišče za to informacijsko rešitev poleg tega ni opredelilo postopkov testiranja, načina predaje izvirne kode in tehnične dokumentacije ter postopkov prevzema.

Javna naročila strojne opreme so bila zasnovana tako, da so zasledovala cilje na področju njene menjave.

Vrhovno sodišče se je srečevalo s pomanjkanjem kadrov s področja informacijskih tehnologij, med drugim z nezasedenimi delovnimi mesti v Centru za informatiko.

V skladu z zrelostnim modelom okvira COBIT 4.1 smo proces zagotavljanja virov za informacijsko podporo delovanju sodišč ocenili z oceno 3,0.

Proces upravljanja sprememb informacijske podpore delovanju sodišč je v obdobju, na katero se nanaša revizija, potekal po enakih načelih kot njena zasnova in razvoj. Zanj so bile primarno odgovorne projektne skupine, ki so zbirale pobude uporabnikov, spremljale zakonodajo, povezano s posamezno informacijsko rešitvijo, skrbele za šifrantne, predizpolnjena pisanja in druge nastavitve, združevala popravke in nadgradnje v izdaje, izvajale nadzor kakovosti in vodile s spremembami povezano dokumentacijo. Kljub temu da je Vrhovno sodišče vzpostavilo ponovljive, strukturirane in transparentne postopke upravljanja sprememb, jih ni povzelo v skupnem dokumentu, na primer v organizacijskem poslovniku.

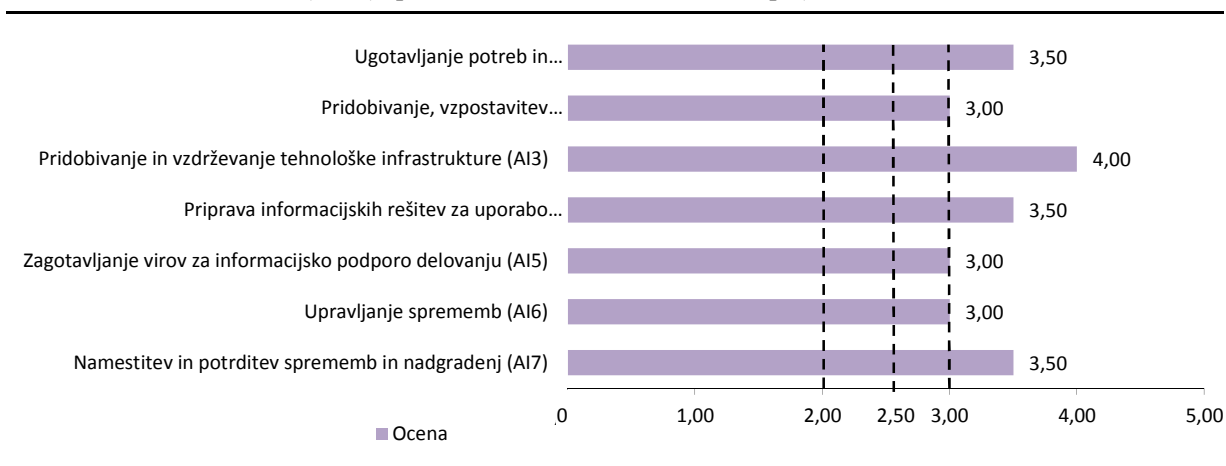
V skladu z zrelostnim modelom okvira COBIT 4.1 smo proces upravljanja sprememb informacijske podpore delovanju sodišč ocenili z oceno 3,0.

Proces namestitve in potrditve novih informacijskih rešitev, sprememb in nadgradenj informacijske podpore sodišč je v obdobju, na katero se nanaša revizija, potekal po strukturiranih postopkih, ki so vključevali testiranje v posebej za to pripravljenih testnih okoljih, dokumentiranje testiranja in postopke za potrjevanje pred prenosom v produkcijsko delovanje. Testiranje sprememb in nadgradenj nekaterih informacijskih rešitev je v veliki meri potekalo na predhodno pripravljenih testnih primerih, kar je omogočalo standardizacijo postopkov. Uspešno opravljena testiranja so bila pogoj, da sta tehnični in vsebinski vodja odobrila prenos nove rešitve, spremembe ali nadgradnje v produkcijsko delovanje.

Testna okolja informacijskih rešitev sodstva so praviloma vsebovala psevdonimizirane podatke, a testna okolja vsaj ene informacijske rešitve so vsebovala kopije izvornih, nepsevdonimiziranih osebnih podatkov.

V skladu z zrelostnim modelom okvira COBIT 4.1 smo proces namestitve in potrditve novih informacijskih rešitev, sprememb in nadgradenj informacijske podpore sodišč ocenili z oceno 3,5.

Slika 10: Ocene procesov področja zagotavljanja informacijske podpore delovanju sodišč po zrelostnih modelih za ocenjevanje procesov domene "Nabavite in vpeljite" okvira COBIT 4.1

Na podlagi ocen zrelosti procesov področja zagotavljanja informacijske podpore delovanju sodišč, ki so prikazane na sliki 10, je izračunana povprečna ocena zrelosti procesov celotnega področja 3,36.

4. MNENJE

Revidirali smo učinkovitost *Vrhovnega sodišča Republike Slovenije* pri zagotavljanju informacijske podpore delovanju sodišč v obdobju od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2018.

Revizijski postopki so obsegali pridobivanje, pregled in presojo podatkov o izvajanju sedmih procesov, s katerimi vrhovno sodišče zagotavlja informacijsko podporo delovanju sodišč. Za presojo učinkovitosti področja smo smiselno uporabili domeno "Nabavite in vpeljite" okvira dobre prakse upravljanja informacijske tehnologije COBIT 4.1. Povprečna ocena vseh ocenjevanih procesov je bila 3,36. V skladu s sodili za oblikovanje mnenja, ki smo jih postavili za oceno učinkovitosti vrhovnega sodišča pri zagotavljanju informacijske podpore delovanju sodišč, je vrhovno sodišče v obdobju, na katero se nanaša revizija, *učinkovito zagotavljalo informacijsko podporo delovanju sodišč*.

V 3-letnem obdobju, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče za enotno tehnološko in informacijsko podporo okoli 4.200 uporabnikom na 85 lokacijah skupaj porabilo nekaj manj kot 11,9 milijona evrov. To je med drugim vključevalo nakup in dobavo strojne opreme, vključno z uporabniško strojno opremo za sodišča, zagotavljanje njenega vzdrževanja, zagotavljanje informacijskih rešitev za podporo organizacijskim procesom na sodiščih in tehnično ter vsebinsko podporo uporabnikom.

Vrhovno sodišče je ugotavljalo potrebe in opredelilo ter na podlagi tega zasnovalo informacijsko podporo delu sodišč tako, da je zagotovilo informacijsko podporo vseh temeljnih nalog sodišč in večine drugih vidikov njihovega poslovanja. Sodišča so prejela in obravnavala v povprečju 64 odstotkov zadev letno v informacijskih rešitvah, ki so podpirale visoko stopnjo elektronskega poslovanja, od tega največ na področju izvršb in zemljiške knjige. Vrhovno sodišče je informacijsko podpiralo tudi področja civilnih sodnih postopkov, delovnih, socialnih in upravnih sporov, kazenskih postopkov in prekrškov, pri čemer pa so informacijske rešitve na teh področjih omogočale manj funkcionalnosti, niso podpirale dela z elektronskimi dokumenti, imele pa so tudi nekatere kontrolne pomanjkljivosti. Vrhovno sodišče je poleg temeljnih nalog sodišč informacijsko podprlo tudi vrsto drugih vidikov poslovanja sodišč, med drugim večino nalog sodne uprave in postopke spremljanja in poročanja o delu sodišč.

Vrhovno sodišče je vzpostavilo tudi več spletišč, s katerimi je v delovanje sodstva vključilo tako različne profesionalne deležnike, ki lahko prek spleta izvajajo različne aktivnosti v povezavi z insolvenčnimi in zemljiškoknjižnimi postopki, kot tudi širšo javnost, ki lahko prek spleta izvaja vrsto aktivnosti v zvezi z izvršilnimi postopki, vpogleda v zemljiškoknjižne podatke in podatke s področja overitve javnih listin, pridobi nekatere zelo podrobne podatke s področja sodne prakse, spremlja delovanje sodstva z neposrednimi poročili iz podatkovnega skladišča sodišč in pridobi osnovne podatke o sodnih postopkih v najpogostejših življenjskih situacijah.

Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, je vrhovno sodišče načrtovalo vrsto izboljšav in nadgradenj številnih vidikov svojega informacijskega okolja v okviru evropskega projekta Slovensko sodstvo 2020.

Vrhovno sodišče je za pridobivanje, vzpostavitev in vzdrževanje informacijskih rešitev sodišč oblikovalo lasten pristop k projektному vodenju. Pristop vrhovnega sodišča je bil ponovljiv in jasno strukturiran, združeval pa je tako tehnične kot tudi vsebinske vidike pridobivanja informacijskih rešitev.

Kljub temu da je vrhovno sodišče v okviru evropskega projekta Slovensko sodstvo 2020 načrtovalo vrsto novih projektov, ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, nekatere ključne projektne vloge v projektnih skupinah niso bile zasedene, kar pa ni v celoti posledica odločitev vrhovnega sodišča.

Postopki vzpostavitve informacijskih rešitev so vsebovali tudi aktivnosti za vzpostavitev in vzdrževanje kontrol za zagotavljanje njihove varnosti in razpoložljivosti. Ob zaključku obdobja, na katero se nanaša revizija, pa so bile nekatere informacijske rešitve sodišč zasnovane z varnostnimi pomanjkljivostmi, pomanjkljivosti pa so bile prisotne tudi v postopkih za zagotavljanje varnosti informacijskega okolja, kar je v tem delu predstavljalo neučinkovito poslovanje vrhovnega sodišča.

Vrhovno sodišče je pri pridobivanju in vzdrževanju tehnološke infrastrukture zasledovalo dva cilja: da vsako leto zamenja 20 odstotkov strežniške strojne opreme in da strojna oprema za končne uporabnike na sodiščih ne preseže starosti pet let. Vrhovno sodišče je oba cilja doseglo v letu 2018, v letih 2016 in 2017 pa je moralo nekatere nabave omejiti zaradi učinkov varčevalnih ukrepov.

Vrhovno sodišče je za pripravo na uporabo informacijskih rešitev in usposabljanje uporabnikov organiziralo različna izobraževanja uporabnikov in pripravilo uporabniška in strokovna gradiva in priročnike, poleg tega pa je že pri razvoju informacijskih rešitev zasledovalo načelo prijaznosti uporabniku. Kljub temu uporabniki niso bili v celoti seznanjeni z možnostmi, ki so jih ponujale informacijske rešitve, oziroma teh možnosti niso uporabljali. Velik del uporabnikov tudi ni sprejemal nekaterih oblik izobraževanja. Tudi nekatere informacijske rešitve sodstva so zaostajale na področju prijaznosti uporabniku.

Vrhovno sodišče se je v obdobju, na katero se nanaša revizija, pri zagotavljanju informacijskih virov za delovanje sodišč na področju informacijskih rešitev osredotočalo na vzdrževanje in manjše nadgradnje, izvedlo pa je tudi že nekaj naročil v okviru projekta Slovensko sodstvo 2020. Javna naročila strojne opreme so bila zasnovana tako, da so zasledovala cilje na področju njene menjave. Vrhovno sodišče pa ni v celoti zagotovilo kadrovskega virov na področju informacijske podpore. Pri pripravi in izvajanju javnih naročil informacijskih rešitev je uporabljalo številne dobre prakse. Kljub temu je pri enem javnem naročilu, katerega rezultat je bila (med drugim) informacijska rešitev, od teh praks izrazilo odstopalo oziroma v tem primeru ni ravnalo smotrno.

Procese upravljanja sprememb in namestitev ter potrditev sprememb informacijskih rešitev je zasnovalo kot nadaljevanje procesov za njihovo pridobivanje, vzpostavitev in vzdrževanje. Kljub temu da je vrhovno sodišče vzpostavilo ponovljive, strukturirane in transparentne postopke upravljanja sprememb, jih ni povzelo v skupnem dokumentu, na primer v organizacijskem poslovniku.

5. PRIPOROČILA

Vrhovnemu sodišču Republike Slovenije priporočamo, naj:

- ob pripravi naslednjega strateškega načrta informacijske podpore sodiščem primerja odprtokodni pisarniški orodji Apache OpenOffice in LibreOffice in prouči možnosti za prehod na orodje LibreOffice;
- prouči pravne podlage, ki opredeljujejo odnose med sodišči in vrhovnim sodiščem, in po potrebi Ministrstvu za pravosodje predlaga njihove dopolnitve;
- skupaj s sodišči opredeli vsaj še nekatere temeljne elemente medsebojnega sodelovanja, kot so na primer seznam temeljnih storitev informacijske podpore, ki jih sodiščem zagotavlja vrhovno sodišče, pravice in obveznosti vrhovnega sodišča in sodišč na področju zagotavljanja informacijske varnosti, postopki ravnanja v primeru varnostnih incidentov, pravice in obveznosti vrhovnega sodišča in sodišč za zagotavljanje razpoložljivosti informacijskih rešitev, ključni kazalniki uspešnosti zagotavljanja informacijske podpore delovanju sodišč, postopki za spremljanje njihovega doseganja in osnovne zahteve na področju upravljanja s podatki;
- ob načrtovanju nadgradenj izvede celovit pregled in analizo kontrolnih in funkcionalnih pomanjkljivosti informacijskih rešitev za podporo civilnim sodnim postopkom in zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov in jih odpravi;
- ob načrtovanju nadgradenj izvede celovit pregled in analizo kontrolnih in funkcionalnih pomanjkljivosti informacijskih rešitev za podporo kazenskimi postopkom in jih odpravi;
- prouči tehnološke možnosti za uvedbo označevanja predmetov na seznamu zaseženih predmetov;
- prouči možnosti za povečanje odzivnosti informacijske rešitve za podporo kazenskimi postopkom;
- prouči možnosti za odpravo pomanjkljivosti funkcionalnosti beleženja plačila taks pri vlaganju zemljiškoknjižnih predlogov za vpis po uradni dolžnosti;
- sodiščem, ki ne uporabljajo informacijskih rešitev za evidentiranje vhodne pošte, ponovno predstavi prednosti teh rešitev oziroma jim priporoči uvedbo notranjih kontrol, ki bodo zmanjšale tveganja izgube pomembnih vhodnih dokumentov;
- ob uvajanju informacijske rešitve za upravljanje finančnih obveznosti, ki izvirajo iz sodnih postopkov, vgradi kontrole, ki bodo zmanjšale tveganje nepravilnosti in nesmotnosti;
- omeji dostop do vseh zunanjih zbirk osebnih podatkov (tudi tistih, do katerih že v obdobju, na katero se nanaša revizija, niso imeli dostopa vsi zaposleni) na samo tiste zaposlene, ki ga dejansko potrebujejo;
- uvede centralno upravljanje vseh dostopov do zunanjih zbirk podatkov, ne glede na to, katera informacijska rešitev zunanji dostop omogoča;
- v okviru projekta prenove spletišča *e-Sodstvo* izvede celovito analizo uporabniških funkcionalnosti spletišča in prouči možnosti za izboljšanje uporabniške izkušnje;
- kot del načrtovanja uvedbe novih in prenove obstoječih informacijskih rešitev pripravi načrte za zagotovitev kadrov z ustrežno kombinacijo vsebinskih in tehničnih znanj, za delo vsebinskih in za delo tehničnih projektnih vodij;

- vpelje celostni sistem za zagotavljanje informacijske varnosti in v dogovore o ravni opravljanja storitev med sodišči in vrhovnim sodiščem vključi zahteve po skladnosti ravnanj z načeli sistema informacijske varnosti;
- prouči možnosti za izboljšanje kontrolnega okolja na področju informacijske varnosti;
- prouči možnosti za prenovo in posodobitev pogodbenega dogovora z Ministrstvom za javno upravo o informacijskih storitvah ministrstva;
- prouči možnosti za vzpostavitev procesa, s katerim bi občasno izmerilo seznanjenost uporabnikov na sodiščih s funkcionalnostmi informacijskih rešitev sodišč, in naj oblikuje aktivnosti, s katerimi bo zagotovilo, da bodo te čim bolj sprejete in čim širše uporabljane;
- prouči razloge za nizko stopnjo dokončanja spletnih izobraževanj, na primer tako, da raziskavo o zadovoljstvu različnih javnosti z delovanjem sodišč, ki jo izvede vsaki 2 leti, dopolni z vprašanji glede seznanjenosti s funkcionalnostmi informacijskih rešitev in skupaj s sodišči oblikuje ukrepe, s katerimi bo spodbudilo to obliko pridobivanja znanja;
- izboljša uporabniško prijaznost informacijskih rešitev za podporo prekrškovnim postopkom, civilnim sodnim postopkom ter zadevam s področja delovnih, socialnih ter upravnih sporov in informacijske rešitve za podpro kazenskim postopkom;
- poenoti celostno grafično podobo spletišč vrhovnega sodišča;
- v prihodnje ob vseh uvedbah novih, posebej za sodišča razvitih informacijskih rešitev, in ob nadgradnjah obstoječih informacijskih rešitev zagotovi izrecen prenos pravic avtorja računalniškega programa na vrhovno sodišče;
- pripravi skupni dokument, ki bo povzegal postopke upravljanja sprememb, in
- zagotovi uporabo psevdonimiziranih ali anonimiziranih podatkov v vseh razvojnih in testnih okoljih informacijskih rešitev sodišč.

Pravni pouk

Tega poročila na podlagi tretjega odstavka 1. člena Zakona o računskem sodišču ni dopustno izpodbijati pred sodišči in drugimi državnimi organi.

Tomaž Vesel,
generalni državni revizor

Poslano:

1. Vrhovnemu sodišču Republike Slovenije, priporočeno;
2. Branku Masleši, priporočeno;
3. Državnemu zboru Republike Slovenije, priporočeno;
4. arhivu.

*Bdimo nad potmi
javnega denarja*

Računsko sodišče Republike Slovenije
The Court of Audit of the Republic of Slovenia
Slovenska cesta 50, 1000 Ljubljana, Slovenija
tel.: +386 (0) 1 478 58 00
fax: +386 (0) 1 478 58 91
sloaud@rs-rs.si
www.rs-rs.si